

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES

France Borštnik: NE »POKLICNI«
ODBORNIK, TEMVEČ
SODELOVANJE VSEH

Danilo Domajnko: SAMO PALEC
JE »NA SPISKU«

Razgovor v uredništvu: REŠITEV
STANOVANJSKE
ZAGONETKE

Bojan Samarin: ZAUPANJE IN
NEZAUPANJE

Milan Maver: SPORTNI
NAREZEK A LA PORTOROŽ

Sobota, 29. oktobra 1960
Štev. 43, leto XVIII.

V OKVIRU

Včasih je način pri urejanju posameznih problemov zares nemogoč. Ob takem odgovoru in pojasnjevanju obvisi v zraku vprašanje:

Kako je to mogoče?
Podružnica Narodne banke v Ljubljani (600-12) je pred dnevi dobila pismo, s katerim je postavljen njihov poskusni pravilnik o nagrajevanju tako rekoč izven zakona. Razveljavljen je bil z ute-

prilnik, je precej neresno.

Ob primeru se sprašujemo, kako naj bi potemtakem sicer postopoma, pa vendarle, prilagodili sistem nagrajevanja v organizacijah izven gospodarstva nagrajevanju, ki ga že uveljavljamo v gospodarstvu. Z dobrimi pravilniki, ki bodo upoštevali vloženo delo, naj bi zagotovili sorazmerno rast osebnih dohodkov. V tem primeru pa se nam zdi še veliko

Preklican podpis!

meljiti, da je bil podpisan »pomotoma«. Ta »pomotoma« je treba brati približno takole: Pravilnika komisija ni dala pregledala in zato ni ugotovila, da zajema v nagrajevanje, kjer je znaten gibanje del osebnega dohodka, vse od direktorja pa do zadnjega uslužbenca. To pa je navzkriž z nekaterimi določili (zastarelimi op. pis.) upravnega odbora Narodne banke, ki dovoljujejo tako nagrajevanje le na določenih delovnih mestih.

Znano je, da so v pravilniku, o katerem pišemo, napake, da skriva napačne tendence, toda tudi v tem primeru bi prej pričakovali razpravo, ki naj opozori na slabosti in morebitne spekulacije kot pa preklic podpis. Najmanj kar je, delo komisije, ki je ocenjevala

bolj važno to, da bodo morale narediti banke še mnogo poskusnih pravilnikov, če bodo hotele priti do dobrega nagrajevanja po učinku. Slabo bo, če se bo v te poskuse in na tak način vtičal kdo, ki ne pozna konkretnega dela in konkretnih razmer v kolektivu. Kot v industriji, je tudi v javnih službah vsak poskus enotnega, po sporazumu narejenega nagrajevanja, obojen na neuspeh.

Če bomo te poskusne pravilnike podpisovali »pomotoma« in jih potem razveljavljali že v začetku prizadevanj, si pač ne moremo obetati, da bi prišli kmalu na zeleno vejo. Najmanj kar je: takle preklican podpis lahko vzame vsako trohico dobre volje.

MITJA SVAB

BRANKO BABIČ:

Družbeno upravljanje in nagrajevanja v javnih službah

V petek 21. oktobra je bil v Ljubljani plenum Federacije sindikatov javnih služb. O stališčih plenuma, o vlogi in položaju javnih služb, o družbenem upravljanju in nagrajevanju na tem področju je napisal sestavek za naš list predsednik federacije tovariš Branko Babič.

Družbeno upravljanje, ki se je v razmeroma kratkem času razvilo v celovit sistem, je bistveno spremenilo položaj in vlogo javnih služb. Vzporedno s prenašanjem funkcij državne uprave na organe družbenega upravljanja, se javne službe vse bolj povezujejo z življenjem v komunah in postajajo službe — komune, njenih prebivalcev.

Lahko trdimo, da so danes vse javne službe — razen nekaj javnih institucij splošnega pomena, kot so na primer univerze — službe komunalnega značaja. V neposredni perspektivi našega nadaljnjega družbenega razvoja na tem področju, dobivajo javne službe vse bolj pomen komunalnih servisov z zelo razvitimi funkcijami. Krepitev materialne osnove komun in povečevanje njihovih samoupravnih funkcij, pospešuje nadaljnji razvoj javnih služb, omogoča uspešnejše urejanje finančnih in materialnih problemov ustanov in s tem zagotavlja organom družbenega upravljanja v njih vse večjo materialno osnovo in samostojnost v upravljanju.

Nadaljnji družbeni razvoj, ki naj krepí socialistične družbene odnose, je pogojen s hitrim razraščanjem materialnih sil. To pa tudi terja nadaljnji razvoj in krepitev družbenega upravljanja na področju javnih služb. Glede na splošni družbeni razvoj, razvoj gospodarstva in graditve komunalnega sistema pa na tem področju zaostaja družbeno upravljanje. Zato je razumljivo, da se v zadnjem času s tolikšno zavzetostjo lotevamo urejanja teh problemov.

V čem je bistvo teh problemov? Hitra rast materialnih sil omogoča, da na področju delitve dohodka vse bolj decentraliziramo materialna sredstva in tako krepimo materialno osnovo samoupravnih organov.

z uveljavljanjem spodbudnejših sistemov oblikovanja in delitve dohodka že dosegli velik korak v tej smeri. Porasla je proizvodnja, večji so skladi podjetij in tudi osebni dohodki zaposlenih. Vzporedno s tem se razvija in krepí komunalni sistem. Nov način oblikovanja proračunov, ki je odvisen od gospodarske dejavnosti, že povezuje interes proizvajalca in prebivalca določene komune v splošni družbeni interes. Delavski sveti, organi družbenega upravljanja skupno z zborom proizvajalcev in občinskimi ljudskimi odbori, predstavljajo enoten sistem komunalne samouprave, prek katerega državljani določene komune rešujejo svoja vprašanja. Krepitev samoupravnih pravic komune s krepitvijo njene materialne osnove pomeni torej krepitev pravic vseh samoupravnih teles na tem področju. To je tudi smer našega nadaljnjega družbenega razvoja in nadaljnjega poglobljanja socialističnih družbenih odnosov.

ZAKAJ SO SE DOSLEJ USTANOVE BORILE ZA VEČJE PRORAČUNE

Družbeno upravljanje v javnih službah pa se ni razvijalo vzporedno s celotnim družbenim razvojem. Ko pravim, da je družbeno upravljanje v svojem razvoju neke zaostalo, mislim predvsem na počasno rast njegove materialne osnove, kot enega izmed osnovnih vzrokov za ta zaostoj. Vemo, da so naše javne službe izrazito ali pa vsaj večidel proračunske ustanove z določenim proračunom in morajo upoštevati proračunsko disciplino. (Določeni ukrepi, ki spreminjajo in ki bodo predvsem spremenili položaj ustanov, so storjeni šele v zadnjem času.) Dejstvo pa je, da so organi družbenega upravljanja proračunskih ustanov omejeni v svojem delu, ker

NAČRT RAZVOJA gospodarstva in družbenih odnosov

Na velikem zborovanju v Valjevu je tovariš Edvard Kardelj govoril tudi o perspektivnem načrtu za razvoj gospodarstva. Mimo nalog, ki so vključene v načrt, je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta opozoril tudi na probleme delitve dohodka med podjetjem in skupnostjo ter na nagrajevanje v negospodarskih dejavnostih. V krajšem povzetku posredujemo našim bralcem nekaj najvažnejših ugotovitev podpredsednika.

Perspektivni načrt ni in ne more biti samo načrt gospodarskega razvoja, pač pa mora biti tudi načrt nadaljnjega razvoja naših družbeno-ekonomskih odnosov, odnosov med ljudmi, načrt za razvoj vsega gospodarskega, socialnega in političnega sistema. Ob tej misli tovariša Edvarda Kardelja bi radi opozorili na nedavni plenum Socialistične zveze, kajti taka ugotovitev samo utrjuje misel, da morajo o petletnem gospodarskem načrtu razpravljati tudi politične organizacije, Socialistična zveza in sindikati. To zagotavlja, da bodo načrti vključevali v materialnih odnosih vse in ne le gospodarske naloge.

Če na primer naši delovni ljudje od povečanja delovne sto-

ritnosti ne bi imeli dovolj koristi, pomeni, če bi družbena skupnost povečani dohodek porabila izključno ali pa sorazmerno v veliki meri za potrebe izven osebnih potrošnje državljanov, tedaj delovni človek, komune, delavski sveti, zadrage itd. ne bi imeli dovolj interesa za to, da bi bila produktivnost dela večja, je dejal tovariš Edvard Kardelj. Če se potemtakem osebni dohodki ne bi dvigali v skladu s povečano produktivnostjo, bi imela skupnost v prihodnjem obdobju lahko zaradi tega manj novega dohodka za skupno potrošnjo. Ne le osebna potrošnja, marveč vsak napredek v odnosu med ljudmi, vsak korak pri osvobajanju dela je obenem nova spodbuda za večjo produktivnost dela. In zaradi tega mora biti po izvajanjih podpredsednika naš novi petletni načrt brezpogojno načrt novega materialnega napredka in obenem program novega napredka v razvoju družbenega, političnega in ekonomskega sistema. Pri tem je seveda razumljivo, da napredek ni odvisen samo od naših želja, teženj in ciljev. Porabimo lahko samo toliko sredstev, kolikor jih ustvarimo z delom in nič več. Zato je slej ko prej zelo važna stvar tudi štednja s sredstvi.

V razvoju sistema, ki bo poglobljal življenjske pogoje delovnih ljudi pa ne smemo obstati in se zadovoljiti z doseženimi uspehi, ker bi s tem zavirali iniciativo delovnih ljudi. Upoštevati moramo to, obenem pa paziti, da ne bomo prehiteli materialnih možnosti. Doslej je naš uspeh

prav v tem, da smo pogumno razvijali sistem in ga vselej povežali z realnimi in objektivnimi možnostmi.

V prihodnjem obdobju bomo morali odpraviti nekatere subjektivne slabosti, anomalije in disproporce, do katerih je prišlo zaradi tega, ker nismo imeli dovolj izkušenj ali pa nujnega kompromisa z materialno zaostalostjo. V vsakem primeru bo naš nov petletni plan velik korak v razvoju gospodarstva. Tako na primer naj bi se narodni dohodek v prihodnjih petih letih povečal za toliko kot se je v minulih petnajstih letih (!). Jugoslavija bo potemtakem ob koncu petletnega gospodarskega načrta industrijsko razvita država, ki bo imela mimo tega še močno in mehanizirano kmetijstvo. Prav to pa bo omogočilo izboljšanje življenjskih pogojev in poglobljanje družbenih odnosov, ki vplivajo na človeka, ki mora konec koncev postati vse bolj svobodni proizvajalec v svobodni socialistični skupnosti.

V okviru nalog, ki jih bo treba urediti, ima prav gotovo najvažnejše mesto problem razdelitve dohodka. Ko je govoril o tem, je tovariš Kardelj dejal, da se je pri nas položaj delovnega človeka spremenil v temeljih. V socialistični državi narodni dohodek ne uporabljamo več v interesu tega ali drugega vladajočega razreda, ampak v interesu družbenega napredka. Prešli smo fazo, ko je država odredila plače, prešli smo od prejšnjega sistema administrativnega upravljanja k sistemu samoupravljanja. Ko govorimo o samoupravljanju, pa ne mislimo samo na formalno demokratično pravico glasovanja, na pravico voliti in biti izvoljen itd. Skratka ni najvažnejše, da se samoupravni organi sestajajo in glasujejo, pač pa je veliko bolj važno, o čem glasujejo in kakšne so materialne osnove njihove samostojnosti.

Nov petletni načrt nam bo dal možnosti, da sedanji sistem razdelitve ne le učvrstimo, pač pa odpravimo v njem tudi slabosti, nesorazmerja, neupravičene razlike itd. Sistem delitve dohodka je treba razvijati tako, da bo še bolj omogočil vsakemu delavcu in kolektivu, da bo sam odločal o svoji usodi. V tem je pot do resnične osvoboditve dela. Pri razdelitvi bo moral obveljati princip, da bo le-ta avtomatsko, brez administrativnega vmešavanja, kjer bo vsakdo dobil po vložnem delu. Seveda bo lahko tudi družbena skupnost vplivala na raven dohodkov, na primer s tem, da bo več ali manj narodnega dohodka uporabila za investicije. Prav tako bo lahko družba vplivala na razdelitev sredstev s politiko cen in raznimi drugimi planskimi ukrepi. Vendar pa je dejstvo, da bo izboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi odvisno predvsem od njih samih, od njihovega dela. Zato morajo biti obrnjeni z licem ne k nekemu delodajalcu — ker takega ni več — marveč k problemom pospeševanja proizvodnje. To bo obenem najboljša spodbuda za gospodarski napredek naše države. Nič manj važno ni izpopolnjevanje sistema notranje razdelitve. V mnogih podjetjih še vedno prevladuje birokratski centralizem, ki preprečuje normalen razvoj socialističnih ekonomskih odnosov. Po besedah tovariša Kardelja bo treba vzpostaviti take ekonomsko samostojne obrate in druge ekonomske enote znotraj podjetja, ki bodo omogočile, da bodo principi samoupravljanja in razdelitve dohodkov po delu oziroma učinku prišli do resnične veljave.

Končno je tovariš podpredsednik opozoril, da bo treba tudi plačni sistem v dejavnostih izven gospodarstva postopoma prilagoditi sistemu, ki se razvija v gospodarstvu. Dohodki vseh teh dejavnosti naj bi bili v nekem smislu odvisni od splošnih gospodarskih uspehov.

Katera skupina je danes najboljša? — Vsakdanji motiv v otroškem vrtcu stanovanjske skupnosti Tabor - Ljubljana (Foto: M. Sparovec)

7 dni v sindikatih

Na seji tajništva Republiškega odbora sindikata trgovskih delavcev so razpravljali o nagrajevanju v zunanji trgovini. Poleg tega so razpravljali tudi o predlogih o delitvi dohodka za gostinstvo. Po teh predlogih naj bi pavšalne obveznosti zadržali še vnaprej, temeljile pa naj bi na objektivnih merilih. Republiški odbor sindikata in Zbornica bosta izdelala predloge za tehnično izvedbo postrežnine, ki naj bi jo začeli uvajati v vseh hotelih in restavracijah.

Občinski sindikalni svet Postojna je na seji predsedstva razpravljalo o delitvi osebnih dohodkov glede na porast delovne storilnosti ter ugotovil, da osebni dohodki ne rastejo sorazmerno s porastom dohodka in storilnosti.

Komisija za gospodarstvo pri ObSS Zalec je predlagala gospodarskim organizacijam, da skupno izpolnjujejo sisteme nagrajevanja, ker so bila nekatera stališča gospodarskih organizacij v besednih delih pravilnika preveč deklarativna in nekonkretna.

Na okrajni konferenci sindikata kmetijskih delavcev v Murski Soboti so ugotovili, da je spodbudno nagrajevanje osnovni pogoj za reševanje vrste perečih problemov v tej panogi. Dalje so ugotovili, da imajo skoraj vse kmetijske organizacije na področju okraja razen nekaterih za drug, uvedeno nagrajevanje po delovnem učinku.

Izvršni odbori podružnic obratov Zivnorojsko-poljedelskega kombinata Postojna so ugotovili, da se tako sindikalna podružnica kot vodstvo obrata Hrašče premalo zanimata za življenjske razmere zaposlenih, zlasti za stanovanjske razmere in prehrano; delavci namreč nimajo možnosti, da bi se hranili ne v gostilni in ne v menzi in si na primitivni način kuhajo sami.

Pomanjkanje stanovanj je pereče tudi na Kmetijskem gospodarstvu v Gorici. Od 239 stalno zaposlenih in 86 sezonskih delavcev niti polovica nima ustreznih stanovanj, potrebujejo pa glede na obsežni gospodarski program še najmanj 70 novih delavcev, za katere seveda tudi ni stanovanj. Delavci opozarjajo, da bo to škodovalo v nadaljnjem razvoju gospodarstva.

Pred kratkim je bil sestanek sindikalne podružnice Sodišča in Tožilstva v Novem mestu. Na njem so razpravljali o obstoječih pomanjkljivostih sedanjega sistema uslužbenških razmerij ter o pomanjkljivostih nagrajevanja javnih uslužbencev. Med drugim so ugotovili, da plačilni sistem v javnih službah zaostaja za splošnim gospodarskim in družbenim razvojem in da ni v skladu z družbeno pomembnostjo javnih služb. Tako nagrajevanje javnih uslužbencev ni v sorazmerju z nagrajevanjem v gospodarstvu in povzroča izredno fluktuacijo v gospodarstvu. Zvezni predpisi, ki urejajo uslužbenška razmerja in način nagrajevanja, ne upoštevajo posebnosti posameznih področij. Zato so na sestanku predlagali, da bi ta vprašanja urejali z zveznimi predpisi le okvirno, podrobneje pa naj jih ureja republika oziroma ljudski odbori in službe same skladno s svojimi posebnostmi in potrebami. Posebnost dela naj bi upoštevali še posebej na sodiščih in tožilstvih, ker bi bilo škodljivo vsako mehanično prenašanje izkušenj nagrajevanja po učinku iz podjetij ali drugih služb.

Uprava podjetja »Planika« Turnišče je zaradi nizkih obratnih sredstev vložila na občinski ljudski odbor prošnjo za dodelitev 12 milijonov din obratnega kredita za obrat v Murski Soboti. Prošnja je bila zavrnjena, ker je čevljarstva delavnica v Murski Soboti nerentabilna ob premočni konkurenci in pa zaradi pomanjkanja sredstev. Delavski svet podjetja je sklenil ta obrat likvidirati. Odpustili so 35 delavcev z enomesečnim odpovednim rokom. Občinski sindikalni svet sedaj ureja pereča vprašanja odpovedi.

Ponesrečil se je kot mizar-ski vajenec. Zaga mu je odrezala tri prste desne roke.

Važno je, da povem, palec ni bil poškodovan.

Kljub poškodb je opravil pomočniški izpit. Danes je delovni mizar-kem podjetju v Ljubljani in pravijo, da je dober mizar, toda njegov dohodek je vendarle manjši kot dohodek njegovih tovarišev.

Včasih, ko so imeli v podjetju, kjer je zaposlen, vpletano le nagrajevanje po času, ni tako občutil svoje nesreče. De-

»pri katerem mizar-skem delu pa ni potreben prijem z vsemi prsti. Povejte, razsodite...«

Ne da ga člani komisije niso razumeli, razumeli so ga, razumeli so njegovo bolečino, njegov čut, da je prikraščen, toda pred njimi je bil zakon. In v uradnem spisku je bila priznana za invalidnost samo izguba palca!

Mizar-invalid je onemel, ničesar ni razumel. Žal ni edini. Takšnih predpisov prav tako ne razume nekvalificiran delavec iz nekega drugega podjetja, ki mu je zabojo zmečkal

Samo palec je »na spisku«

lal je, kar je mogel. Sedaj pa, ko so uvedli nagrajevanje po učinku, čuti, da je prikraščen. Ne more narediti toliko, kot zna in bi hotel in kot bi sicer napravil — če bi imel vse prste. Vsi se lotevajo odgovornejših del in zato tudi več zaslužijo, on pa — zaostaja v prejemkih, toda ne po svoji krivdi.

Premišljeval je o tem in razsodil, da bi moral kot delovni invalid dobiti neko nadomestilo. Menil je, da bi moral dobiti razliko v zaslužku, ki je manjši prav zaradi njegove invalidnosti. In zglasil se je na invalidski komisiji.

Invalidska komisija je ugotovila, da se je v resnici ponesrečil pri delu, toda delovne invalidnosti mu ni priznala.

»Zakon o invalidskem zavarovanju, bolje rečeno, smisel 28. člena govori, da izguba prstov ni utemeljitev za invalidnost in ni vzrok za izplačilo nadomestila. Veste, na uradnem spisku invalidnosti je samo izguba palca,« so mu pojasnili.

V odločbo so člani komisije še zapisali, da je sposoben za vsa mizar-ska dela, ker ni potreben prijem z vsemi prsti desne roke. Sposoben je delati tudi polni delovni čas, nima pa pravice do nobenega nadomestila.

»Pomislite,« je skušal dopovedati članom komisije,

vse prste desne roke. Zdravnik, ki so mu rešili samo še palec. Invalidska komisija pa mu »v smislu 28. člena zakona o invalidskem zavarovanju ni mogla priznati delovne invalidnosti in nadomestila.«

Nerazumljive določbe. Pojasniti si jih je moč samo tako, da so sestavljavci spiska »pozabili« na možnost, da nekemu k sreči v nesreči ostane ob poškodovanju roke zdrav le palec. Kako drugače si kaj takega ni moč pojasniti. Vendar, ali naj ostane samo pri tem, samo pri »pozabljenosti«?

Invalidske komisije se ne-štetokrat srečujejo s podobnimi primeri. Za sedaj odločajo po zakonu »v smislu 28. člena«. Čeprav je zakon začel komaj dobro veljati, pa vendarle ni moč dopustiti takšnih kriv-vice. Zavodi za socialno zavarovanje, pa tudi Sekretariat za delo, so dolžni opozoriti pristojne organe na pomanjkljivost zakona. To pomanjkljivost je treba odpraviti, oziroma izpopolniti »uradni« spis-ke telesnih okvar, na podlagi katerih pridobivajo zavarovanci invalidi svoje pravice. Zakon pooblašča Zvezni izvršni svet, da po potrebi dopolni ta spis-ke. Samo ta dva primera, če jih ne bi bilo več, žal pa jih je več, so dovolj tehtno opozorilo, da so potrebna takšna dopolnila.

DANILO DOMAJNKO

MNENJE TOVARIŠA FRANCETA BORŠNIKA O DELU SINDIKALNIH PODRUŽNIC

NE »POKLICNI« ODBORNIK TEMVEČ SODELOVANJE VSEH

Posebna skupina Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je pred časom tudi pri nas proučevala razna organizacijska vprašanja, med drugim tudi, ali naj bodo odborniki oziroma predsedniki sindikalnih podružnic v večjih podjetjih poklicni, to je plačani za svoje delo ali ne. V tej skupini je sodeloval tudi tajnik Republiškega sveta sindikatov Slovenije tovariš France Boršnik. Povprašali smo ga, do kakšnih ugotovitev je prišel ob razgovorih o teh stvareh v sindikalnih podružnicah.

»Najprej velja ugotoviti, da odločitev oziroma razprava, ali naj bo v organizaciji poklicni odbornik ali ne, ni povsem organizacijsko tehnična zadeva, kot bi kdo na hitro sodil, temveč da je to zelo važno politično, načelno vprašanje. Gre namreč za to, da je sindikalna organizacija oziroma njen izvršni odbor kot celota v čim tesnejšem stiku z neposrednimi proizvajalci. Odborniki so kolektivno odgovorni za svoje delo, za stališča, ki jih sprejema organizacija. In reči je treba, da se še prepogostokrat dogodi, da organizacije ne zavzamejo svojih stališč do določenih vprašanj, jih ne sporočajo upravnim in samoupravnim organom, temveč da in v prenekanem podjetju že sedaj izreka mnenje o določenem vprašanju le posameznik kot »predstavnik sindikata«. To pa ni v skladu s stališči o kolektivnem delu in odgovornosti. Če s teh vidikov ocenjujemo vprašanje, ali naj bo v organizaciji poklicni odbornik ali ne, potem vidimo, da ne gre v tem primeru za zgolj organizacijsko-tehnične zadeve, temveč za principalna vprašanja.

Že ta skupina je ugotovila, da v veliki večini odborniki sindikalnih podružnic niso naklonjeni stališču, da bi bil predsednik podružnice plačan za svoje delo in da bi se ukvarjal samo s sindikalnim delom. Menim, da moramo vselej spodbujati tak način

vođenja in take metode dela v sindikalnih organizacijah in njihovih organih, ki temelje na aktivnem delu vseh odbornikov in ki omogočajo, da je vodstvo organizacije v najtesnejši zvezi s članstvom.

Temeljno organizacijsko načelo v naših organizacijah je kolektivno vodstvo in s tem kolektivna odgovornost organov. Zato so tudi vsi organi voljeni. Glede na izkušnje pa lahko trdim, da bi lahko preširoka uporaba profesionalizma okrnila uresničitev tega načela. To pomeni, da ne kaže in da bi bilo škodljivo, če bi hoteli zagotoviti hitrejšo in uspešnejše urejanje obsežnih in zapletenih nalog, ki so pred sindikalnim vodstvom, le z nastavitvijo profesionalnega predsednika. Res je, da se na sindikalno organizacijo oziroma do predsednika obrača z različnimi problemi in vprašanji vse več članov, da je vse več sej in razprav, ki se jih morajo udeleževati sindikalni odborniki, posebno predsednik, da predsednik in člani izgube ob tem veliko časa, kar čestokrat vpliva tudi na njihove prejemke. Res pa je tudi, da bi z notranjo delitvijo dela in z doslednejšim uresničevanjem načel kolektivnega vođenja lahko delo uspešneje opravljali in da bi bila obremenitev posameznika veliko manjša.

Zato menim, da je v velikih sindikalnih podružnicah precej bolj potreben sposoben tehnični uslužbenec, ki lahko opravi vse administrativno delo, razen tega pa zna pripravljati in zbirati gradivo za sejo odbora. Ta uslužbenec mora poznati recimo zakon o delovnih razmerjih in druge zakone, tako da lahko posameznim članom odgovori na konkretna vprašanja iz različnih področij. To pomeni, da mora biti takšen uslužbenec neke vrste pravni svetovalec. Takšni stalni uslužbenci, ki ne bi bili voljeni, bi bili vsekakor v veliko pomoč tako sindikalnim odbornikom kakor tudi vsemu članstvu.

Razen tega, da bi lahko takšen uslužbenec vsa tekoča tehnična opravila opravil bolj strokovno, bi bilo s tem tudi moč dosledneje uveljaviti načelo kolektivnega dela in kolektivne odgovornosti. To še posebej zato, ker bi lahko tak uslužbenec pripravil gradivo za sejo, tako da bi ga dobili odborniki v roke pred njo. To pa bi vplivalo na stališča sindikalnega vodstva, ker bi vsak posameznik lahko stvari tehteje proučil, na seji bi lahko našli konkretna in enotna stališča, skratka ta stališča bi bila plod dela vsega odbora.

Upam pa, da boste lahko kmalu kaj več zapisali o varčevanju za stanovanje,« je ob zaključku dejal tovariš Kovačič. D. D.

NOVE OBLIKE VARČEVANJA

ZA POČITNICE IN STANOVANJA

Hranilništvo ni iznajdba današnjih dni. Zgodovinarji pravijo, da so že v starem Babilonu in stari Grčiji ljudje spravljali denar in dragocenosti v zakladnice, ki so bile (pač primerno tedanjim razmeram) — pri svetiščih. Spravljeno imetje so sprva vračali lastnikom takšno, kakršno je bilo, pozneje pa celo z obrestmi, ker so pač to imetje tako ali drugače uporabljali. Denarno varčevanje se je pravzaprav začelo razvijati šele konec 18. stoletja, ko je bila v Hamburgu ustanovljena prva hranilnica. Prva hranilnica v naših krajih pa je bila ustanovljena 1820. leta v Ljubljani pod imenom Kranjska hranilnica.

Pred svetovnim dnevom varčevanja — 31. oktobrom — smo zaprosili tovariša Leva Kovačiča, direktorja najstarejše slovenske hranilnice — ljubljanske, da pove, o sedanjih najbolj razširjenih in novih oblikah varčevanja.

»Začnimo kar pri otroškem varčevanju. Vsak novorojenček v Ljubljani sprejme od naše hranilnice darilno vlogo 1000 dinarjev, ki jo seveda lahko izkoristi po določenem času, če izpolni — da se razumemo, če izpolnijo njegovi starši — določene pogoje. K vlogi morajo ti mesečno pridejati še kak znesek, ki se mu pa tudi tako kot vloga obrestuje. Navadno starši vzamejo še hranilnik (zdaj so najbolj priljubljeni tisti v obliki žoge), pripravljamo pa še druge oblike hranilnikov, ter tako otroke že kmalu privadimo na varčevanje. Vse bolj priljubljeni so tudi šolski hranilniki, pri katerih ima vsak varčevalec svojo knjižico, njegov hranilnik pa je v šoli.« Tako je začel pripovedovati tovariš Kovačič in nadaljeval:

»Seveda največ vlog z največ-

jo vrednostjo imajo pri nas odrasli. Naši ljudje varčujejo predvsem zato, da bi si v bližnji prihodnosti uresničili kakšno željo. To nas je tudi spodbudilo, da smo letos uvedli turistično varčevanje. To je novost v našem hranilništvu. Vsak, ki vsaj šest mesecev vloga v hranilnico po 1000 dinarjev, dobi po tem času kredit v dvakratni vrednosti vloge, in sicer po nižji obrestni meri. Ne potrebuje pa nobenih porokov, saj za kredit lahko jamči ustanova ali podjetje, kjer je zaposlen. Posebno v zadnjem času so te vloge vse bolj številne, pa čeprav je pravkar zaključena počitniška sezona, je vendarle prav, da se človek začne že sedaj pripravljati na naslednje leto.

Nova oblika, ki jo mislimo uvesti, pa je dolgoročno namen-sko varčevanje za gradnjo stanovanj. Predvidevamo, da bi si vlagatelj sčasoma z mesečnimi vlogami prihranil 25 % denarja, ki bi ga potreboval za nakup ali gradnjo stanovanja. Nadaljnjih 25 % bi zagotovo dobil od hranilnice v obliki kredita po zelo nizki obrestni meri (3 do 4 %), ostalih 50 % sredstev potrebnih za nakup ali gradnjo pa naj bi dobil kot kredit od stanovanjskega sklada.

V bodoče bomo najbrž uveljavili še drugačne oblike hranilništva.

Če primerjamo podatke o številu vlagateljev v Sloveniji, ki jih je bilo 1952. leta 25.360 (vrednost vlog je znašala 168 milijonov 955.976 dinarjev), v letu 1956 pa 58.896 vlagateljev (vrednost vlog 1.720.527.368 dinarjev), lani jih je bilo že 102.487 (vrednost njihovih vlog je znašala 5 milijard 993.375.256 dinarjev), lahko

— Hja, to je edini način, da z naplačilom prideš do stanovanja.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER GASPERSIC

SONJA MAVER MILAN VOLJČ JANEZ TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ SUSTER

List izdaja v uredniški povezavi z »Radom« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31 555 in 31 453 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1-83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List izdaja CZP — Ljudska pravica — Poština plačana v gotovini

NAGRAJEVANJE V JAVNIH SLUŽBAH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Zaj organov družbenega upravljanja je bil v takih ustanovah bolj moralno-družbenega značaja, njegovo delo pa odvisno od dobrega ali slabega kadrovskega sestava teh organov.

To jasno pove, da je osnovni vzrok za določeno zastoj v razvoju organov družbenega upravljanja, v njihovi materialni osnovi oziroma položaju, ko ti organi ne odločajo o materialnih vprašanjih ali pa so njihove pristojnosti tako majhne, da niso bistveno pomembne. Popolnoma jasno je, da je potrebno tudi na področju družbenega upravljanja zagotoviti večjo materialno osnovo, da je treba odločene uveljavljati nov sistem finasiranja ustanov, če hočemo, da se bo družbeno upravljanje razvijalo v skladu z vsem našim razvojem. Ustanove naj oblikujejo sredstva na osnovi svoje dejavnosti s ceno svojih uslug, ki jih dajejo družbi. S tako oblikovanimi sredstvi, naj ustanove samostojno razpolagajo, ustvarjeni dohodek iz svoje dejavnosti naj samostojno razdeljujejo na osebne dohodke in sklade. To se pravi, da moramo preiti tudi v ustanovah na princip poslovanja gospodarskih organizacij, ne glede na raznolikost in specifičnost funkcij posameznih ustanov. Gospodarske organizacije prodajajo namreč svoje končne proizvode, ustanove pa svoje usluge. Eni kot drugi ustvarjajo dohodek na osnovi svoje dejavnosti. Res je sicer, da javne službe niso proizvodne organizacije v čistem pomenu besede, vendar pa s svojo dejavnostjo posredno tudi prispevajo k ustvarjanju narodnega dohodka. Zato so tudi ekonomsko upravičene do dela tega dohodka. Javne službe imajo seveda svoje specifične funkcije na področju kulture, prosvete, zdravstva itd. in na tem področju ustvarjajo splošne človeške dobrine, ki pa imajo svoj pozitiven vpliv tudi v proizvodnji in ta zopet v dvigu splošne materialne ravni prebivalcev.

NAČELA GOSPODARNOSTI UVELJAVLJAJO ŽE TUDI V JAVNIH SLUŽBAH

Ta načela smo že začeli uresničevati z oblikovanjem ustanov s samostojnim finasiranjem. Režim finasiranja teh ustanov je dobiva oblike poslovanja gospodarskih organizacij. Zakon o finasiranju znanstvenih ustanov in šol sodi tudi v to področje. Samo ti zakoni že ustvarjajo vsebinsko nove odnose na področju javnih služb. Ne urejajo namreč samo na povsem nov način materialne odnose med ustanovo in družbeno skupnostjo, temveč vnašajo tudi po vsebini nove odnose znotraj ustanove same. Na primer: ustanova oziroma njen družbeni organ izdelava svoj finančni plan, s svojim pravilnikom razporeja sredstva na osebne dohodke in razne sklade. Oblikuje tudi sklad skupne uporabe. Že samo ti novi elementi prinašajo torej bistvene spremembe na področju delitve dohodka v javnih službah in ustvarjajo materialno osnovo za delo organov družbenega upravljanja. Najdlje v tej smeri pa bodo krenili z novo organizacijo zdravstvene službe, kjer je uveljavljena decentralizacija te službe na področje komunne in oblikovanje komunalnih skladov za zdravstveno zaščito, ki jih bodo državljanji na področju komunne neposredno upravljalni in z ustvarjenimi sredstvi razpolagali.

V zadnjem času so na dnevnem redu vse češče ne samo razprave, temveč tudi že konkretni predlogi za oblikovanje družbenih skladov politično-teritorialnih enot za razvoj javnih služb. V te sklade naj bi po določenih instrumentih pritekala sredstva, ki jih sedaj daje ustanove po že znanem proračunskem sistemu. Iz teh fondov bi ustanove dobivale po določenih kriterijih in objektivnih merilih sredstva, za svoje delo v oblikih cen za svoje storitve in tudi kredite za svoj razvoj. Uresničitev tega predloga bi nedvomno mnogo pomenila za nadaljnji razvoj javnih služb, za njihovo ekonomizacijo, za uveljavljanje omenjenih načel družbenega upravljanja, predvsem pa bi omogočilo komuni uveljavljati perspektivnejši razvoj družbenega standarda.

Vse te in še druge spremembe, ki so neposredno v pripravi, zagotavljajo nadaljnji razvoj socialističnih družbenih odnosov na področju javnih služb. Gospodarske potrebuje dobre javne službe, potrebuje jih sleherni naš državljan. Zato moramo zagotoviti na tem področju takšen sistem družbenega upravljanja, ki bo zagotavljal demokratične pravice članov kolektivov posameznih ustanov od pravic neposred-

nega odločanja o materialnih vprašanjih svoje ustanove, do samostojnega določanja osebnih prejemkov v skladu s splošnimi objektivnimi možnostmi in celotnim našim družbenim razvojem in na temelju prizadevanja posameznikov, kot celotnega kolektiva.

USLUŽBENSKI SISTEM OVIRA RAZVOJU

Eden izmed elementov starega v javnih službah in ena izmed osnovnih ovir pri nadaljnji demokratizaciji družbenega upravljanja je sedanji uslužbenki sistem. Ta razporeja vse uslužbenec v dvaindvajset plačilnih razredov, po formalnih kvalifikacijah, na osnovi tega so določene plače ne glede na dejansko sposobnost in prizadevnost posameznika pri delu, upošteva napredovanje po službenih letih itd. Ni stvar v tem, da smo tak uslužbenki sistem zgradili; verjetno ni bilo druge rešitve in nedvomno je ta v dosedanjih pogojih pozitivno vplival na nastajanje in organizacijo javnih služb ter nagrajevanju javnih uslužbencev. Na današnji stopnji razvoja delavskega in družbenega samoupravljanja ter komunalnega sistema pa prihaja ta sistem v nasprotje s tem razvojem, predvsem pa je ovira nadaljnjemu razvoju javnih služb, družbenemu upravljanju in uveljavljanju demokratičnih pravic javnih uslužbencev. Zato je nujno potrebno opraviti sedanji uslužbenki sistem in uveljavljati tudi na področju javnih služb v načelu enak sistem nagrajevanja, kot ga imamo v gospodarskih organizacijah, ne da bi ga seveda mehanično prenašali na javne službe predvsem kar zadeva njegove konkretne oblike. Za nadaljnji razvoj demokratizacije družbenega upravljanja in poslovanja posameznih ustanov pa je to nujno. Poiskati moramo torej nove, naprednejše oblike nagrajevanja, sedanji sistem pa ne sme ovirati teh prizadevanj. Že sedanje spremembe v finasiranju posameznih ustanov in oblikovanju sredstev praktično odpravljajo sedanji sistem nagrajevanja uslužbencev. Če ustanove s samostojnim finasiranjem ali znanstvene ustanove, že poslujejo po načelu gospodarskih organizacij, s tem da same razpolagajo s svojimi sredstvi, ki jih ustvarjajo s svojo dejavnostjo in jih znotraj ustanove samostojno razporejajo, je nujno, da bodo tudi zgradile svoj sistem nagrajevanja uslužbencev, ko bo pri

delitvi sredstev upoštevana sposobnost in prizadevnost posameznika in uspeh vsega kolektiva. Ta načela bodo morali uveljavljati tudi v zdravstvenih ustanovah. Ali naj bo torej sedanji uslužbenki sistem ovira, da uveljavimo na vseh teh področjih danes edino mogoči sistem nagrajevanja? Sodim, da ne. Nasprotno, prizadevati si moramo, da povsod in čimprej uveljavimo načela nagrajevanja, kot so uveljavljena v gospodarskih organizacijah, tako v državni upravi, predvsem pa na področju komunne. Trditve, ki jih je moč čuti, češ v državni upravi ni mogoče uveljavljati teh načel, ker bi s tem rušili enotnost državnega sistema oblasti, ne drže. Kaj pa je pri nas enotnost državnega sistema. Prav gotovo ne centralizirani birokratski aparat, temveč je ta enotnost v razvitem sistemu samoupravljanja od delavskih svetov, organov družbenega upravljanja, do samoupravnih pravic organov komunne kot celote tudi na področju državne uprave v ožjem pomenu besede.

OSNOVE ZA ZGRADITEV SISTEMA DELITVE OSEBNEGA DOHODKA

Iz vseh teh razlogov je nujno, da čimprej sprejmemo načela, da tudi na področju javnih služb uveljavimo sistem nagrajevanja po uspehu. Za kakšna načela gre? Predvsem je treba izhajati iz stališča, da je treba tudi za nagrajevanje javnih uslužbencev ustvariti kriterije in merila — v okviru dovolj širokih in načelnih družbenih norm — na delovnem mestu samem, v ustanovi v zavodu ali drugod, da je treba kategorizirati delovna mesta itd. To naj bo seveda šele osnova za zgraditev sistema nagrajevanja, ki naj upošteva prizadevanje in ekonomski uspeh ustanove in posameznika. Delitev osebnih dohodkov po uspehu — po količini in po kvaliteti je v načelu prav tako mogoče uveljavljati v javnih službah kot v gospodarstvu. Merila za ocenjevanje učinka so lahko različna, kar je razumljivo glede na različen značaj dela v javnih službah. Toda to ne spremeni bistva nagrajevanja po uspehu. Ta merila je mogoče določiti samo v kolektivu, na delovnem mestu — tako kot v gospodarstvu. Če nečemo kršiti teh načel ni moč uporabljati nobenih togih enotnih sistemov in meril. Tak sistem nagrajevanja seveda odpravlja ves dosedajni plačilni sistem uslužbencev, zgrajen na

enotnih vsedravnih merilih in zakovan s pristojnostmi in predpisi, ki onemogočajo, da bi se dejavnost in dohodki javnih služb in njihovih uslužbencev razvijali v skladu z našim ekonomsko-družbenim razvojem in potrebami.

To so samo nekatera osnovna načela, ki jih velja upoštevati pri nagrajevanju uslužbencev. Ta načela so v skladu s splošnim družbenim razvojem, spremembami in težnjami razvoja komunalnega sistema. Praksa, na posameznih področjih javnih služb in v posameznih ustanovah pri iskanju konkretnih oblik in načinov nagrajevanja potrjuje, da je ta problem zelo pereč in ga velja čimprej urediti. Prizadevanja nedvomno opozarjajo na te probleme terjajo ustrezno rešitev in prispevajo k uresničitvi takšnih načel nagrajevanja, kot jih imamo v gospodarstvu, tudi na področju javnih služb. To pa bo pospešilo tudi nadaljnji razvoj družbenega upravljanja.

Vse te spremembe in težnje terjajo od sindikatov javnih služb še večjo aktivnost zato, da bodo zahtevne in odgovorne naloge čimprej uresničene. Gre za razčiščevanje mnenj, oblikovanje in posojevanje osnovnih stališč. Računati moramo, da bomo v naših vrstah marsikdaj naleteli na nerazumevanje, na odkrito nasprotovanje tem stališčem predvsem glede na nov način nagrajevanja uslužbencev. Birokratske usledine so tu najbolj uporne in bodo nudile odpor. Zato bo potrebno veliko napora, da bomo premagali te ovire in uveljavili nova naprednejša gledanja tudi na tem področju.

VIII. GOSTINSKO-TURISTIČNI ZBOR V PORTOROŽU NEVSAKDANJE SREČANJE

Enkratno. Nenavadno. V slikovitem Portorožu so se zbrali delegati iz najzakovnejših slovenskih krajev k'pomenku, k razvedrilu. Tri generacije delavcev v gostinstvu in v turizmu so same sebi »servirale« dnevni red, ki pa je dokaj privlačen za kogarkoli, za vse koristnike naših domačih gostinskih dobrin.

Kakor vsako leto doslej: Uvodni referat! Statistike, zapazanja, problemi... France Plazar je v zgoščenih besedi opozoril delegate na vrsto zanimivih vprašanj, o katerih bi moral zbor raz-

pravljati. Nagrajevanje po delu, delitev dohodka, nove gradnje...

Jedrnatemu in niti najmanj utrudljivemu referatu se je letos pridružila vsebina, ki je z vsakim odstavkom zadevala tako rekoč v črno. Delegati zbora, ki so bolj ali manj pazljivo sledili posameznim mislim z govorniškega odra, so si le tu pa tam kakšno stvar zabeležili.

Za referentom: diskusija!

Kakor vsako leto doslej. Referat je bil sicer boljši, bogatejši, razgovor pa je bil natanko takšen, kakršnega smo poslušali lani na Bledu, predlanskim v Rogaški Slatini.

Malone vsak sodelavec v diskusiji je našel uvodno besedo v želji, da bi zbor uspel. Za tem se je še nekoliko zasukal okoli drobnarij svojega ognjišča in že je odstopil mesto naslednjemu. Naslednji je spet porabil kopico izbranih besedi, da je pozdravil vse navzoče, nato je tej kopici dodal še nekaj v »dopolnilo« osnovnemu referatu in... natančno tako kakor vsako leto doslej!

Lahko bi mi kdo očital, češ tvoje pero je hudobno! Mnogi so o zboru na kratko poročali in to — laskavo, pohvalno. Ti pa razpredaš svojo štrebo v smer, ki ni in ne more biti všeč nikomur, najmanj pa še delavcu v gostinstvu in v turizmu.

In vendar ne morem mimo tega!

Naposled bi nam bilo vsem skupaj prijetno, če bi ubral zbor že naslednje leto drugačno pot in bi se obenem ognil »obveznim«, obenem pa neprizadetim diskusijam, ki razgaljajo občutno pasivnost naših gostinskih delavcev do vsega, kar se pri nas dogaja, kar je pri nas že dolgo časa novo. Nezmočljiv je občutek, da se nekateri o določenih stvareh pomenkujejo le enkrat na leto in še takrat — v nerazumljivem jeziku.

Tesno ob ugotovitvah — plače gostinskih delavcev so odločno prenizke — se pilepi dejstvo, da je pri nas že 78 % delavcev v gostinstvu nagrajevanih po delu. Trenutek za tem pa se izkaže, da je ta odstotek odločno previsok, je le rezultat formalnih poročil in ne dejanskega stanja. Beseda da besedo, ki vzkipi v navdušenje, ki uveljavlja postrežnino kot edino veljavno vstopnico do pravičnejšega razdeljevanja osebnih dohodkov. Poudarek je seveda na dohodku in ne na primernejši organizaciji dela, v odnosu do gostov, v urejenosti poslovanja...

O tem in četudi je ravno osnovna dejavnost z dohodkom tesno povezana, ni nihče razpravljaj. Edino kar je vznemirilo delegate, je bila malone splošna ugotovitev, da družba še vse premalo vlaga v gradnjo gostinskih objektov, zlasti pa se ne briga za turistični razvoj tako imenovanih pasivnih krajev.

Kaj je kdo napravil, uveljavil, kako so si posamezne gostinske organizacije povečale dohodek na račun boljšega, skrbnejšega gospodarjenja — o tem zbor ni spregovoril.

Na zboru so se srečale tri generacije. Opazovalec pa je spoznal le eno — srednjo! Starejši so molčali in poslušali, mlajši pa se niso oglašali k besedi. Vendar pa bi bila ravno beseda mlajših vsakomur dobrodošla. Saj naše gostinske šole ne poučujejo svojih učencev samo v veščini kuhe in strežbe, pač pa tudi, kako se umno in smotno posluje. Ogle dalo tega učenja bi se moralo odraziti na takšnem zboru, vsaj v skromni obliki!

Tako je ostal sicer odličen referat osamljeno drevo, ki so ga vsi priznali, k njegovi rasti pa ni nihče prispeval.

Pač!

Predstavniki družbenih organizacij, sindikatov, so vsakekar v svojih bogatih diskusijah opozarjali na probleme, o katerih bi gostinski delavci moral razpravljati. Toda...

V poldrugi uri zborne dejavnosti so posamezniki že zapuščali dvorano, češ »spet mlatimo...«

Vprašal se: kdo pa naj kroji vsakdanjost delavcu, če ne on sam! Nikamor ne vodi pot, na kateri se edino prizadejati obračajo okoli z vzdihujočim — Pomagajte nam! Sami pa niti s prstom ne mignejo.

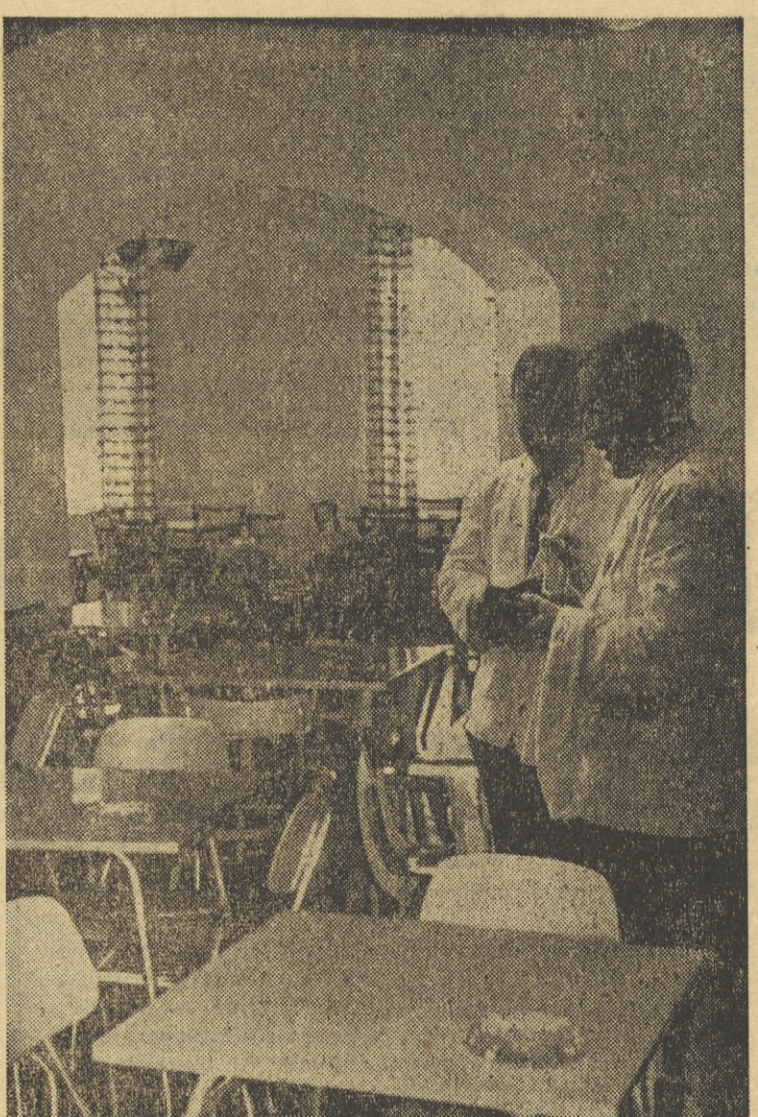
Formalnemu delu zbora je sledilo razvedrilo! Veščine v pogrinjkih, kuharska umetnost, žonglerstvo v serviranju... Odlično, več ko samo odlično! Tu pa je bila zastopana mlajša generacija. Tu se je znašla srednja in ob tem se ni dala odriniti starejša.

V razburljivih tekmovalnih je rada pobegnila misel na dopolnilec zbora, ki bi tudi moral biti takšen: zavzet, domiseln, odločen. Mogoče bo deveti zbor drugačen!? Organizator zbora, neprecenljiv v zunanji, bo moral držne seči še v notranjo organizacijo. Mogoče se bo odločil za manjše število prizadevnejših delegatov, predvsem takšnih, ki se bodo resnično zavzemali za posamezne probleme in bodo znali iz njih izluščiti jasnejše, koristne sklepe.

Tako nekako!

Ne bo prijetna naloga, da naslednje leto spet začnemo naše poročilo z — kakor lani!

DUŠAN KRALJ

Osamljeno obeležje konca letne sezone je še marsikje — posameznikov zaslužek! Zdaj si bodo stoli oddahnili. Kdo ve, kdaj bo zavestnejša težnja za gospodarskim dohodkom zbrisala meje med sezonami in bo znala privabiti gosta tudi takrat, ko ga ne bosta omamljala samo sonce in poletje!? (Foto: Milan Sparovec)

KAJ UGOTAVLJAJO V »KONUSU« — SLOVENSKE KONJICE Manj dohodka za večjo produktivnost

Spodbudnejši načini oblikovanja in delitve osebnih dohodkov po delovnem učinku in gospodarskem uspehu so v vseh tistih gospodarskih organizacijah, kjer so jih uveljavljali, opozorili neposredne proizvajalce k razmišljanju, ali so vsi ukrepi vodstev podjetij takšni, da jim zagotavljajo prejemke v skladu z njihovim delom in storilnostjo. To pa spodbuja tudi proizvajalce, da se začenejo vse bolj zanimati za tiste zunanje vplive, ki tako ali drugače učinkujejo na oblikovanje njihovih osebnih dohodkov, čeprav do nedavnega o vsem tem niso podrobneje razpravljali.

Ni odveč trditve, da je prav spodbudnejši način oblikovanja in delitve osebnih dohodkov spodbudil neposredne proizvajalce, da se začenejo bolj kot kdaj koli prej zanimati za tako imenovano prvo delitev, to je delitev dohodka med podjetjem in družbo. Ob tem terjajo, da je treba uveljavljati določene spremembe na tem področju tako, da ne bodo kljub svoji prizadevnosti prikrajšani pri delitvi osebnih dohodkov v primerjavi s kolektivi iz drugih panog, kjer ni čutili takšnih zunanjih vplivov.

V takšnem položaju so se znašla tista podjetja, ki morajo upoštevati večji del surovin in kjer je oblikovanje nakupnih cen odvisno od regresov. Eno izmed teh v usnjarsko predelovalni industriji je podjetje Konus v Slovenskih Konjicah. V tem podjetju so sestavili nov pravilnik o oblikovanju in delitvi osebnih dohodkov po delovnem učinku in v gospodarskem uspehu. O pravilniku je kolektiv razpravljaj. Predno so ga uveljavili, so izdelali še poskusne izračune. Toda obračun delitve osebnega dohodka po delovnem učinku za letošnje prvo polletje je večino razočaral. Nastala so namreč nesorazmerja med gibanjem osebnih dohodkov, dohodkom podjetja in produktivnostjo.

Čeprav je v tem podjetju porasla v prvem polletju produktivnost v primerjavi z doseženi v minulem letu in z letošnjo planirano za nad 10 odstotkov, niso

ustvarili toliko dohodka, kot so računali. Nesorazmerno so namreč porasli poslovni stroški. V primerjavi s planom za prvo polletje, so znašali poslovni stroški 53 odstotkov, čisti dohodek pa so realizirali v primerjavi s planom le z 39 %. Ob obračunu in delitvi sredstev na sklad osebnih dohodkov in ostale sklade so ugotovili, da jim manjka za izplačilo osebnih dohodkov po določenih merilih za delo in gospodarnost kar 28 odstotkov sredstev. Kolektiv je razsodil, da se ni znašel v takšnem položaju po svoji krivdi in da če hoče vsaj deloma približati osebne dohodke doseženi storilnosti in produktivnosti, mora spremeniti notranjo delitev sredstev. Sredstva za sklade je zmanjšal (v strukturi delitve za 12 odstotkov), toda kljub temu je bila skupna vsota izplačanih osebnih dohodkov še vedno za 10 % manjša, kot pa bi morala biti glede na vloženo delo in uspeh. Kaj je vplivalo na takšno oblikovanje poslovnih stroškov in nižje oblikovanje dohodka, kot so računali?

Tovarna Konus uvaža 49 odstotkov surovin kož. Do novembra lani so dobivala usnjarska podjetja regres za uvoz surovin. Letos junija je začela veljati uredba o novih cenah surovin kožam in Konus, ki mora uvoziti 4669 ton surovin, mora zanje plačati približno 30 odstotkov ali 320 milijonov dinarjev več. Zato, da bi bila ta razlika v ceni surovin za usnjarstvo vsaj nekoli-

ko izravnana, je bil julija letos znižan davek na poslovni promet. Konus je pridobil na ta račun 40 milijonov dinarjev, toda zaradi dražjih surovin so porasli stroški za 160 milijonov dinarjev.

Povsem razumljivo je, da je porast nabavnih cen surovin vplival na zvišanje poslovnih stroškov, oziroma ustrezno zmanjšanje dohodka. Premik cen njihovih proizvodov pa ni mogoč, ker so plafonirane.

Zmanjšanje sredstev za sklade, za kar so se v Konusu odločili zavoljo takšnih neskladnosti, pa za njih ni bilo lahko. Podjetje je namreč v rekonstrukciji. Rekonstrukcija obrata za umetno usnje terja nad 300 milijonov dinarjev sredstev. Za finasiranje te investicije je kolektiv potrošil in še troši doberšen del lastnih sredstev. Že do sedaj mora podjetje odplačevati letno 50 do 55 milijonov dinarjev anuitet. Letos so predvideli, da bodo vložili v sklade 118 milijonov dinarjev, toda v prvih sedmih mesecih so zaradi vsega tega lahko vložili v sklade le 39 milijonov dinarjev, lani pa 62 milijonov dinarjev.

Omenjeno delitev čistega dohodka, pa čeprav niso bili osebni dohodki docela obračunani glede na vloženo delo in rast produktivnosti, je večina v kolektivu sprejela z razumevanjem. Vendar so proizvajalci upravičeno ugovarjali: Toliko priprav in razprav, tolikšni uspehi v proizvodnji, rezultat pa...

To pomeni, da velja izpreminjati instrumente tako, da ob tem ne bo prizadet kolektiv, posebej še, če si je prizadeval, da je rasla produktivnost in da ne bo zaradi takšnih sprememb — njihljave cen surovinam, hkrati pa plafoniranje prodajnih cen — prizadet tudi nadaljnji razvoj podjetja. Takšne ugotovitve velja upoštevati tako pri spreminjanju gospodarskih instrumentov kot tudi snovanju novega sistema delitve sredstev med podjetjem in družbo.

Rešitev stanovanjske zagonetke

SESTANEK V UREDNIŠTVU
DNEVNI RED: Finansiranje stanovanjske graditve včeraj, danes in jutri

Kmalu bo minilo leto dni, odkar uveljavljamo nove stanovanjske zakone, ki — v skladu z našim splošnim družbeno-ekonomskim razvojem — odpravljajo v stanovanjskem gospodarstvu administrativne ostanke in ga postavljajo na ekonomske temelje. Gre za pomembne spremembe v sistemu finansiranja in uporabljanja stanovanjskega sklada, ki omogočajo, da bomo tudi na tem področju uveljavili demokratične odnose, ustvarili pogoje za pospešeno graditev in zagotovili večje prizadevanje in sodelovanje vseh zainteresiranih činiteljev, predvsem pa posameznikov, ki potrebujejo novo stanovanje.

Nekaj zahtev novih stanovanjskih zakonov smo v minulih mesecih že uveljavili. Mnoge pa — kot smo tudi pričakovali — bomo lahko uresničili šele v prihodnjih mesecih ali celo letih. Zato lahko danes govorimo le o prvih rezultatih in o nekaterih pojavih, ki so značilni za to prehodno obdobje.

Kakšni so ti rezultati, se pravi, kakšni so uspehi in kakšne so slabosti, kaj je že novega in kaj je še starega v našem sistemu finansiranja in uporabljanja stanovanjskega sklada?

Naše uredništvo je skušalo poiskati odgovor na to vprašanje (in s tem prispevati svoj delež k izmenjavi izkušenj s tega področja ter k hitrejšemu uveljavljanju načel sedanje stanovanjske zakonodaje), zato je sklicalo

SESTANEK V UREDNIŠTVU,

ki je bil v petek, 21. oktobra 1960.

Na sestanku smo razpravljali o treh skupinah vprašanj:

— Kako je z dotokom sredstev v občinske sklade za stanovanjsko graditev, ali ta sredstva zadostujejo ali ne, in kako z njimi gospodarijo upravni odbori skladov?

— kakšne oblike zbiranja sredstev so uveljavili v posameznih občinah in podjetjih in kolikšna je pripravljenost posameznikov, ki prisijo za stanovanja, da bi sami prispevali del teh sredstev? Ali stanovanjski skladi občin (oziroma občinski ljudski odbori) pospešujejo vse oblike zbiranja sredstev, kot so na primer predplačila za stanovanja, snovanje stanovanjskih zadrug itd.?

— na kakšne ovire so naletela prizadevanja za zbiranje sredstev posameznikov, kako naj te ovire čim hitreje odstranimo in kakšne so perspektive?

Sestanka so se udeležili:

LEOPOLD KRESE, podpredsednik Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo in predsednik odbora za komunalna vprašanja pri Republiškem svetu sindikatov, LOJZE CAPUDER, podpredsednik Okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana, MILAN ŠKERLAVAJ-PETRAČ, predsednik upravnega odbora stanovanjskega sklada občine Center v Ljubljani, ing. JURIJ JENSTERLE, direktor Zavoda za zadržno gradnjo v Ljubljani, LEV KOVAČIČ, direktor Mestne hranilnice v Ljubljani, ing. MARJAN PREZELJ, pomočnik sekretarja Sekretariata za urbanizem, stanovanjsko gradnjo in komunalne zadeve LRS, VILI TOMAT, predsednik sindikalne podružnice Tiskanina Kranj, ACI PUHAR, predsednik občinskega ljudskega odbora Kranj, JOŽE BENCÍČ, podpredsednik občinskega sindikalnega sveta Kranj ter Mitja Svab, Peter Dornik, Janez Voljč in Danilo Domajnko iz Delavske enotnosti.

Ljudje dostikrat svoja sredstva vlagajo v automobile, kajti zanje sta nakup in varčevalna služba kar dobro organizirana, čeprav so med njimi mnogi, ki nimajo stanovanja. Vsak vlaga pač tja, kjer ima možnost oziroma zagotovilo, da bo dobil tisto, za kar je vložil denar.

Ko že govorimo o teh problemih, pa seveda ne moremo mimo skladov, se pravi, mimo realnih možnosti za uveljavitev sistema predplačil in varčevalne službe.

Skladi v zagati

Ing. Jurij Jensterle: V prvih desetih letih po vojni je vladala v naši stanovanjski graditvi precejšnja stihija. Leta 1955 smo ustanovili stanovanjske sklade (takrat smo uveljavili stanovanjski prispevek v višini 10 odstotkov osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev) in tako postavili temelje, na katerih danes lahko gradimo dalje. Če pa se kritično ozremo na obdobje, ki je za nami, moramo reči, da ta sredstva nismo vedno povsem pravilno in koristno uporabljali. Pri tem pa ne mislim na vsoto, ki smo jo dali za razvoj gradbene industrije. Po mojem je bilo prav, da smo dali ta denar. V Ljubljani smo na primer dali v ta namen milijardo in 300 milijonov dinarjev. Gradbena industrija je namreč osnova za nadaljnjo stanovanjsko gradnjo.

Mitja Svab: Seveda je osnova. Toda poznam podjetja, ki so skušala dobiti kredite za svoj razvoj, pa so svoje zahteve podprla s tako slabimi elaborati, da kreditov niso dobila, oziroma niso jih dobila toliko, kot bi jih potrebovala. Potlej pa so se obrnili na stanovanjski sklad.

DEDIŠČINA NAM POVZROČA TEŽAVE

Ing. Jurij Jensterle: To drži, vendar je res, da je napredek gradbene industrije pogoj za napredek stanovanjske graditve. Torej če nadaljujem: Razmere na stanovanjskem področju so se leta 1959 in v začetku leta 1960, ko smo dobili novo stanovanjsko zakonodajo, bistveno spremenile. Zakon o stanovanjskem združništvu je postavil to gradnjo na nove noge. Zakon o finansiranju stanovanjske graditve pa je omogočil državljanom še veliko večje možnosti za gradnjo stanovanj. Na žalost je treba priznati, da nam dediščina, ki smo jo prevzeli, povzroča velike težave. Brezplačni, dolgoročni in obveznostni iz prejšnjih let onemogočajo hitrejši napredek. Stanovanjski skladi bodo dejansko postali aktivni šele ob koncu leta 1961, ker so obveznosti iz prejšnjih let izčrpale vse dotoke sredstev do konca prihodnjega leta.

Zakon o finansiranju stanovanjske graditve je spremenil tudi sistem zbiranja sredstev. Nekeč se je stekalo v te sklade 10 odstotkov od osebnih dohodkov, sedaj pa 4 odstotke, pravzaprav 6 odstotkov.

POOBLASTILA IMAJO, DENARJA PA NI DOVOLJ

Milan Škrlavaj: Res je, da so težave velike. To velja tudi za občino Center v Ljubljani. Upravni odbor stanovanjskega sklada v tej občini razpolaga letno z milijardo in 800 milijoni dinarji. Od aprila letos, ko je nov zakon dal upravnim odborom teh skladov pooblastila, da samostojno gospodarijo s sredstvi, ki jim jih zaupa družba. Toda upravni odbori so še dokaj šibki. Ne znanje se. Posledice tega vidimo na vsakem koraku. Na primer: V prvem polletju letošnjega leta ni naš sklad zbral niti polovice sredstev, ki bi jih moral zbrati. Hišni sveti denarja niso dali, mislim tolikšnih vsot, kot bi jih morali dati. Torej — pooblastila imamo, denarja pa ne, medtem ko je bilo prej ravno obratno.

Ing. Marjan Prezelj: So tudi primeri, ko niti predstnik

upravnega odbora sklada ne ve, s kakšnimi sredstvi sklad razpolaga. O tem ve le banka. Podatki pa kažejo, da so se razmeroma v zadnjem tromesečju precej izboljšale razmere in da je bilo v sklade vplačanih 22 odstotkov sredstev več kot v prvem polletju. Zlasti je večji dotok namenjnin. Popolnoma pa je odpovedala hišnina, saj menda ni niti ene občine, ki bi hišnino razpisala. Prispevki iz gospodarstva, ki so glavni vir stanovanjskega sklada, pa tudi ne dotekajo tako,

LOJZE CAPUDER: »Sredstva, ki so namenjena za stanovanja, naj tudi rabimo samo za zidavo stanovanj.«

kot bi morali in dogaja se, da ta sredstva čestokrat uporabljajo v druge namene.

O mobilizaciji individualnih sredstev pa še ne moremo govoriti. Vzrok pa je v tem, da kreditni skladi ne morejo jamčiti, da v določenem času lahko dobi stanovanja. Ob tem bi pripomnil, da so gradbeni stroški vsak mesec večji in da ta podražitev hudo bremeni sklade.

PRIMANJKLJAJ

Milan Škrlavaj: Za ilustracijo nekaj podatkov: Upravni odbor našega stanovanjskega sklada je v začetku leta opozarjal, da je gradnja v Ljubljani preobsežna in da bo terjala preveč sredstev. Kljub temu pa smo na to gradnjo morali pristati in zato smo zašli v precejšnji primanjkljaj. Zmanjkalo nam je 900 milijonov dinarjev. Občinski organi so vse premalo storili, da bi ta sredstva izterjali. Ne moremo reči, do kdaj bomo čutili posledice tega, vsekakor pa upamo, da bo prihodnje leto bolje.

Lojze Capuder: Občinski sindikalni sveti v Ljubljani so ugotovili, da bi letos potrebovali za stanovanjsko gradnjo 3 milijarde 800 milijonov dinarjev, medtem ko so obveznosti sklada dosegle že 5 milijard 166 milijonov dinarjev. Od tega bo treba dati za gradnjo šol 96 milijonov, za rekonstrukcijo gradbene industrije 171 milijonov, za Celovško cesto 26 milijonov, za Karlovo cesto 90 milijonov, za trafa postajo 40 milijonov itd. To so sredstva, ki jih skladi po prejšnjih odločitvah morajo dati. Sredstva, ki so namenjena za stanovanja, rabimo za druge grad-

nje in zato ne moremo priti na zeleno vejo.

Ací Puhar: Tudi pri nas v Kranju smo v preteklih letih zapeljali stanovanjski sklad v neverjetne težave. Gradili smo šole in komunalne objekte v večjem obsegu, kot smo zmogli. Upali smo, da bo udeležba podjetij večja in nismo pomislili na povečanje cen. Zato se bomo verjetno izkopal iz teh težav šele l. 1962.

ZAMRZNJENE MILJARDE

Lojze Capuder: V Ljubljani so na primer štiri podjetja ustavila gradnjo 500 stanovanj. V te nedokončane objekte je vloženih čez milijardo dinarjev. Poglejmo stolpnice v Savskem naselju. Eno delajo, tri čakajo in v vsaki je 56 stanovanj. So pod streho, vanje smo vložili že dve tretjini sredstev, ki ležijo neizkoriščena in bodo neizkoriščena toliko časa, dokler ne bo investitor dobil denar, da bo gradil naprej. Istočasno pa podjetja zidajo na novih gradbiščih 350 stanovanj, ki so spet vredna čez milijardo dinarjev. Prvi investitor nima denarja, drugi ga ima in odpira nova gradbišča. Tako se dogaja, da imamo veliko hiš pod streho, naprej pa jih ne gradimo in obenem druge začnemo gradnjo enakih hiš.

Pa še o delovanju kreditnih skladov in občinah. Te sklade ponekod zelo neresno jemljejo.

Imamo nekaj lepih primerov, da ljudje o tej stvari resno razpravljajo, medtem ko se drugje občinski možje kar sami zmenijo, kako in za kaj bodo porabili ta denar. Doslej še nismo perspektivno reševali tega vprašanja, nismo popolnoma točno izračunali, koliko denarja priteka in koliko ga bo priteklo, kolikšna individualna sredstva lahko mobiliziramo itd.

SIBKOST UPRAVNIH ODBOROV STANOVANJSKIH SKLADOV

Ing. Marjan Prezelj: Mislim, da je slabost v tem, ker upravni odbori stanovanjskih skladov še ne delujejo tako kot predvideva zakon. Ne živijo kot samostojne pravne osebe, ki so neodvisne od občine. Morajo se sicer ravnati po perspektivnem načrtu stanovanjske graditve v občinah, v okviru tega načrta pa morajo dobro gospodariti s sredstvi, ki jim jih je družba zaupala. Zato mislim, da bo treba najprej izboljšati delo teh odborov. Pa seveda, narediti večletne načrte kako in kaj bomo gradili. Če h bilo le to urejeno, bi tudi upravni odbori stanovanjskih skladov lahko boljše gospodarili perspektiva bi bila jasnejša, laže bi na vse močnejše načine zbirali sredstva posameznikov, ki bi radi imeli nova stanovanja.

Neizkoriščene pobude

Lojze Capuder: Stanovanje je eden bistvenih elementov življenjske ravni. Tega se vsi zavedamo. Vendar nismo vsi trdno prepričani, da moramo sami s svojimi lastnimi sredstvi sodelovati pri zidanju svojega doma. Ugotavljamo pa, da je zanimanje za takšno sodelovanje vedno večje. Lani, ko sem bil še v Gradisu, smo imeli na primer 96 novih stanovanj, prosilcev pa je bilo 160. Med temi, ki smo jim stanovanja razdelili, je bilo precej takšnih, ki so bili pripravljeni vložiti nekaj svojega denarja, recimo 50.000 dinarjev in tudi več, pa ni bilo nobene organizacije, ki bi ta sredstva sprejela.

Okrajni sindikalni svet je na plenumu razpravljal o tej zadevi. Kasneje so o njej govorili tudi občinski sindikalni sveti in izkazalo se je, da se ljudje resno zavzemajo za organizacijo predplačil in štedne službe. Na Viču je na primer na plenumu nekdo dejal: »Glejte, jaz in še dva tovariša, smo zbrali poldrug milijon dinarjev. Kdo jih bo vzel in nam zagotovil, da bomo v enem ali v dveh letih dobili stanovanje?«

Če bi imeli organizacijo, ki bi ta denar zbirala in bi ljudem zagotovila, da bodo stanovanja v določenem roku zgrajena, smo prepričani, da bi ljudje vlagali denar v stanovanja. Toda le v primeru, da naši stanovanjski skladi odigrajo vlogo, kakršna jim je namenjena.

PODPRETI MORAMO VSE KAR MOBILIZIRA SREDSTVA

Lev Kovačič: Povedal bi rad svoje mnenje o tej zadevi. Mislim, da sistem natečajev ni dober. Natečaje smo uvedli v glavnem zato, ker so sredstva omejena. Mislim pa, da je treba sistem gradnje stanovanj tako urediti, da sredstev nikoli ne bo zmanjkalo in da bo gradnja odvisna od možnosti ljudi, ne pa od sredstev, ki jih zberemo. Organizirati moramo široko akcijo zbiranja sredstev, obenem pa izkoristiti vse možnosti, ki jih že imamo, se pravi, da uporabimo v ta namen tudi del sredstev navedenih hra-

nilnih vlog ter tako omogočimo povečanje kreditov za stanovanjsko gradnjo. V takšnem primeru bi lahko odpadli vsi natečaji. Vsakemu interesentu bi lahko pogodbeno povedali: »Za to, kar si dal ali kar boš dal in dajal toliko in toliko let, boš dobil čez toliko let takšno stanovanje.« To mislim, bi bil sistem, s pomočjo katerega bi stanovanjsko vprašanje najlažje rešili. Sem za grad-

MILAN ŠKRLAVAJ-PETRAČ: »Zdaj smo stvari premaknili s slepega tira.«

njo kompleksnih naselij, v katerih je vse od stanovanj do trgovin, šol, igrišč in ne vem kaj še vse. Vem, da tega ne moremo storiti čez noč. Vendar — to mora biti naš cilj. Glede načina gradnje pa sodim, da moramo podpreti vsako akcijo, pa naj bo individualna ali združna, podpreti vse, kar mobilizira sredstva.

Lojze Capuder: To drži. Vedno se ustavimo pri sredstvih. Morda nam bo tovariš direktor Zavoda za zadržno gradnjo v Ljubljani povedal, da imajo sredstva, ki pa jih ne morejo reali-

zirati, ker morajo kreditni skladi pokriti svoje stare obveznosti. Ljudje so že dali Zavodu denar, le-ta pa jim je takrat zagotovil, da bodo stanovanja zgrajena v bližnji bodočnosti, zdaj pa ne vedo, kaj je s tem zagotovilom. To postaja že politični problem.

Ací Puhar: V Kranju smo z veliko težavo dobili od sklada za stanovanjsko gradnjo nekaj sredstev za zadržno gradnjo. Upravni odbor tega sklada namreč trdi, da bi s tem, če bi dal sredstva posameznim interesantom, zmanjšal obseg gradenj. In to drži. Računica je namreč pokazala, da je gospodarske, če odbor daje sredstva podjetjem (največkrat dajejo podjetja tudi do 80 odstotkov cene stanovanj) in s tem omogoči široko gradnjo. Če pa bi dal sredstva, posameznikom (največkrat tudi do 90 ali 95 odstotkov cene stanovanj), bi seveda gradili veliko manj stanovanj.

STANOVANJSKI SKLADI IN ZADRŽNA GRADNJA

Ing. Jurij Jensterle: Se strinjam. Stednja se ustavi pri 5 ali 10 odstotkih, zato je treba prispevati 90 do 95 odstotkov kredita, torej družbenih sredstev.

LEV KOVÁČIČ: »Skrbeti moramo tudi za razvoj gradbenega obrtništva.«

Ker pa je družbenih sredstev za sedaj premalo, pravzaprav smo jih že porabili, se bodo upravni odbori stanovanjskih skladov bolj zavzeli za zbiranje individualnih sredstev lahko šele tedaj, ko bodo s svojimi sredstvi gradili stanovanja na zalogo.

V Ljubljani smo leta 1959 ustanovili Zavod za zadržno gradnjo, ki naj bi nekako uredil to namensko štednjo. Ob ustanovitvi so bila Zavodu zagotovljena kreditna sredstva za družnikov in skladov. Prijavilo se je 3600 zadržnikov in od prvih 1900 je sklenilo pogodbe 829 interesentov. Za realizacijo teh pogodb potrebuje Zavod milijardo in pol dinarjev družbenih sredstev, dobil pa je od sklada občine Center 290 milijonov, medtem ko se druge občine za te potrebe niso zmele. Le upravni odbor sklada občine Center nam je obljubil, da bomo dobili letos in drugo leto 20 odstotkov vseh sredstev, ki se stekajo v ta sklad, kar je nekako 400 milijonov dinarjev. Zavod si je s tem zagotovil 700 milijonov dinarjev, za katere bo dal zadržnikom stanovanja. Čez dober teden bomo pri nas začeli deliti stanovanja in pozivam vas, da se takrat zberemo na Zavodu, kjer vam bomo lahko postregli s konkretnimi podatki o našem delu.

Mitja Svab: Radi bomo prišli. Ing. Jurij Jensterle: Zavod ima v gradnji 880 stanovanj, ki jih bo izročil zadržnikom že letos, vselej pa bodo letos in prihodnje leto. S tem bomo izpolnili polovico pogodb. Ostale pogodbe pa bomo izpolnili, če bo dovolj kreditnih sredstev.

Poudariti pa moram, da so v delu našega Zavoda tudi slabosti. Določili smo fiksne cene, ki se jih še danes držimo (za ležišče v standardnem stanovanju 95.000 dinarjev, v vrstnih hišah 120.000 dinarjev in 190.000 dinarjev v stanovanjih višjega standarda), resnične cene pa so medtem za 20 do 22 odstotkov večje (v Ljubljani), kar seveda bremeni kreditne sklade. Težave je povzročilo tudi dejstvo, da je bil Zavod dejansko ilegalen. Ko so ga ustanovili, so rekli: »Naj le dela, ga bomo že preimenovali itd., ko bodo izšli novi predpisi.« Sedaj je že določeno, da je Zavod za zadržno gradnjo samo servisna ustanova, da gradi s sredstvi, ki mu jih dajejo skladi, zadržniki ali kakršne koli pravne osebe. Do sedaj pa je Zavod gradil v svojem imenu in za svoj denar, ki ga je zbiral, kakor je pač mogel in znal.

»NE VEM, ALI BOM DOBIL STANOVANJE ALI GA NE BOM«

Danilo Domanjko: Lahko bi povedal veliko tega, kar me kot zadržnika zanima. Jaz bi na primer moral dati 380.000 dinarjev, pa sem plačal 450.000 dinarjev, ker sem sodil, da bom tako prej dobil stanovanje. Zdaj pa sploh ne vem, ali bom dobil stanovanje ali ga ne bom. Stanovanje se je podražilo. Moral bom menda še nekaj doplačati, morda pravim, ker ne vem, saj nimam praktično nobenega stika z Zavodom. Človek niti ne ve ali je zadržnik ali ni. Rad bi vedel, kje se bo moje stanovanje gradilo, pa bi popeljal tja ženo in otroke, pogledali bi, kako gradnja napreduje...

Ing. Jurij Jensterle: To vprašanje bo rešeno že prihodnji mesec in vsak bo vedel, kje in kdaj bo dobil stanovanje. Doslej vložena sredstva pa ležijo na hranilnih knjižicah in Zavod od njih ni porabil niti dinarja. Ta denar bomo lahko koristili šele po sklenitvi premoženjske pogodbe. Skupno je teh sredstev sedaj 292 milijonov, do konca leta pa jih bo 400 milijonov.

ZAKAJ ZMANJKA DENARJA

Leopold Krese: Če bi vsa razpoložljiva družbena sredstva uporabili za to, da bi omogočili zbiranje individualnih sredstev, jih ne bi smelo zmanjkati. Denarja pa največkrat zmanjka zato, ker z njim gradijo šole in komunalne naprave. Politiko stanovanjskih skladov je treba urediti tako, da bo sistem trden in gotov, kajti le tako bomo ustvarjali zaupanje vanj.

Ing. Jurij Jensterle: Na seminarju predstavnikov ustanov, ki skrbijo za zadržno gradnjo stanovanjskih hiš (bil je na Poljskem), sem ugotovil, da so v vseh državah — katerih zastopniki so bili tam zbrani — zagotovljena sredstva za takšno gradnjo, pri nas pa niso. Povsod je urejeno tako, da dobiš stanovanje v določenem roku, če vložiš določeno vsoto denarja. Za tem sistemom stojijo vse hranilnice v državi. Pri nas tega ni, pač pa smo poskrbeli za nakup avtomobilov. Če državljani privarčujejo 200.000 dinarjev, lahko dobi v banki 600.000 dinarjev posojila za nakup avtomobila. In tako smo leta 1959 za nakup avtomobilov izdali več kot 3 milijarde dinarjev kredita.

ACÍ PUHAR: »Za zadržno gradnjo stanovanj je veliko zanimanje.«

ditov. Z eno samo milijardo pa bi rešili iz zagate vse naše stanovanjske sklade.

ZAMISEL KRANJČANOV: »TU IMAS HIŠO POD STREHO, PA JO SAM DODELAJ«

Ací Puhar: Za zadržno gradnjo se je doslej kljub visoki udeležbi (800.000 dinarjev), odločilo precej ljudi. Vendar vse ka-

že, da v Kranju ne bomo rešili sedanjih prošenj prej kot v petnajstih letih, če ne bomo našli takšnih oblik, ki bi gradnjo pospešile. Pri nas se mnogi zavzemajo za lesene in montažne hišice. Druga možnost pa je, da bi vrstne hiše zgradili do strehe, potem pa jih izročili interesantom. Dejstvo je, da naše gradbe-

LEOPOLD KRESE: »Najbolj nesocialistično je, če človek nima stanovanja«

ne zmogljivosti še nekako zagotovijo streho nad glavo, potem pa delo za dalj časa počiva. Če bi oddajali takšne nedokončane hiše, bi jih ljudje dogradili s svojimi sredstvi. Rekl bi: »Tu imaš hišo pod streho, pa jo dodelaj po svojih močeh in ob pomoči podjetja.«

Lev Kováčič: Je pa nevarnost nestrokovnih instalacij...

Ací Puhar: Saj bi lahko glavne instalacije že prej napeljali.

Ing. Jurij Jensterle: Že, že, toda to je izhod v silo. Tega ne bomo mogli prej odpraviti, dokler ne bo gradbeno obrtništvo hitreje napredovalo. In to je po mojem bistvo problema.

Lev Kováčič: S sistemom

»znajti se« moramo nehati.

Leopold Krese: Sem za to, da podpiramo vse oblike samoiniciative. Danes so pač še vedno takšne razmere, da se do stanovanja težko dokoplješ in dokler bo tako, se bomo sindikati zavzemali za sleherni obliko in možnost, ki človeku prej zagotovi stanovanje.

ČIM CENEJE IN HITREJE

Ing. Jurij Jensterle: Prekiniti moramo s to prakso.

Mitja Svab: To je prav tako kot z ozimnico. Pred leti smo v časopisih preganjali vsakogar, ki je kupoval krompir pri kmetu in ne v zadrugi. Pa se je izkazalo, da so ljudje vseeno kupovali krompir tam, kjer so ga dobili ceneje. In tako tudi zidajo stanovanja. Čim ceneje in hitreje. Ta prizadevanja moramo podpirati.

Vili Tomat: V Kranju ljudje zelo resno zahtevajo kakršna koli stanovanja. Hočejo, naj občina določi lokacijo, pove urbanistične načrte, potem pa bi sami postavili montažne hiše, ki jih delajo »Lavrice« ali druga podjetja. Prišedili s tem ne bi nič. Gradnjo pa bi pospešili. V takšnih razmerah se mi zdi misel, da bi hiše zgradili do strehe, interesi pa bi notranjost sami uredili, zelo simpatična.

Ing. Jurij Jensterle: Tudi v Ljubljani smo za takšno rešitev. Vemo, da precej opreme, za katero smo dali veliko denarja, leži na podstrešju. Damo v stanovanje na primer TOBI štedilnik. Človek pa si kupi na kredit IGNIS štedilnik (tega mi ne moremo kupiti) in TOBI štedilnik odnese na podstrešje. Toda vsaj osnovne instalacije bi morali napeljati, potem pa naj si stanovanje opremlja vsak sam.

Lev Kováčič: Obenem pa je treba skrbeti za razvoj gradbenega obrtništva. Če imamo premalo obrtniških podjetij (in vse kaže, da jih imamo), moramo ustanavljati nova, moramo najti sredstva zanje, kajti stanovanjskega problema ne bomo mogli rešiti, ne da bi povečali zmogljivosti obrtnih podjetij.

Jasnejše perspektive

Lojze Capuder: Predvsem pa moramo s skupnimi močmi iskati takšno organizacijo zaje-manja sredstev, ljudi, ki so pripravljeni vložiti svoj denar v stanovanja, da bo sleherni posameznik zaupal vanjo in bo vedel, kdaj bo stanovanje dobil ter mu bo za gotovo sleherni dinar, ki ga bo vložil, približal rok vstopa.

Ing. Jurij Jensterle: V današnjih razmerah je zelo težko najti takšne ekonomske ukrepe, ki bi omogočili državljanom gotovost pri sklepanju pogodb, se pravi pri vlaganju lastnih sredstev v stanovanja. Mi danes skušamo na podlagi sredstev državljanov, ki jih vlagajo v Zavod za zadržno gradnjo, angažirati družbena kreditna sredstva. Pravilno pa bi bilo, da bi na podlagi družbenih sredstev angažirali privatna sredstva.

TRI VARIANTE VARČEVALNE SLUŽBE V LJUBLJANI

Naš Zavod je po izčrpnih analizah ugotovil, da sistem, pri katerem naj bi pravne osebe plačevale 40 odstotkov, fizične (zadržniki) pa 20 odstotkov sredstev, ki jih potrebujemo za zgraditev stanovanja, ne velja. Kdor ima več sredstev, naj gre na licitacijo, naj ponudi več odstotkov. Za vse ostale (zadržnike) pa naj bi organizirali enotno varčevalno službo tako, da bi vsak posameznik sodeloval s 30 odstotki lastnih sredstev. Predlagamo tri možnosti:

● Zadržnik da vsa sredstva (30 odstotkov od cene stanovanja) sam. Ljudi, ki se ogrevajo za to možnost, je najmanj.

● Interesent da sredstva skupno s podjetjem, v katerem dela. Podjetje prispeva večji ali manjši delež, odvisno od tega, v kakšnih razmerah človek živi in koliko pomeni za podjetje.

● Interesent, ki mu podjetje ne more pomagati, varčuje pri hranilnici ali pri katerem koli denarnem zavodu. Ko zbere polovico sredstev (15 odstotkov vrednosti stanovanja), mu banka zagotovi drugo polovico (nadaljnjih 15 odstot.) po nizki obrestni

godba namreč mora biti dokument, ki res nekaj velja.

Ing. Jurij Jensterle: Zavod bo kot servisna ustanova lahko sklepal te pogodbe samo v okviru sredstev, ki jih bodo dali skladi. Sklepal jih bo v imenu skladov, po pooblastilu skladov. Zavod lahko da garancijo v primeru, če bo ta sredstva dobil. Takrat bi bil pripravljen plačati penale. Toda penale bi morala plačati tudi gradbena podjetja, ki hiše ne dogradijo do določenega roka. O tem smo že govorili z nekaterimi gradbenimi podjetji. Zavod jim je predlagal, da sklenejo z njim takšne pogodbe: »Povejte, kdaj bo stanovanje vseljivo. Če bo prej, vam bo Zavod izplačal vso stanarino in anuitete za toliko časa, kolikor bo stanovanje prej zgrajeno. Če bo kasneje, boste vi plačali zadržnikom anuitete in stanarino.« Nekatera podjetja so za to. Perspektive so torej jasnejše, vendar še ne toliko jasne, kot bi želeli.

Leopold Krese: Vse kaže, da zakoni, ki povečujejo možnosti za sodelovanje posameznikov pri graditvi stanovanj, še niso obrodili pozitivnih rezultatov. Zato ni čudno, da je to vprašanje stalno na dnevnem redu. Tovariš Jensterle je dejal, da se obetajo boljše perspektive. Vendar menim, da to velja le za Ljubljano, predvsem za občino Center. Zelo pereče pa je to vprašanje drugod po Sloveniji.

Gre za to, da razčistimo nekaj osnovnih vprašanj.

JOŽE BENČIČ: »Naš sindikat se zavzema za hitrejšo gradnjo stanovanj, zato podpira različne oblike in možnosti...«

KAJ JE SOCIALISTIČNO IN KAJ NI

Govorimo o tem, kaj je socialistično in kaj ni, ali je individualna gradnja socialistična ali ni. Izhajati moramo s stališča, da je stanovanje osnovni element družbenega standarda in da je individualna lastnina. Zato ne moremo zahtevati, da zanj skrbi samo država, pač pa mora pri graditvi prispevati vsak državljan, ki si želi novo stanovanje. Najbolj nesocialistično pa je, če človek nima stanovanja.

Druga zadeva je, kaj družba priporoča in stimulira. Za gradnjo vile naj na primer dobi dr-

žavljan manj družbenih sredstev, za zadržno gradnjo v vrstnih hišah nekoliko več, v blokih pa še več. Vsakemu, ki ima sredstva, moramo omogočiti, da zida stanovanje, pa čeprav individualno, seveda na za to določenem prostoru. Občine naj napravijo urbanistične načrte, ki naj določijo, kje naj zidamo takšne ali drugačne hiše.

Mitja Svab: In ker v okviru občine stvari niso rešene, pa govorimo o stagnaciji.

Leopold Krese: Zakaj je prišlo do stagnacije? Predvsem zato, ker smo stanovanjskim skladom posvetili premalo pozornosti. Politiko zavodov in skladov bi morali usmerjati ljudski odbori.

Lev Kováčič: Predvsem bi morali zagotoviti več kreditnih sredstev tistim ljudem, ki so pripravljeni prispevati svoj delež, na primer 30 odstotkov, kot je v Ljubljani.

Leopold Krese: Se strinjam. Predvsem to. Sistem predplačil in varčevalne službe moramo hitreje uveljaviti. Treba bo omogočiti, da se takšni skladi oblikujejo tudi pri podjetjih in odpreti široke možnosti za zidavo stanovanjskih hiš. Z lastnimi silami, s svojimi sredstvi in svojo prizadevnostjo. To načelo pa pri nas do danes še ni dobilo domovinske pravice in od tod izvirajo napake, težave in pomanjkljivosti, o katerih smo govorili. Veliko lažje je, da nekdo za občine reče direktorju podjetja, naj da toliko milijonov, teže pa je zbirati prispevke državljanov, organizirati varčevalno službo. Vendar brez takšne službe si ne moremo misliti hitrejša gradnje stanovanj.

Razšli smo se v prepričanju, da je sestanek uspel. Odgovoril je na vprašanje, ki smo si ga zastavili ob začetku. In dobro odgovoril. Tako, da vemo, kam moramo usmeriti svoja prizadevanja v prihodnjem obdobju, kakšne ovire moramo odstraniti, da bomo uveljavili zahteve novih zakonov ter pospešili gradnjo stanovanj. Se je precej strega, bremen nas dediščina administrativnega gospodarjenja, sredstev ni dovolj in še vedno jih uporabljamo za vse drugo, ne pa za stanovanja. Toda to so značilnosti prehodnega obdobja, v katerem izpolnjujemo stare obveznosti, obenem pa že skušamo delati po novem. Prišli smo kopico izkušenj. Sedaj gre za to, da te izkušnje koristno uporabimo, povsod, v sleherni občini, uporabimo tako, da bo prizadevanje za zbiranje sredstev ljudi, ki bi radi dobili nova stanovanja, za sistem predplačil in za varčevalno službo, postalo glavna značilnost našega sistema finansiranja graditve stanovanj. Torej gre za to, da najdemo pota, po katerih bomo prišli k cilju, ki smo si ga zadali pred slabim letom dni.

In k temu je naš sestanek prispeval svoj delež.

Sestanek je vodil: MITJA SVAB, gradivo priredil: JANEZ VOLJC, stenografirala: MIRA OREHEK, snemal: MILAN GOVEKAR.

MARJAN ing. PREZELJ: »Mislil sem, da je slabost tudi v tem, ker upravni odbori stanovanjskih skladov še niso dovolj samostojni.«

JURIJ ing. JENSTERLE: »Predvsem bi morali zagotoviti kredite za gradnjo stanovanj tistim ljudem, ki so pripravljeni prispevati svoj delež.«

VILI TOMAT: »V današnjih razmerah se mi zdi zamisel, da bi zgradili hišo do strehe, interesi pa bi sami uredili notranjost stanovanj, zelo simpatična.«

ZA VARNO DELO VEČ IZOBRAŽEVANJA

V kamniških podjetjih je v prvem polletju letošnjega leta v primerjavi z lanskim obdobjem za 3,11% več zaposlenih, medtem ko je število nesreč pri delu v istem obdobju naraslo na 10%. V prvih 9 mesecih letos se je na delovnih mestih ponesrečilo 543 ljudi, kar predstavlja 8,54% vseh zaposlenih. Zaradi poškodb so izgubili 7176 delovnih dni in tako zmanjšali vrednost celotnega dohodka v tem času za 63.000.000 dinarjev.

O stanju na področju delovne varnosti govori analiza, ki jo je napravila komisija za varnost pri delu pri ObLO Kamnik. Na podlagi te analize je bilo v tednu varnosti širše posvetovanje občinskega zbora proizvajalcev s skupščino socialnega zavarovanja. Temeljito so proučili vzroke porasta števila nesreč in ugotovili, da so bili v 61% vzroki nesreč osebni činitelji, med katerimi je vedno bolj v ospredju pomanjkanje izobrazbe, potrebne za varno delo. To pa narekuje organom samoupravljanja v podjetjih in sindikatom vedno večjo skrb za sistematično in temeljitejšo vzgojo svojih članov.

Kljub temu, da so nekatera podjetja dala precej več denarja za varnostne naprave in zaščitna sredstva kot v preteklem letu, se je vendar odstotek števila nesreč povečal. Zato je treba iskati vzroke v premajhni poučenosti in nezadostni vzgoji delavcev, ki uprabljajo te naprave. Samo s pravilniki, kot ponekod pričakujejo, se stvari ne bodo izboljšale.

V nekaterih podjetjih kot na primer »Stol« in »Podjetje Kam-

nik« že vsak mesec prireajo uvalne seminarje, kjer se na novo sprejeti delavci seznanjajo z varnostnimi predpisi na svojih bodočih delovnih mestih. V »Stolu« imajo v programu, da bodo vsi strojni delavci v prihodnjih mesecih obiskovali posebne seminarje, kjer se bodo podrobno seznanili z varnostnimi napravami in zaščitnimi sredstvi za posamezna delovna mesta.

V razpravi na prej omenjenem posvetovanju so se tudi domenili, da bo potrebno dati večjega poudarka strokovnim delavcem oziroma organom, ki se v podjetjih ukvarjajo z delovno varnostjo. Sedaj imajo v nekaterih večjih podjetjih samo komisije za higieno in tehnično varstvo pri delu. Samo pet podjetij v kamniški občini pa ima poklicne referente za zaščito pri delu.

Podatki, ki kažejo stalen porast števila nesreč pri delu, narekujejo, da dobi v slehernem podjetju ustrezno mesto v okviru kadrovske-socialnega sektorja tudi služba za varnost pri delu.

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta je bilo v tednu varnosti več akcij za povečanje

delovne varnosti. Po podjetjih so bila predavanja o uporabi varnostnih naprav, o varnosti pri prometu, predvajali so filme o tej temi. V Kamniku so uredili več izložb z materialom o nesrečah pri delu, zaščitnih sredstvih itd. Posebno zgovorna je razstava o prometnih nesrečah s fotografijami vseh večjih nesreč na področju komunne.

Občinska komisija za varnost pri delu je pregledala tudi delovno varnost v nekaterih manjših podjetjih. V rudniku Kaolin so pregledali tudi vsa kolesa, s katerimi se delavci vozijo na delo in jih opozorili na določene pomanjkljivosti in napake, ki lahko povzročijo nesrečo, saj je v mnogih primerih ravno kolo krivo nesreče na poti v službo ali domov.

F. SVETELJ

V prvem obdobju 207 stanovanj

V Strojni tovarni v Trbovljah so od ustanovitve podjetja do danes zgradili 180 družinskih stanovanj v skupni vrednosti 393 milijonov dinarjev. Razen teh družinskih stanovanj ima podjetje tudi sodoben samski dom. V STT se zavedajo, da še vedno niso storili dovolj za ureditev stanovanjskega problema, kajti pri sedanjem številu zaposlenih je še vedno 107 prosilcev za stanovanje. Število delavcev pa bo zaradi rekonstrukcije oziroma povečanja tovarniških naprav še naraščalo.

Zato so v podjetju izdelali načrt za gradnjo stanovanj v letih 1961 do 1965. V prvi fazi je predvidena gradnja stanovanj glede na sedanje potrebe. Druga faza predvideva gradnjo stanovanj, če se bo podjetje povečalo na 1450 zaposlenih. V tretji fazi gradnje stanovanj pa upošteva povečanje števila zaposlenih na 1700 delavcev in letno proizvodnjo tovarne preko 10 milijard dinarjev. V prvem razdobju predvidevajo, da bi potrebovali 207 novih družinskih stanovanj, za kar bi potrebovali 327 milijonov dinarjev kredita in 109 milijonov din lastnih sredstev. Lastna sredstva bi iz bližnj 85 milijonov, 24 milijonov pa iz naplail stanovanjskih reflektantov.

S.

PO KATEREM CLENU

O izplačevanju dobička določa tarifni pravilnik

S. V., Maribor: Sporazumno z vodstvom podjetja ste prekinili delovno razmerje in se vpisali v železniško prometno šolo. Ko so v podjetju septembra izplačevali »plače iz dobička«, Vas pri tem izplačilu niso upoštevali, čeprav so Vam ob odhodu iz podjetja obljubili, da boste dobili tudi »dobiček«. Radi bi vedeli, ali je ravnanje podjetja v Vašem primeru pravilno. — **Odgovor:** Tako kot nekatere, moramo tudi Vas opozoriti, da lahko najdete odgovor na postavljeno vprašanje le v tarifnem pravilniku podjetja, kjer ste bili zaposleni do odhoda v šolo. Tarifni pravilnik ureja vsa ta vprašanja in posamezni primeri se urejajo po njegovih določbah. Če je v pravilniku pogoj, da je delavec ob razdeljevanju osebnega dohodka nad tarifnimi postavkami, kar kaže, da v podjetju, kjer ste bili še vedno imajo, v delovnem razmerju, potem Vi pogoj nimate in je bila že obljuba sama nepravilna. Če se pa v podjetju vsa sredstva za osebne dohodke razdeljujejo izključno po določenih merilih dela in je »plača iz dobička« samo še napaka imenovani del osebnega dohodka, ki se ugotavlja in obračunava še po kakšnih drugih merilih dela in ne samo po delovnem učinku in času, potem je seveda ravnanje gospodarske organizacije nepravilno. Samo v takem primeru Vi ne bi mogli uveljaviti »plače iz dobička«, temveč pravico, da Vam osebni dohodek obračunajo dokončno po vseh osnovah in merilih dela, od katerih je bil odvisen skupni osebni dohodek na Vašem delovnem mestu. Vendar pa tudi to lahko ugotovite sami v tarifnem pravilniku podjetja. Naj še pripomnimo, da niste bili »premeščeni« iz podjetja v šolo, ker takih premeštitev ni, pač pa Vam je z odhodom v šolo delovno razmerje v podjetju na podlagi sporazuma prenehalo in Vam je zato podjetje tudi vrnilo delovno knjižico.

OB TEDNU VARNOSTI

Klepar pri popraviljanju žlebov ob žicah visoke napetosti na Fakulteti za gradbeništvo v Ljubljani

TRŽIŠKA TOVARNA KOS IN SRPOV ODKRIVA SKRITE REZERVE

PRVI USPEH: PET MILIJONOV

Tudi v tržiški tovarni kos in srpov si prizadevajo, da bi zmanjšali bolniške izostanke in še predvsem nesreče pri delu. Analiza kaže, da so dosegli prav lepe uspehe, saj je bilo v tej tovarni v prvem polletju letos le 1061 delovnih dni bolniških izostankov, medtem ko jih je bilo lani v enakem obdobju še 1881 delovnih dni. To se pravi, da so uspeli zmanjšati izostanke zaradi bolezni in nesreč v šestih mesecih kar za 820 delovnih dni in s tem prihranili več kot 5 milijonov dinarjev.

Kako so dosegli tak uspeh? Po večkratnih razpravljanjih je delavski svet menil, da bi število bolniških izostankov prav gotovo zmanjšali, če bi bili delavci za to tudi ustrezno stimulirani. Tako so se odločili, da bo ob koncu leta

dobil vsak zaposleni v podjetju, ki preko vsega leta ni boloval, 80% osnovne tarifne postavke, tisti, ki izostane zaradi bolezni do 6 dni 40% in do 12 dni 15% tarifne postavke.

Razen tega so se domenili, da bo dobil vsak delavec 2000 do 5000 dinarjev nagrade, pač glede na pogoje delovnega mesta, če bo število nesreč na posameznem delovnem mestu manjše od povprečja nesreč na tem delovnem mestu v letih 1958 in 1959.

Analiza kaže, da je bilo število izostankov in nesreč v prvih dveh mesecih, ko še niso uveljavili tega sistema, enako kot lani,

z mesecem marcem pa to število močno pada. Tako so ob polletju že dobili 1% nagrade od socialnega zavarovanja za zmanjšanje bolniških stroškov, medtem ko so lani plačali še 4% dodatnega prispevka za socialno zavarovanje. Menijo, da bo do konca leta samo zaradi tega njihova proizvodnja lahko za 10 milijonov višja, kar pa za podjetje, ki ustvari letno 350 milijonov dinarjev, ni malo. Ker pa se še vedno ponesreči največ delavcev do 25. leta starosti, kaže, da bodo ob urejenem priučevanju novosprejetih delavcev na delovna mesta sedanje število nesreč lahko še precej zmanjšali.

KE

Zakaj premalo metalurgov?

Vse večje proizvodne naloge narekujejo jeseniški železarni načrtno vzgojo strokovnega kadra. Razen sedanjih strokovnih šol — metalurško-industrijske, tehnične srednje šole in delovodske šole — so lani ustanovili v Železarni tudi center za izobraževanje. Nedvomno so te šole ustanovili zaradi potreb po strokovnem kadru v Železarni. Toda pokazalo se je, da je med mladino vedno manj zanimanja za metalurški poklic, kar je razvidno iz te tega, da se je letos vpisalo v metalur-

ško industrijsko šolo 68 dijakov, toda vsi ti so se odločili za poklice kovinske stroke. To med drugim kaže, da bo treba pouk nekoliko preusmeriti, kajti prav mladih metalurških delavcev najbolj primanjkuje, medtem ko je moč kader za kovinsko stroko dobiti tudi iz drugih obrtnih podjetij in šol. Med mladino bo treba vzbuditi tudi več zanimanja za metalurško delo, pri čemer bo nedvomno moral odigrati važno vlogo prav center za izobraževanje pri jeseniški Železarni. S. T.

ČE HOČEMO ZMANJŠATI ŠTEVILO NESREČ

POSKRIBIMO ZA PRAVILNO PREHRANO

Na varnost pri delu v znatni meri vpliva človekovo osebno počutje, njegova telesna odpornost in duševna prisotnost. Na vse to pa nedvomno vpliva pravilna in zadostna prehrana ob pravem času, ki mora biti ne le dovolj kalorična, temveč predvsem biološko pravilno sestavljena.

Našemu delovnemu človeku smo spremenili delovne pogoje. Vse več težkega fizičnega dela prevzemajo stroji. Naš proizvajalec pa vlaga na svojem delovnem mestu vedno več umskega dela. Če bi še naprej vztrajali na tem, da zadošimo prehrani le iz kaloričnega vidika, bi se zgodilo, da bi kljub sitnosti pa le nastopilo tako imenovano kvalitativno stradanje, ki ima za posledico celo vrsto obolenj, ki izključujejo našega delovnega človeka za krajši ali daljši čas od dela.

Naši ljudje vse preveč podcenjujejo nekatere snovi, ki so nujne za ohranitev delovne kondicije, vplivajo na prisotnost duha in so obramba proti raznim nalezljivim boleznim, ki tarejo današnjega človeka. Te snovi so predvsem beljakovine, rudninske snovi in

vitamini. Teh dobimo največ v mleku, svezem in surovem sadju in zelenjavi. Tu so tudi najorginalnejše in najcenejše.

Sadni sokovi so, namesto piva, raznih kokt in oranžad, nepogrešljivi v obratnih bifejih naših podjetij. Razen teh pa še mleko, jogurt, surovo sadje in solate kot dodatek toplim dopoldanskim obrokom. Tudi originalne limonade so večkrat cenejša pijača, kot razne umetne, tako imenovane osvežujoče pijače.

V skandinavskih državah, kjer morajo sadje uvažati, ga pojedno mnogo več in popijejo povprečno mnogo več sadnih sokov kot pri nas, čeprav ga imamo pri nas dovolj doma in ga celo izvažamo. V deželah, kjer so zabeležili lep napredek pri uveljavljanju zdrave in napredne prehrane, so že spoznali ogromno vrednost teh proizvodov, zato se lahko ponasajo tudi z višjo storilnostjo dela in manjšimi izgubami zaradi bolezenskih izostankov.

Miselna prisotnost je za delavca, ki dela pri stroju, izredno važen činitelj pri preprečevanju nezgod. Na boljšo prisotnost vpli-

va vitamin C, ki ga pa najdemo izključno le v sveži in surovi zelenjavi in sadju. Tega primanjkuje predvsem v poznih zimskih mesecih in zgodnji pomladi. Če bi proučevali obratne nesreče iz tega stališča, smo lahko prepričani, da bi jih bilo največ prav v tem času.

Gripa, razni prehladi, vnetja — napadajo le slabšo odporne ljudi. Preštejmo samo delovne dni, ki so odpadli zaradi teh in podobnih obolenj. Obogatimo našo prehrano, predvsem vitaminsko. V obrate družbene prehrane in obratne kuhinje je treba smeleje uvažati jedila, ki so iz prehranbeno-zdravstvenega vidika nepogrešljiva. Preko raznih tečajev, šol, delavskih in ljudskih univerz moramo navajati ljudi k pravilni, zdravi prehrani, da bodo segali po naravnih proizvodih. Na trgu bo letos dovolj limon in ostalega južnega sadja. Po njem naj bi segel vsak naš delavec za zdravo počutje in doseg večjih delovnih uspehov. Zdrava prehrana mora biti v prvi vrsti preventivno sredstvo za preprečevanje nesreč in zmanjševanje bolniških izostankov.

Jožica Dimec

V RADOVLJICI SINDIKALNE PODRUŽNICE

obrtnih delavcev po strokah

Na zadnjem plenarnem zasedanju občinskega sindikalnega sveta v Radovljici pretekli teden so obravnavali tudi organizacijska vprašanja sindikalnih podružnic. Ugotovili so, da je sedanji sestav sindikalne podružnice obrtnih delavcev, ki združuje delavce raznih panog obrti neustrezen in je zato tudi delo te podružnice slabo. Menili so, da je potrebno to podružnico razformirati in ustanoviti več podružnic delavcev sorodnih strok.

Razpravljali so tudi o ustanovitvi sindikalnih podružnic po ekonomskih enotah v večjih gospodarskih organizacijah. Menijo, da bi z ustanovitvijo takih podružnic povečali zanimanje delavcev za sodelovanje pri gospodarnenju v ekonomskih enotah in s tem vplivali na povečanje proizvodnosti.

Na plenumu so tudi sklenili, da bodo izboljšali informativno službo in v ta namen začeli izdajati informativni vestnik, ki naj bi vplival na boljše sodelovanje med občinskimi sindikalnimi sveti

in podružnicami. Hkrati pa naj bi tudi podružnice same iskale možnosti za izdajanje lastnih informativnih vestnikov za svoje članke.

N. B.

Ureditev telefonskega vozla v Kopru

Z modernim poštnim poslopjem, ki so ga pred nedavnim odprli v Kopru, je končno vseh 37 pošt koprškega okraja dobilo sodobno središče, ki ima tretjino celotnega poštnege prometa v okraju. Sedaj je na vrsti avtomatska telefonska centrala, ki je zaradi slabega telefonskega omrežja že več let predmet razprav. Kaže, da bodo koprski »telefonski vozci« le uredili z novim letom, ko bo začela delati avtomatska centrala, ki jo urejajo v novem poštnem poslopiju že tri mesece. Predvsem se obeta številnim lastnikom telefonov — teh je trikrat več kot pred petimi leti — dobra povezava z Ljubljano, ki bo potlej povezana s Koprom kar z 12-kanalnim kablom.

Vprašanje boljše telefonske povezave med obalnimi kraji pa bo ostalo še neurejeno, kajti pošta nima sredstev za položitev dodatnih kablov. Morda bi se stvari dale urediti s skupnimi močmi vseh prizadetih občin, tako da bi modernizirali tudi telefonsko omrežje med Koprom in Portorožem oziroma Piranom. Bp

KMETIJSKO POSESTVO POLJCE PRI BEGUNJAH

Čez tri leta dovolj mleka

Odborniki obeh zborov občinskega ljudskega odbora Radovljica so pred nedavnim razpravljali tudi o razvoju in izgradnji Kmetijskega posestva Poljce. Zgraditi pa nameravajo še velik most posestva bo živinoreja in sadjarstvo. Investicijski program posestva že urešnjujejo. Tako so zgradili hlev za 200 glav goveje živine, dva silosa, uredili so tudi še velike nasade in izvedli velika melioracijska dela v bližini Poljce. Zgraditi pa nameravajo še velik obrat za živinorejo na Golcu v bližini Vrbe. S temi deli bodo pričeli še letos.

Ko bodo končali z gradnjo posestva (predvideno v naslednjih treh letih) bodo imeli 400 glav goveje živine in letno 1.600.000 litrov mleka, s čimer bodo lahko popolnoma oskrbeli

industrijski center Jesenice in ostale okoliške kraje. Razen tega bodo uredili velike jagodične nasade, kar ima zaradi bližine letališča ugodne možnosti, da bodo jagode izvažali v Anglijo in Svico.

Za izgradnjo posestva bodo porabili okoli 202 milijona dinarjev, kar jim je investicijska banka že odobrila. Garancijsko izjavo za 74 milijonov je dal Okrajni ljudski odbor Kranj, za ostali znesek pa so izglasovali garancijo na Občinskem ljudskem odboru v Radovljici. Odborniki so menili, da je izgradnja posestva v Poljcih opravljiva zaradi hitrega razvoja industrije, naraščanja števila prebivalcev ter sedanega slabega položaja kmetijskih posestev v tej občini. N. B.

V tovarni igel v Kobaridu izpolnili letni plan

V tovarni igel v Kobaridu so pred dnevi prvi v goriškem okraju izpolnili letni proizvodni načrt. Nekaj nad sto zaposlenih je ustvarilo 110 milijonov dinarjev družbenega bruto produkta. Do konca leta pa naj bi presegli plan za 35 do 40 odstotkov.

Da so dosegli letos tako ugodne rezultate, je v prvi vrsti posledica boljše notranje organizacije dela in pa nagrajevanja po storilnosti. Po učinku so nagrajevali prav vse zaposlene od delavcev in strokovnjakov pa do administrativnega osebja. Povprečni zaslužek zaposlenega so letos z novim načinom nagrajevanja povečali kar za 37 odstotkov. Stimulativno nagrajevanje pa ima še drugo ugodno posledico. Delavci se čutijo bolj povezane s tovarno. Zanimajo se ne le za njen trenutni uspeh na tržišču, marveč tudi za perspektivni načrt razvoja, izpopolnjevanje dela itd. L. K.

V Zasavju ustanavljajo društva inženirjev in tehnikov

V »Mesecu tehnike« so tudi v zasavskih občinah — v Litiji, Zagorju ob Savi, Trbovljah in Hraščniku — poživili delo inženirjev in tehnikov. Tako so prejšnji teden v Trbovljah ustanovili Društvo inženirjev in tehnikov.

Na ustanovnem obnem zboru so razpravljali o načrtih in nalogah društva, pri čemer so poudarili predvsem mesto inženirjev in tehnikov v družbenem in ekonomskem življenju v komun. Ugotovili so tudi, da bi bilo potrebno ustanoviti strokovne podružnice, ki naj bi jih bilo za sedaj v okviru trboveljskega DIT-pet ali šest. Poudariti velja, da bi se v Trbovljah kar 257 ljudi lahko vključilo v DIT.

Ustanovne občne zbornice društev inženirjev in tehnikov so imeli prejšnji torker tudi v Litiji in Hraščniku. (k)

V korist potrošnikov

Zadnje mesece je občinski ljudski odbor v Zagorju intenzivno pripravljaval vrsto ukrepov za izboljšanje preskrbe potrošnikov zlasti z mlekom in mesom. Pri urejanju preskrbe z mesom je imel občinski ljudski odbor samo dva izhoda: ali začeti graditi novo, sodobno klavnico ali pa navezati poslovne stike s podjetjem »Emona« iz Zaloge in tako preskrbovati Zagorjane z mesom.

Za gradnjo nove klavnice ni bilo skoraj nobenih pogojev. Občina bi potrebovala najmanj 80 milijonov dinarjev, zato je predlagala volivcem, naj se odločijo za redno in stalno preskrbo z mesom iz mesnega kombinata Zalog. Razumljivo je, da so volivci imeli precej pomislekov pri odločitvi, kajti meso, dovažano iz Zaloge, bo nekoliko dražje, kot pa, če bi klale domače klavnice, ki pa ne ustrezajo več. Naposled so se potrošniki le odločili za tako ureditev, seveda s pridržkom, da bo preskrba redna in da cene mesu in mesnim izdelkom ne bodo presegale realnih pogojev. Občinski ljudski odbor pa je sklenil tudi, naj bo ena klavnica v Zagorju še zmeraj pripravljena, da bi lahko zasilno klala živino. Drugo klavnico bo mesni kombinat iz Zaloge uredil za skladišče in predelavo mesa. Prav tako bo mesni kombinat iz Zaloge preuredil nekaj prodajalnih mest v Zagorju in se obvezal, da bo preskrboval potrošnike s takim mesom, kot bodo želeli.

Pred dnevi so v Zagorju uredili tudi preskrbo z mlekom. Na Izlahah so dokončno preuredili mlekarino, ki bo odslej vse mleko predelovala oziroma pasterizirala. Občinski ljudski odbor je na svoji seji določil enotno ceno mleku, in sicer 45 din za liter in odločil, naj odslej v vseh zagorskih prodajalnah prodajajo samo pasterizirano mleko. Zdad bo za vedno konec tudi dolgih vrst pred mlečnimi prodajalnami, saj so doslej morale gospodinje čakati tudi uro, dve, mleko pa so pripeljali iz mlekarne komaj ob deseti uri dopoldan. Razen tega se je v poletnih mesecih skoro vsak dan pokvarilo, zato so gospodinje

upravičeno trdile, da denar za mleko mečejo proč. Odkar prodajo v Zagorju pasterizirano mleko, ga imajo vse gospodinje že v zgodnjih jutranjih urah.

Občina pa je sklenila pomagati mlekarji tudi pri nabavi polnilnega stroja. Brž ko bo na razpolago polnilni stroj, bodo vse mleko vsteklili, kar je že davna želja zagorskih potrošnikov. Računajo, da bo polnilni stroj na razpolago že prihodnjo pomlad, ker se občinski ljudski odbor o nakupu že dogovarja z nekim zagrebškim podjetjem in bo veljal približno štiri do pet milijonov dinarjev. Ko bodo imeli polnilni stroj, bo občinski ljudski odbor z odlokom prepovedal prodajanje mleka zasebnim proizvajalcem-kmetovalcem po domovih. Mleko pa bodo prodajali tudi v treh samopostrežnih trgovinah.

M. Vidic

OB DESETLETNICI SPLOŠNO GRADBENEGA PODJETJA »SLOVENIJA-CESTE«

PREPRIČLJIVE ŠTEVILKE

Kolektiv Splošno gradbenega podjetja »Slovenija-cest« iz Ljubljane je minulo soboto praznoval. Pred desetimi leti je izvolil prvi delavski svet in letošnji, osmi po vrstnem redu izvoljeni, je ocenil dosežanje dela.

Vozniki motornih vozil, stanovanjci v novih stanovanjskih stavbah, delavci v tovarnah, vsi ti in še marsikdo drugi, prezro ob vsakdanjem vrvežu, da je temelj cesti ali hiši vgradil ta kolektiv. Številke o delu kolektiva in o njegovih uspehih so prepričljive.

Delavci podjetja so v tem času izkopali 3.600.000 kub. metrov zemlje. Če bi hoteli to količino samo enkrat premetati, bi morali 30 delavcev delati 50 let vsak dan po 8 ur. In tolikšno količino zemlje bi lahko prepeljalo le 1.440.000 kamionov, če bi na vsa-

kega naložili po 5 ton. Deset milijonov ton gradbenega materiala skupno z asfaltom so vgradili delavci v različne gradbene objekte v teh desetih letih. Da bi lahko vse to gradivo znova prepeljali, bi bilo potrebnih 20.000 vlakov, vsak vlak pa bi moral imeti 50 vagonov. Betonirji »Slovenija-cest« bi si lahko postavili veličasten spomenik za svoje delo, če bi 177.000 kub. metrov betona vgradili v blok z osnovno ploskvijo 20 X 20 metrov. Ta blok bi bil 8,2-krat višji od ljubljanskega nebotičnika, visok bi bil 440 metrov. Približno 450 km dolgo cestišče bi lahko obložili asfaltem, če bi porabili za to cestišče, široko približno šest metrov, tistih 2.772.000 kvadr. metrov asfalta, ki so ga doslej obložili na ceste in pade v tovarniških zgradbah. In 20 milijonov granitnih kock

so položili na cestišča. Če bi oblagali s temi kockami samo eno cesto, široko 7 metrov, bi bila dolga 20 km.

Toda, kaj bi naštevali še več, že te številke zgovorno povedo, kako obsežno delo so opravili delavci podjetja »Slovenija-cest« v

minulih desetih letih. Za zaključek samo še tale podatek: podjetje je opravilo v tem času gradbenih del v vrednosti nad 19,5 milijarde dinarjev. V vrednosti gradbenih del pa ni upoštevana proizvodnja stranskih obratov. P. D.

DELOVNI KOLEKTIV »SILVE« IZPOLNIL LETNO NALOGO

Delovni kolektiv podjetja »Silva«, gozdno in lesno gospodarstvo, Agronomske, gozdarske in veterinarske fakultete, je slavil 15. oktobra 1960 pomemben delovni uspeh.

Tega dne so namreč izpolnili letošnji gospodarski načrt. Uspehim jim je prinesel predvsem nov sistem gospodarjenja po ekonomskih enotah, ki so ga letos dokončno uveljavili.

K uspehu ob izpolnitvi gospodarskega načrta pa so pomagali tudi drugi činitelji, kot boljša organizacija dela, izpopolnitev tehnološkega procesa, boljše izkoriščanje lesnih mas, boljši način krojenja posekanih gozdnih sortimentov, prehod od enostavnega zemeljskega spravlja, kjer je zelo

velik procent izgube in okvar, k mehaniziranemu spravlju preko žičnic in žičnih žerjavov, pa na vsezadnje tudi mehanizacijo poseka z uporabo motornih žag.

Da pa je delovni kolektiv lahko uresničil vse te naloge je zasluga načrtnega vzgajanja delavcev na strokovnih seminarjih in tečajih (tečaj za krojenje, seminar o motornih žagah, tečaj za pripravo orodja, seminar o delavskem samoupravljanju in podobno).

Značni delež k temu je prispevala tudi urejena družbena prehrana, saj je vsak delavec dobil na delovnem mestu topli obrok hrane, čeprav so nekatera delovna mesta zelo oddaljena. S. G.

160 izgubljenih milijonov na Goriškem

Gospodarske organizacije v goriškem okraju posvečajo v zadnjem času dokajšnjo pozornost varnosti pri delu. Medtem ko pred nekaj leti sploh niso imeli nikjer zaposlenega varnostnega tehničarja, lahko ugotovimo, da imajo sedaj že v mnogih večjih podjetjih strokovne delavce, ki se ukvarjajo z varnostjo. Gospodarske organizacije so v zadnjih dveh letih namenile tudi precejšnja sredstva za izboljšanje higiensko tehnične zaščite.

Povečano skrb za varnost pri delu smo lahko opazili še posebej v tednu varnosti, ko so pod-

jetja organizirala vrsto predavanj o tehnični zaščiti in nevarnostih na delovnih mestih. Po podjetjih so odprli tudi več razstav o varnosti, med katerimi sta najbolj uspeli v novogoriški tovarni pohištva in Splošnem gradbenem podjetju »Gorica«.

Nesreče pri delu in izven dela predstavljajo še vedno pereč gospodarski problem na Goriškem. Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Novi Gorici je te dni pripravil analizo o nesrečah v prvem polletju. Iz nje povzame, da se je v letošnjem prvem

polletju ponesrečilo 1637 ljudi. V primerjavi z lanskim letom so nesreče porasle povsod razen v industriji, kjer so zabeležili za 1,13 odstotkov manj nesreč kot lani v istem obdobju. Zaradi vseh teh nesreč je bilo izgubljenih 23.356 delovnih dni. In še finančna bilanca nesreč: zaradi nesreč so na Goriškem izgubili 160 milijonov dinarjev družbenega bruto proizvoda.

Analiza vzrokov nesreč kaže, da sta na prvem mestu nedisciplina in nepazljivost. Delavci še vedno ne upoštevajo varnostnih predpisov in ne uporabljajo v

zadostni meri zaščitnih sredstev. Seveda nosijo del odgovornosti za to tudi uprave podjetij, ki ne ukredujejo vsega, da bi se stvari izboljšale. L. K.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Mariborski hišni svet obtožuje

Tovariš urednik!

Stanujem v enem izmed novih stanovanjskih blokov na Gosposvetski cesti v Mariboru, ki bo v nekaj mesecih eden najlepših predelov tega mesta.

Lepo urejena cesta z zelenimi pasovi, novimi stanovanjskimi hišami, novo trgovino, zdravstveno postajo in otroškim igriščem nudi vsekakor zelo lepo sliko. Zal pa tu le ni vse tako, kot je videti na zunaj. V samih stavbah je mnogo napak, ki so zgolj plod nesolidne in površne izdelave nekaterih podjetij, katerim sedaj ni kaj dosti mar, kakšne težave imajo hišni sveti z njihovimi nesolidnimi izdelki.

Čez dobra dva meseca bo minilo dve leti, odkar je hišni svet prevzel stavbo v upravljanje. S tem dnem so se začele tudi težave, katerim upam, da bo enkrat konec, če ne prej pa takrat, ko bo o tem dokončno sodbo izreklo gospodarsko sodišče.

Poglejmo si te probleme malo bliže. Na licitaciji »Zavoda za stanovanjsko izgradnjo« je prevzelo elektronske naprave in napeljave podjetje Elektro-Poljčane. V začetku je kazalo, da bo vse v redu, toda veselje ni trajalo dolgo. Ze v prvem mesecu so se začele pojavljati napake, katere so tako hišnemu svetu, kakor Zavodu za stanovanjsko izgradnjo, povzročile nemalo težav, nam stanovalec pa sredi zime precej »sladkih« uric v ledeno mrzlih stanovanjih — bil je namreč januar mesec. Vzrok: elektromotorji pri centralni kurjavi so redno vsakih 14 dni oziroma 3 tedne pregorevali zaradi napačno montiranih avtomatov. Pri tem se je po-

kazala še druga — skrajno malomarna — napaka. Elektromotorjev namreč sploh niso ovezljali, ker je bil vod namesto iz štirizilnega samo iz trozilnega kabla.

Tako je bilo in tudi še je z avtomati pri »hidrofaru«, za katere hišni svet upa, da jih bo morda do konca leta le dobil od tega podjetja.

Cvetka za sebe so avtomati za stopniščno razsvetljavo. Avtomati so namreč bili, pa vendar jih ni bilo. Bili so montirani, a po kratkem času so odpovedali pokorščino. Hišni svet je takoj signaliziral Zavodu, ta pa naprej podjetju »Elektro-Poljčane« in potem je bilo vse tiho! Minil je mesec, dva, trije, štirje — ta čas pa je poslal precej urgenc tako hišni svet, kakor tudi Zavod — žal nobenega glasu od izvajalca! Ko so se »vmešali« novinarji, je kmalu prišel monter tega podjetja in montiral nove avtomate s pripombo: »da nas ne boste vlačili po časopisih!« To reš samo zato so to napako popravili, ne pa zaradi stanovalec, ki so morali plačevati te mesece precej večjo porabo elektrike, če niso hoteli lomiti nog v polni temi. To je bilo pa tudi vse, kar so popravili. Za ostalo stanovalec še čaka. Do kdaj — ne vem!

Precej slična stvar je tudi z »Obrtnim mizarstvom Apače«, ki je izdelalo okna, vrata in ostalo notranjo lesno opremo. To podjetje še danes ni zamenjalo vrat, ki so tako skrivljevala, da bi moral biti stanovalec pravi orjak, če bi hotel vrata zapreti. V oknih so pa take špranje, da pozimi veter nosi sneg v sobo. Zavod je moral zaradi njihove malomarnosti

odrinuti precej tisočakov za tesnilna sredstva. Vsega tega pa apasko podjetje neče popraviti, pravijo namreč, da je temu vzrok centralna kurjava in pa ne posebno suh les.

Tak grešni kozel je tudi podjetje »Cevovod«. Preteklo zimo so v najhujšem mrazu začeli puščati radiatorji in nekaj tednov sploh niso kurili. Čez poletje bi se stvari lahko popravili, seveda, če bi se kdo na to spomnil, oziroma upošteval urgence hišnega sveta. Popravljati so prišli šele pred dnevi.

Vprašujem se samo, ali delavski sveti prizadehtih podjetij vedo za tako nesolidno delo? Tega kar ne morem verjeti.

Menim namreč, da kaj takega ne bi dovolili, saj to meče zelo slabo luč na njihovo gospodarstvo. Po vsej verjetnosti se je zaustavilo kje drugje? Dobro bi bilo, če bi se na eni prihodnjih sej pogovorili tudi o teh problemih in prihranjenem bo precej hude krvi; podjetja pa, ki so vložila težko prihranjene milijone v stanovanja, ne bodo stalno poslušala pritožb.

To so samo nekatere napake, lahko bi pa navedel še druge, vendar smatram, da bo to dovolj glasen signal vsem nesolidnim, da svoje delo opravljajo tako, kot so se v pogodbi obvezali. S to svojo površnostjo in neodgovornim delom namreč prizadevajo našemu stanovanjskemu fondu resne udarce, istočasno pa skrajšujejo življenjsko dobo objektom ter povzročajo velike stroške hišnim svetom, ki nimajo denarja za to, da bi z njim prikrivali malomarnost izvajalcev. J. K., Maribor

UGODNA BILANCA RADGONSKIH PODJETIJ

Enkrat več radenske vode

Podjetja v radgonski občini, razen Mizarstva v Apačah, letos zadovoljivo uresničujejo svoje proizvodne načrte. Zato lahko pričakujemo, da bodo letošnje proizvodne naloge ne le uresničile, marveč nekatera tudi presegla.

V radgonski Opekarni izpolnjujejo planske obveznosti uspešneje kot prejšnja leta. Oviru pri proizvodnji opeke pa je strojnica, ki jo bodo dokončno uredili v prihodnjem letu, ko bodo ta obrat dogradili in modernizirali. V Slatinskem podjetju v Radenčih imajo letos nekoliko manjše proizvodne obveznosti zaradi rekonstrukcije obrata v Boračevem, kjer prav sedaj nameščajo naj-sodobnejši polnilni stroj. Nov obrat bodo odprli za letošnji praznik Republike. S tem bodo lahko proizvodnjo zdravilne vode najmanj podvojili. V prihodnjih le-

tih pa nameravajo obnoviti še radgonski in petanjski obrat.

Na ugodno letno bilanco računajo tudi v radgonskem podjetju Avtoimport (v I. polletju so dosegli 61,6 % bruto proizvodnje in 79 % planiranega narodnega dohodka), predvsem zaradi povečanja uslug v avtotransportnem prometu. Tudi v Elradu računajo na uspešen zaključek poslovnega leta, čeprav jim gre malce težko, ker uvajajo nekatere nove izdelke. Težave pa imajo tudi zaradi pomanjkanja proizvodnih prostorov. Podjetje bo prihodnje leto gradilo večjo halo železne konstrukcije.

Splošno gradbeno podjetje v Radgoni pa se bori z nekaterimi težavami, ki jih bo moralo čimprej premestiti. Prepričla obratna sredstva in pomanjkanje alu pa spreminjanje cen nekaterega kri-

tičnega materiala (železo, cement itd.) na tržišču očitno podaljšuje gradbene roke. Podjetje bo treba postopno mehanizirati, kar so že začeli, sicer ne bo zmoglo svojih nalog.

V radgonski občini pa si mnogo obetajo tudi od uvajanja polnejših oblik nagrajevanja zaposlenih po delovnem učinku. Tako že imajo uvedeno nagrajevanje po enoti proizvoda in ekonomskih enotah. Na tak sistem nagrajevanja se resno pripravljajo v Slatinskem podjetju, Opekarni in Elradu, po teh večjih podjetjih pa se bodo morala zgledovati tudi manjša, saj dosedanje izkušnje že kažejo, da bo uveljavitev popolnejšega nagrajevanja tudi v radgonskih podjetjih odločno pometla z doslej še neodkritimi rezervami v proizvodnji. S. K.

Tekstilna tovarna Prebold

Tkalnica, oplemenilnica, elektro-foto gravura

Izdelujemo in nudimo trg. mreži: bombazne tiskane tkanine: cic, delen, keperbarhent, deftin, flanelo, blago za zimske in letne pižame, blago za žensko in otroško perilo naglavne rute

Stanišne tiskane tkanine: delen, naglavne rute, CENE ZMERNE, BOGATA IZBIRA VZORCEV!

ALŽIRSKA OBLETNICA

Cez tri dni, 1. novembra, se bo začelo sedmo leto alžirske vojne. Hkrati se Generalna skupščina ZN pripravlja na šesto razpravo o zajezitvi tega nevarnega prelivanja krvi in o možnosti, da bi alžirsko ljudstvo samo odločilo o svoji usodi.

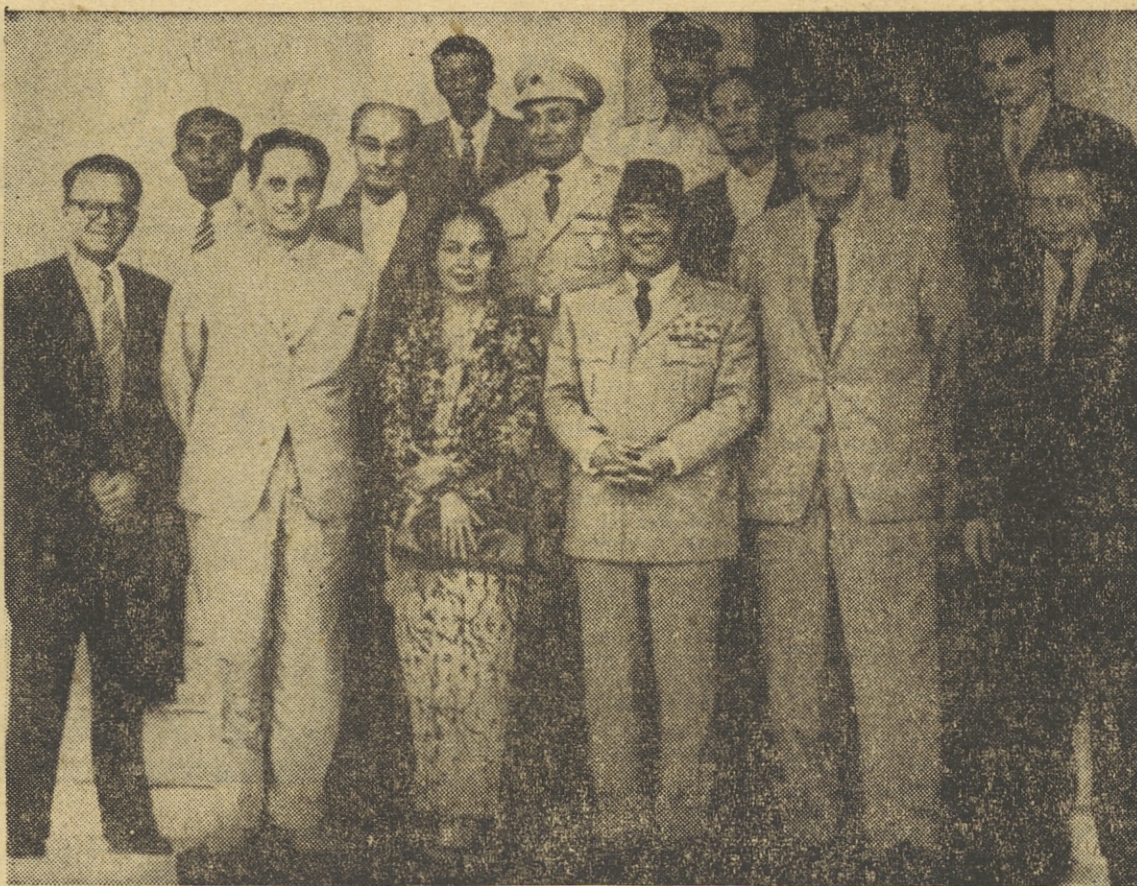
Alžirsko ljudstvo je moralo zgrabiti za orožje kot sredstvo za to, da bi se priborilo svobodo in neodvisnost po več ko sto let trajajočem suženstvu in po nekaj desetletjih neuspešnega političnega boja. Spočetka je le malo ljudi pričakovalo, da bo boj tako dolg in tako krvav. Vsako novo leto je prinašalo upe, da bo zadnje leto vojne in da Francija nazadnje doumela, da tudi v Alžiriji ne bo mogoče zaustaviti protikolonialnega, osvobodilnega boja, kakor ga prej nekoč ni bilo mogoče zajeziti v Indokini in kasneje tudi drugod ne.

Prihod De Gaulle na oblast v Franciji je svetovno javno mnenje posprenilo s trdnim prepričanjem, da je nazadnje le prišel človek, ki je »edini sposoben« rešiti alžirski problem, leto 1959 pa je veljalo za čas, ko naj bi se vsekakor končala alžirska vojna in se našla možnost za pravično ureditev alžirskega vprašanja. To prepričanje se je ohranilo tudi v začetku letošnjega leta, ker je na splošno veljalo, da je treba dati De Gaulle časa, da bo v Franciji ustvaril pogoje za uveljavitev načela samoodločbe, ki ga je Alžircem priznal septembra 1959. Čeprav so De Gaulleove izjave in načrti, redno na pol izgovorjeni in nejasni, zbujaali pri nezaupljivih dvome in dajali »zlobnim« sredstva za napade, je vendar v bistvu vsakdo pričakoval njegovo dolgo napovedano »veliko potezo«.

Zdaj je spet vprašanje, ali je alžirska drama bliže razpletu, alžirska vojna pa pravičnemu koncu, kot pa je bila pred De Gaullovim prihodom na oblast, se pravi v času šibkih vlad Četrte republike. Kaj je z De Gaullovim »čarobnim obrazcem«, ki naj bi uredil vprašanje, ob katerem si je Četrta republika dobesedno zlomila tilnik?

V odgovoru na to vprašanje zlahka ugotovimo, da se začenja sedmo leto alžirske vojne v znamenju poslabšanja in da je njen zaključek bolj negotov kot kdajkoli doslej, kar pa seveda ne pomeni, da bi to leto ne moglo prinesiti tudi razpleta. Po neuspešnih pogovorih v Melunu in po najnovejših De Gaullovih in Debrèjevih izjavah je postalo jasno, da ni mogoče pričakovati skorajšnje

rešitve in da De Gaullova formula ne zagotavlja za zaključek vojne nič večjih možnosti kot poskusi njegovih prednikov. Od načela samoodločbe, ki ga je De Gaulle objavil leta 1959 s tolikšnim hrupom, je ostala le ponudba, naj bi si Alžirci sami izbrali obliko, v kateri bi Francija še nadalje ostala v Alžiriji. Njen umik bi baje povzročil »zmešnjavo«, tega pa francoska vlada nikakor ne more dovoliti. De Gaulle trmasto vztraja na stališču, da je kapitulacija alžirske narodnoosvobodilne vojske edina pot k ureditvi alžirskega vprašanja, s tem da bi francoska vlada določila način, rok in obliko organiziranja »alžirske Alžirije«, tesno povezane s Francijo. Zadnje čase sicer res ne omenjajo odkrito »miru hrabrih« in bele zastave, vendar je bilo prav to poglavitni smoter melunskega poskusa.

DJAKARTA — Jugoslovansko parlamentarno delegacijo, ki je pred dnevi obiskala Indonezijo, je sprejel predsednik Sukarno s soprogo.

DOGODKI JIH PREHITEVAJO

V zvezi z alžirskim vprašanjem se je uveljavila letošnja jesen v Franciji pomembna novost: javno mnenje je vzburkano bolj in povsem drugače kot kdajkoli doslej. Letos januarja se je francoska javnost vzvalovila sprčo nevarnosti novega prevrata, vendar je bolj kazala sovraštvo do ekstremistov kot pa pripadnost načelu samoodločbe Alžircev, ki je dalo desnisi povod za akcijo. Letošnjo jesen pa gre za vojno ter za Francoze in za Alžirce v tej vojni.

Pobude za vzburkanje javnega mnenja ni dala organizirana levica, temveč je prišla iz vrst intelektualcev. »Deklaracija o pravici do nepokoršine v alžirski vojni«, ki jo je v začetku septembra podpisalo 121 znanih francoskih intelektualcev, je močno odjeknila po svetu. Za desničarje in skrajneže je bila ta deklaracija alarmno znamenje, da je treba začeti akcijo. Ta pa je dobila razne oblike od pozivov in manifestacij do ustanovitve nove Soustellove stranke. Vladni činitelji so odgovorili na deklaracijo z represivnimi ukrepi, z zasljevanji, z odstavljanjem s položajev in z odpusti iz službe ter celo z aretacijami. V nasprotju s tem pa je bilo v vrstah levice obdobje nerazumevanja, ki je trajalo vse do začetka oktobra, ko je bilo treba končno izoblikovati stališča zaradi odneva pobude 121 intelektualcev v javnem mnenju.

Nerazumevanje pri levih strankah je bilo mogoče nekako razložiti, in sicer ne le s tem, ker se je dejanje 121. javnih delavcev razlikovalo od okvirov in metod alžirske politike teh strank, temveč tudi zaradi tega, ker je bila deklaracija razen odpora proti vladnim činiteljem tudi svojevrstna kritika levice in neučinkovitosti njene akcije v vsem najbolj življenjskem problemu francoskega naroda.

Na najizrazitejšo obsodbo je naletela »Deklaracija 121« pri vodstvu Socialistične stranke, ki jo je označilo kot »tragično zablodo« določenega dela francoskih državljanov, ki niso prispevali k čimprejšnjemu zaključku vojne, temveč k njenemu podaljševanju, ker so pozivali k dezertstvu, s čimer so se uvrstili med »sodelavce alžirske Nacionalne osvobodilne fronte«. Guy Molletovi stranki pa se je zdelo potrebno obsoditi vladne ukrepe proti »ustanovno zajamčeni« svobodi tiska in izražanja mnenja.

Komunistična partija je tudi proti metodam boja, za katere se

zavzema »Deklaracija 121«. Poudarila je, da »nepokorščina ni bila nikoli stališče delavskega gibanja« in da »na kolektivni problem ni mogoče odgovoriti z individualnimi dejanji obupa«, ker je ta problem mogoče rešiti le z bojem množic. Po drugi strani pa se je KPF zdelo primerno poudariti svojo solidarnost s podpisniki deklaracije kot nasprotniki alžirske vojne in borci za zagotovitev miru, zato je poudarila, da se bo vedno postavila v njihovo obrambo, če bi jih oblasti preganjale.

Združena socialistična stranka kot najmlajša politična skupina se je razcepila v stališčih do dejanja intelektualcev. Nekateri so zastopali stališče, da bi podpora »Deklaraciji 121« odpeljala stranko v pustolovščino, drugi pa so menili, da bi obsodba tega dejanja naprednih intelektualcev prispevala k zajezitvi gibanja proti vladni alžirski politiki, torej proti gibanju, ki se razvija med mladino. Vodstvo stranke, ki ga je podpirala večina, pa je zavzele tretje stališče: metode individualne nepokorščine je obsodilo, sprejelo pa je možnost kolektivnega odrekanja pokorščine; obsodilo je dezertstvo in beg v tujino, zahtevalo pa je delo v armadi in med mladino v smislu »javnega in kolektivnega odklanjanja vojne v Alžiriji«.

Značilno pa je, da to nesoglasje francoskih levičarskih strank s pobudo intelligence ni prineslo nikakršne pozitivne akcije, torej niso predložile proti akciji, ki so jo ocenile kot nepravilno, prav nobene dejanske akcije ali zamisli.

Po drugi strani pa je »Deklaracija 121« prav kot verižna reakcija sprožila nove organizirane nastope, spet v glavnem med intelektualci. Nekaj univerzitetnih profesorjev iz Pariza in iz drugih mest — pridružili so se jim štirje sindikati prosvetnih delavcev (učiteljev, predavateljev srednjih in tehniških šol) — je objavilo »Poziv javnemu mnenju«, v katerem se zavzemajo za ustavitev sovraštva in za mir s pogajanjem brez vnaprejšnjih pogojev in brez izključnosti. Razen tega je univerzitetna mladina nastopila s pobudo, da bi organizirali zares splošno nacionalno akcijo. Nacionalna zveza francoskih študentov (NZFS) je namreč napovedala za konec oktobra manifestacije za konec vojne v Alžiriji ter pozvala vse napredne organizacije in demokratično usmerjene posameznike, naj sodelujejo pri tej akciji.

Medtem ko so se sindikati (skupno z Generalno konfederacijo dela, s Francosko konfederacijo krščanskih delavcev in s

Federacijo prosvetnih delavcev — kot datum manifestacij so napovedali 27. oktober) v glavnem odzvali tej pobudi intelektualke mladine, pa so stranke zavzele različna stališča. Zadržano, celo nenaklonjeno stališče Socialistične stranke je dobilo izraz tudi v dejstvu, da socialistična sindikalna centrala »Force Ouvrière« ni sprejela pobude Studentske zveze, čeprav bodo člani te centrale v krajevnem merilu vsekakor sodelovali pri tem gibanju ne glede na uradno stališče svoje centrale. Združena socialistična stranka (ZSS) je v uvodniku svojega glasila toplo podprala pobudo mladih: »Kot odločni prišabi zveze proti vojni v Alžiriji brez pridržka zagotavljamo vsestransko podporo pobudi NZFS.«

Zanimivo je, kako je list »France Observateur« ki je blizu tej stranki, komentiral pobudo študentske organizacije. Po njegovi oceni je prišla pobuda mla-

dih prav v trenutku, ko ni bilo mogoče uganiti, od kod bi mogla priti takšna pobuda. Ne da bi sploh omenil socialiste, meni list, da ZSS nima moči za takšno dejanje, da bi komunistom uspelo razgibati samo lastne skupine in da se sindikati ne bi mogli medsebojno sporazumeti zaradi starih sporov, ki jih razdvajajo. Pobudo študentske mladine je torej ocenil kot rešilno.

Povsem drugačno stališče je zavzela KPF. V resolucijo plenuma CK KPF, ki je bil sredi oktobra, je rečeno, da se partija »ne more strinjati z NZFS, ki se je enostransko odločila za nacionalne manifestacije, potem pa je zahtevala, naj se ji stranke ter druge delavske in demokratične organizacije preprosto priključijo«. O takšni akciji je treba odločiti skupno, KPF mora o tem povedati svoje, take metode ne koristijo enotnosti itd. — s takšnimi razlogi je KPF opravičevala svojo zadržano stališče.

Vse to priča, da stranke francoske levice niti v tej novi krizi niso dosegle dogodkov. Obsojajo »individualna dejanja«, ki so dejansko reakcija na nespoštovanje teh strank, da bi razgibale množice kot nastopajoče v alžirski dramati. Niti v trenutku, ko se javno mnenje vzburka prav zaradi teh individualnih dejanj, te stranke ne doumevajo, da je prišel čas za akcijo, ne pa za deklaracijo. In ko nazadnje nastopi pobudnik potrebne akcije, je tradicionalni levici vprašanje veljave več kot vse drugo.

ZORICA PRIKLMAJER

PABERKI Z JAŠI ADE

OBTEŽILNA BRZOJAVKA

Med številnimi domnevmi, da je režim Bayar-Menderes pripravil protigrške demonstracije in razbijanja 6. in 7. septembra, uvrščajo tudi brzojavko Zorluya Menderesu, o kateri je govorila priča Džoškun, zet obtoženega Köprülüja. Priča pripoveduje, da je Zorlu odpisal Menderesu iz Londona, kjer je bil na konferenci Atlantske zveze, brzojavko, v kateri zahteva organizacijo »vse-ljudskega nerazpoloženja proti Grčiji«.

Priča je bila tedaj drugi sekretar stalne turške delegacije v NATO in ji je bila znana vsebina vsakega pisma med delegacijami v Londonu in vlado v Ankarli.

Ko so 9. septembra pri demonstracijah govorili v parlamentarni skupini Demokratske stranke, tako pripoveduje priča, je Zorlu rekel poslanca, da so mu demonstracije zelo resno pomagale na londonski konferenci. Za vse to se bivši predsednik Menderes brani s tem, »da je bilo to pred petimi leti in da se ne spominja dobro vseh detajlov.«

LOMITE, RUŠITE, VENDAR NE ROPAJTE!

Upokojeni general Aris Onat, ki je bil prav tako priča, je rekel v obraz Bayarju in Menderesu, da je demonstracije in preganjanja Grkov organizirala država. Spominja se skupin demonstrantov s krampi, ki so jih spremljali policaji in jih niso ovirali. Množica je bila oborožena s sekirami in motikami ter se je oglasila pri vsakomur, katerega ime je bilo na seznamu. V seznameh pa so bili točni naslovi grških družin in trgovin. Priča se je spomnila tudi avtomobila, na katerem je bila parola »Ciper je turški!« Z avtomobila pa so kričali: »Lomite, rušite, vendar ne ropajte!« Policija sploh ni posredovala.

MOGOČE JE BIL MITING

Bivši obrambni minister Edhem Menderes je pred sodiščem spet pogreval popolnoma zmotno zagotovitev, da so demonstracije septembra 1955. leta organizirali komunisti. »Ne morem si misliti,« je rekel, »da bi ljudje, ki so vodili državo, dovolili takšno uničevanje.« Pristavil je še, »da so mogoče dovolili protigrški miting, ker so bile tedaj tudi v Grčiji demonstracije.« Seveda je izjava bivšega obrambnega ministra povzročila smeh v dvorani.

JAŠI ADA V SLUŽBI

TURIZMA
Ob sodni obravnavi na Jaši Adi je prišlo do nekaterih posledic, ki jih organizatorji sploh niso predvideli. Sodna obravnava je namreč postala zelo privlačna za tuje turiste. V carigradskem pristanišču sta se te dni pojavili dve ameriški luksuzni čezoceanski ladji z nad 1200 turisti. Le-ti so prek ameriškega konzulata zaprosili, da bi obiskali Jaši Ado in da bi jim dovolili vsaj pokušajo v dvorano, kjer teče sodna obravnava. Seveda so jih zavrnili, vendar so jim ustregli s tem, da so na ladjah vrteli filme o sodni obravnavi, ki jih vsak dan smejajo. Turško občinstvo teh filmov še ni videlo.

VTISI IN MNENJA

Sodno obravnavo na Jaši Adi je spremljal tudi te dni kot opazovalec predsednik mednarodnega združenja pravnikov, znani švicarski advokat Nicole. Novinarjem je izjavil, da sicer ni ničesar razumel, kar so govorili, vendar da ima odličen vtis o vodstvu obravnave.

NERODNO JE PRIZNATI

Zahodnonemški obrambni minister Strauss je ukazal, da natančno preiščejo incident, do katerega je prišlo ob vrnitvi angleške kraljice Elizabete II. in njenega soproga z letalom iz Kopenhagene v London. Nad ozemljem Zahodne Nemčije, 30 km od holandskega letališča Eelde, sta se pojavila dva reaktivna lovca in s hitrostjo 1000 milj na uro letela komaj 15 metrov od »Cometa«. Po izjavi pilota angleškega letala sta imela lovca zahodnonemško znamenje. Predstavniki zahodnonemškega obrambnega ministrstva je rekel, da bodo krivce pozvali na odgovornost, če ugotovijo, da gre v resnici za zahodnonemški letali.

DOLGO PRIČAKOVANJE

Iranski šah se je pred časom tretjič poročil. Dvakrat prej ni dobil sina — naslednika prestola. To je bila tudi hkrati razlaga za šahovi ločitvi. V zdajšnji cesarici precej upajo. Če bo Farah Diba, tako se imenuje tretja šahova soproga, rodila dečka — ta radosten dogodek pa pričakuje ves dvor — potem bodo, tako vsaj poročajo, vsa dekleta, ki se bodo poročila na rojstni dan prestolonaslednika, dobila od šaha doto.

ZVEDELI SMO, DA...

... bo v dneh od 7. do 11. novembra v Tunisu tretja afriška področna konferenca Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov; na dnevnem redu je razprava o položaju sindikatov v Afriki, dalje sodelovanje sindikatov v boju proti kolonializmu in rasni diskriminaciji ter gospodarski in socialni problemi tega področja.

... se je 120.000 Korejcev, ki živijo na Japonskem, izreкло za vrnitev v Ljudsko demokratično republiko Korejo. V Tokiu in v 40 drugih japonskih mestih so Korejci organizirali zborovanja in demonstracije, da bi si priborili ugoditev tej zahtevi.

... so se v Parizu začela pogajanja predstavnikov Francije in Mavretanije o neodvisnosti te afriške dežele. Pričakujejo, da bo postala Mavretanija samostojna 28. novembra letos.

... se je število nezaposlenih v Zahodni Nemčiji znižalo septembra na 111.644 ljudi. V istem času je osrednji urad za zaposlitve registriral 524.000 prostih delovnih mest.

... se je na Švedskem v prvih osmih mesecih letošnjega leta znižala proizvodnja osebnih avtomobilov za 19.000 v primerjavi s istim lanskim obdobjem. Kot poglavitni vzrok za znižanje proizvodnje navajajo večje davčne dajatve, ki so jih uveljavili v začetku letošnjega leta.

LJUBLJANA

cigarete

Ibar-Zeta

Lumumbovo sporočilo

Predsednik kongoške vlade Lumumba je poslal Generalni skupščini ZN in sekretarju te svetovne organizacije sporočilo, v katerem se zavzema za ustanovitve mešane komisije, sestavljene iz predstavnikov kongoške vlade in ZN. Komisija naj bi v Kongu upostavila mir, red in zakonitost ter reorganizirala armado, pravosodje in upravo. Kongoški premier je poudaril, da se položaj v deželi nenehno slabša in da je težavno stanje nastalo zaradi dezorganiziranosti vojakov, ki so postali povzročevalci neredov. Zahteval je, naj Združenim narodim pomagajo na šemu ljudstvu, pri čemer jih bo osrednja vlada vsestransko podprla. Moja vlada in jaz ne želiva ničesar drugega kot mirno rešitev, ki bo ohranila interese kongoškega ljudstva in armade.

Lumumba je poudaril, naj se ZN ne vmešava v notranje zadeve, temveč naj zagotovijo zaščito vseh državljanov in njihovih premoženj. Poveljstvo ZN je obtožilo, da ne priznava zakonite oblasti osrednje vlade, ki uživa zaupanje parlamenta in naroda, ter pravi tako tudi ne parlamenta kot takega.

Medtem je vojaška garnizija v Stanleyvillu odpovedala polkovniku Mobutu poslušnost, vzhodni pokrajini pa imajo oblast Lumumbovi pristaši. Mobutu je namreč z ukano aretirati predsednika pokrajinske vlade in ga zaprl v Léopoldvillu. Poskus iztrgati oblast Lumumbom pristašem, pa se je začel in končal s to aretacijo, torej neuspešno.

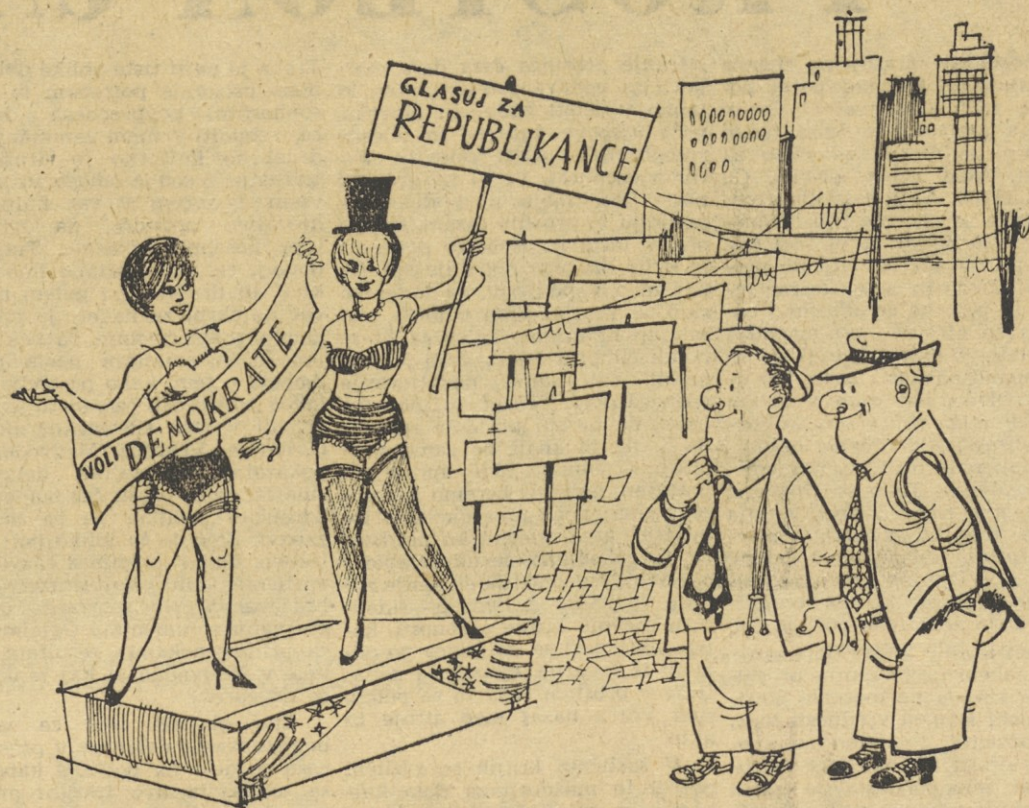
O neugodnem položaju Mobutu in pripadnosti večine pokrajine k Lumumbovi vladi pa priča tudi aretacija 26 oficirjev, ki jih je bil Mobutu poslal na okoli, da bi v pokrajinah organizirali »konferenco za okroglo mizo«. Ti oficirji so se vrnili praznih rok, tudi sami so se medtem ogreli za nasprotnike Mobutujevih in Kasavubujevih načrtov, zato jih je dal Mobutu zapreti.

Predstavniki OZN v Kongu pa so izjavili, da bi bila rešitev iz sedanjega krize po parlamentarni poti najbolj realistična.

BEOGRAD — V torek so podpisali trgovinski sporazum med FLRJ in Indijo. Na fotografiji: med podpisovanjem sporazuma. V imenu Indije je sporazum podpisal Khilnani, pomočnik ministra za trgovino in industrijo Indije.

PAROLE—VSTOPNICE ZA BELO HIŠO

PREDVOLILNO PREPRIČEVANJE V ZDA — Ob vsakih volitvah se je teže odločiti.

»Ce bi bila stara 21 let, bi volila Kennedyja« — tako piše na medaljonu, ki ga je raztresla Demokratska stranka v predvolilni kampanji in katerega naj bi nosila dekleta pod 21. leti na svojih prsih. Ideja ni slaba. Izredno je »vžgala«, prav gotovo zato, ker je za marsikatero dekletce pomenila osebno reklamo in ne samo Kennedyjevo. S tem medaljonom so se nališpale seveda tudi tiste, ki so bile že zdavnaj stare 21.

ZDA so te dni v lepakih in plakatih, v simbolu in reklih za tega ali onega kandidata. Industrija testenin se je pojavila na trgu s testeninami za juho v obliki parol za kandidate, da ne govorimo o kravatah, trakovih za klobuke in spodnjem perilu. Vse to je tradicionalno za ameriški strankarski boj. Seveda pa ni moglo vse to prekositi slovite parole »I like Ike!« Niti Kennedy niti Nixon nimata takšne edinstvene in učinkovite parole. Vsak od njiju jih ima sicer več, in sicer za vse okuse, pa tudi neokus. Nixon je n. pr. začel s tisto »My pick is Dick — Moja odločitev je Dick« (Nixonu je ime Richard, skrajšano ime Dick). Nixonova parola pa je tudi tista, ki govori, da je »Nixon — jekleni človek«. Smisel te parole pa je dvojen. Predvsem naj bi pomenila, da gre za krepkega, odločnega človeka, ki bo imel v zunanji politiki posebno jekleno roko, hkrati pa spominja na vlogo, ki jo je imel Nixon v reševanju hudega spora med jeklarji in sindikati med drugim štrajkom. Njegovi nasprotniki pravijo, da je Nixon bolj človek jeklarjev kot jeklen človek.

Demokratski kandidat Kennedy pa se reklamira s tole glavno parolo: »The remedy is Kennedy«, kar pomeni približno: »Zboljšalo se bo s Kennedyjem«, in hkrati obuja spomine na nekdaj kako dober položaj pod Eisenhowerjem. Medtem ko je Nixonova glavna parola »My pick is Dick« preveč neoriginalno posnemanje parole »I like Ike«, pa je Kennedyjeva parola preveč programska, neintimna in hlad-

na. Podobna je tudi njegova druga parola, ki se glasi »Druga meja«, ki jo pa le malokdo razume in kaže, da bi bilo treba napisati dolg komentar, ki bi pojasnil njen smisel. Na kratko: Roosevelt je s svojim ekonomsko socialnim programom »New Deal« privedel ZDA čez določeno ekonomsko mejo, Kennedy pa namerava pripeljati Amerikance do druge materialne meje. Ta parola poziva na pionirski duh Amerikancev, na tisti duh, s katerim so osvojili Divji zahod.

Seveda pa je tudi veliko parol, ki so rezultat strankarskih pobud, n. pr. tista, ki opozarja avtomobiliste, naj vozijo previdno:

»Vozite previdno. Življenje, ki ga lahko rešite, bi bilo lahko glas za Kennedyja!«

V resnici je glede parol 1960. leto skromnejše od tradicij, ki veljajo že 120 let.

Leta 1840. je kandidiral Martin Van Buren, ki je bil že štiri leta predsednik, njegov rival pa je bil William Harrison. Za Harrisona so skomponirali pesem z besedilom: »Van, the used up man!« (Van iztrošeni človek). Nasprotni je bilo prepričanje, da je teh nekaj besed upropastilo Van Burena. Amerikanci so hoteli novega in ne »polovičnega« predsednika.

Leta 1844. je bila na volitvah parola: »Fifty four forty or fight«.

kar pomeni »Štiriinpetdeset in štirideset ali vojna«. Kandidata sta bila James Polk in Henry Clay. Nacionalisti so podpirali Polka in zahtevali mejo na 50,40

Uradna publikacija Adenauerjeve vlade je sporočila pred dnevi, da so avgusta izvedli anketo o razpoloženju zahodnonemških državljanov glede možnosti, da bi prišel na oblast človek hitlerjevskega kova. Podobne ankete so razpisovali tudi prejšnja leta, spričo česar se vsiljuje zaključek, da je ta tema po mnenju bonnskih krogov aktualna.

Niso povedali, koliko ljudi so anketirali in med katerimi družbenimi plastmi so jih izbrali, vendar so s podatki o anketi postregli tujni kot s »pomirjevalno« ugotovitvijo, da je 85% zahodnih Nemcev proti »novemu Hitlerju«. To naj bi verjetno ustvarilo utvaro, češ da so izvedli nekakšen plebiscit, pri katerem se je velikanstva večina zahodnonemških državljanov izrekla proti nacizmu v novi varianti.

Cepprav bi svet in predvsem tisti, ki so Hitlerjevo soldatesko občutili na lastni koži, z olajšanjem pozdravili takšno stališče do oživljanja nacizma v novi

vzporedniku. Šlo je za spor z Angleži in če ne bi le-ti popustili, bi bila vojna. V ritmu te parole s štirimi »f« je Polk slovesno prestopil prag Bele hiše, vendar je dve leti pozneje z Angleži podpisal sporazum o meji na — devetintridesetem vzporedniku.

Črka »f« je dominirala tudi v predvolilni kampanji leta 1856, ko je imela Republikanska stranka prvokrat svojega kandidata za Belo hišo. To je bil John Fremont, raziskovalec Zahoda. Iz njegovega priimka so izdvojili prvi zlog »fre« in mu dodali še en »e« ter sestavili parolo »Free speech, Free soil, Free men and Fre — mont« (Svoboda govora, svoboda zemlje, svobodnih ljudi in Fremont). To pa je bilo tudi leto, ko so prvič v predvolilni kampanji uporabljali »sex-appeal«, ker je Fremont nastopal v predvolilnem boju s svojo ljubko ženo.

Legendarni Lincoln je bil avtor številnih zelo učinkovitih parol. Ko je 1864. leta že drugič nastopal na volitvah, med secesionistično vojno, je uporabljal parolo: »Bolje je ne menjati konj, preden ne prebredemo reke«, kar je pomenilo, da ne velja sredi vojne menjati šefa države.

Zelo pomembno je bilo tudi leto 1884, in sicer prav zaradi parol, ki so bile zelo ofenzivne in žaljive. Grover Cleveland je bil demokratski kandidat, v mladosti pa je imel nezakonskega sina. Republikanci so proti njemu sestavili parolo: »Mama, mama, kje je moj ata!« Pa so to uglasbili tako, da so jo republikanci prepevali. Clevelandovi pristaši pa so se znašli in sestavili ter peli odgovor na to vprašanje: »Odšel je v Belo hišo, haha, haha, haha!«

Seveda so kandidati zelo širokogrudni glede obljub množicam v svoji predvolilni kampanji. Ze leta 1840. v hudem boju med Van Burenom in Harrisonom je bilo to moč slišati in prebrati v parolah. Harrison je imel parolo: »Van Buren vam daje 50 centov na dan in hladno juho, jaz pa vam dajem 20 dolarjev in gorje!« Leta 1896 je imel William McKinley parolo: »Full dinner pail«, kar pomeni: kompletno kosilo s priborom. Kaže, da

je bilo to zelo učinkovito, ker je parolo uporabljal McKinley tudi štiri leta kasneje, ko je spet kandidiral. Tedaj je bila Amerika vsa v plakatih, na katerih je bil krožnik, pod njim pa: »Volite MacKinleya, pa boste imeli še štiri leta kompletno kosilo!« Republikanec Herbert Hoover ki je še živ, je zmagal 1928. leta s parolo: »Kokoš v vsakem loncu, v garaži pa dva avtomobila!« Vendar brž ko se je vselil v Belo hišo, se je začela huda gospodarska kriza in po vseh ameriških mestih so bile dolge kače nezaposlenih delavcev z loncem v rokah in čakali so obroka, da bi se najedli. Štiri leta kasneje se je ta parola spet pojavila, raztresli pa so jo demokrate, ki so kandidirali Roosevelta, vendar ne zato, ker bi le-ta obljubil kokoš v loncu in dva avtomobila v garaži, temveč, da se nasmejejo republikancem in Hooverju. Prejšnji Roosevelt, Theodor, ki je kandidiral 1912. leta in ki je republikanec, je bil mojster parol. Izmisli si je tole: »Stojimo v Armageddonu in se borimo na Gospodovi strani!« Nihče od Amerikancev ni vedel, kaj je Armageddon, vendar so vsi besedo sprejeli kot nekaj magičnega, pa je parola, ki je vzbujala nekaj velikega, ni pa pomenila prav ničesar, postala znamenita. Še zdaj je učinkovita.

Alfred Landon, rival Franklina Roosevelta 1936. leta, je bil motiv za več parol zaradi priimka. Na primer: »Happy landing with Landon« (Srečni pristanek z Landonom) ali »Vote Landon and land a job« (voli Landa in pristanes na delovnem mestu). Leta 1936. je z Landonom kandidiral za podpredsednika senator Styles Bridges; njegov priimek pomeni »mostovi«. Pristaši demokrate Roosevelta so sestavili parolo »Landon's Bridges falling down« (kar pomeni — Landonovi mostovi se rušijo). »Porušili so se in Roosevelt je pristal v Beli hiši!« Republikanec Thomas Dewey, ki je kandidiral 1944. leta po dolgem Rooseveltovem vladanju, si je izmislil parolo: »Čas je, da se menja!« Na to temo je bilo precej variacij, ki so hotele sugerirati Amerikancem, da so že utrujeni od demokratske vladavine. N. pr.: »Dovolj vam je demokratov? Volite zato republikanske kandidate!« Na to so demokrate raztresli protiparolo: »Dovolj ste bili z nami? Volite republikanskega kandidata, pa ne boste nikdar ničesar imeli dovolj!«

Tradicija parol je torej velika, bogata in precej — zabavna. To je samo mala antologija. Zbirka neprekinjeno raste. Tudi zdaj se bogati, čeprav bolj količinsko, kot kvaliteto.

Tudi skozi dim se vidi...

obliki, je in ostane dejstvo, da so revanšistične in neonacistične skupine zadnja leta in še zlasti zadnje mesece začele dvigati glavo, in sicer prav ob vsestranski naklonjenosti uradnega Bonna.

V skladu s tisto staro modrostjo, da »bi se ljudje ne spomnili«, pa Adenauerjeva vlada pričuje svet, češ da je najnovejša anketa pokazala, da se je število protihitlerjevske razpoloženi ljudi v primerjavi s podatki prejšnjih anket znižalo po letu 1958 od 14 na komaj 5% pri moških, pri ženskah, ki so sodelovale v anketi, pa od 6% na 4%. Z drugimi besedami: z rezultati po vsem sodeč sumljive ankete skuša Bonn potolažiti predvsem ljudi v tujini, da Nemcem niti zdalec ne prihaja na misel, da bi si želeli kaj hitlerjevskemu režimu podobnega. To naj bi verjetno z eno samo potezo zbrisalo tista števila, tako rekoč vsakdanja poročila o zborovanjih revanšistov in neonacistov, o novih izdajah hitlerjevskih »ideoloških« spisov, o

glasnih zahtevah po reviziji vzhodnih meja itd., itd.

Sicer pa se spomnimo nedavnih izjav zahodnonemškega prometnega ministra Seebomha, da je »ozemlje Eger« (na Češkoslovaškem) ne le »del Nemčije«, temveč celo »srce Evrope«. Zraven kopice protikomunističnih gesel je ta član Adenauerjeve vlade izrekel tudi naslednje: »Ne pozabljamo preteklosti, ustvariti hočemo nov svet (ali je sovpadnost z našim izrazom »novi red« le naključje?)! v sporazumu z vzhodnimi deželami, te pa bi morale priznati krivico, ki so nam jo storile.«

Težko se človek iznebi vtisa, da te besede močno spominjajo na tiste, ki jih je svet poslušal pred kakimi dvajsetimi leti, ko so se hitlerjevskemu režimu odpravile na pohod nad Evropo, da bi »popravile krivico«.

Spričo tega so tudi rezultati te uradne bonnske ankete bolj podobni prelepi zavesi, ki naj bi prikrla nevarne težnje »nemškega feniksa«, kot pa pomirjevalnemu sredstvu. B. R.

ZAUPNICA DEBREJEVI VLADI

Francoski parlament je zavrnil predlog opozicije, naj bi vladi izrekli nezaupnico, s čimer je bil avtomatično sprejet vladni načrt za francosko samostojno atomsko udarno silo. Po tem načrtu bodo v ožili do leta 1964 v jedrsko oborožitev 11,75 milijarde težkih frankov. Opozicija je nasprotovala tej vladni politiki, ker menja, da bi to pomenilo nevarnost za zahodno enotnost, hkrati pa se je zavzemala za to, da bi postala NATO »četrta atomska sila«.

USPEH V SKRBSTVENEM KOMITEJU

Skrbstveni odbor Generalne skupščine je sprejel resolucijo 21. dežel, med njimi: tudi Jugoslavije, o sodelovanju predstavnikov nesamoupravnih ozemelj v vseh organih in agencijah ZN. Resolucija poziva administrativne in politične sodelavce, ki bi nesamoupravna ozemlja omogočilo, da bodo pri organih ZN nastopali predstavniki teh narodov, ki si še niso pridobili državne samostojnosti.

S sprejemom resolucije so si neanglažne azijske in afriške države priborile novo zmago v prizadevanju za zagotovitev boljših pogojev za odpravo kolonij.

TAKTIKA OBRAMBE

DR. GLOBKE, ADVOKAT DR. SERVATIUS IN »KLIENT« EICHMANN

Te dni spet govorijo o doktorju Globkeju. Namreč, ko je bilo slišati, da so jeli z nekakšnimi »akcijami« za rešitev nacističnega zločinca Eichmanna iz zapora v Tel Avivu in za njegovo premestitev v Zahodno Nemčijo, so omenili tudi ime šefa kabineta kanclerja Adenauerja — dr. Globkeja. Berlinski časnik »Neues Deutschland« je pisal o vsoti 13 milijonov mark, s katero razpolaga Globke in ki ni namenjena samo za rešitev Eichmanna, temveč tudi za prikrivanje zločinov ostalih nacističnih zločincev, ki so zdaj na vodilnih položajih v Zahodni Nemčiji.

Dokumenti o preteklosti dr. Globkeja hranijo podatke, da je imel le-ta v nacističnem mehanizmu »delikatno vlogo«. Bil je eden izmed avtorjev različnih protizidovskih zakonov, ki so bili osnova za rasne »akcije« v Evropi in ki so bili začetek ustanavljanja koncentracijskih taborišč in taborišč smrti.

V tej zvezi so časniki seveda polni tudi vesti in člankov o obrambi vojnega zločinca Eichmanna. Zagovarjal ga bo, tako poročajo, dr. Robert Servatius. Pred tedni je bil le-ta pod stalno zaščito detektivov v Jeruzalemu. Ni se skrival pred novinarji, temveč je bil vedno pri-

pravljen odgovarjati na vsa vprašanja. Nastanjen je bil v velikem jeruzalemskem hotelu »Kralj David«. Med kosilom in po večerji je bil v baru hotela vedno med novinarji. Zelo je zadovoljen, da je v središču pozornosti vse svetovne javnosti. Če je le mogoče, se izogne imenu »Eichmann«, temveč govori o svojem »klientu«.

Štirje Eichmannovi bratje in sestra so naprosili dr. Servatiusa, da bi branil brata. Zavedal se je, da Eichmannovi prijatelji tega ne morejo storiti, sovražniki pa ne bi prevzeli tega dela. Dr. Servatius pravi, da je pravnik »po krvi in srcu«, in je za-

tega delj moral prevzeti obrambo. Ko je za to svet zvedel, je sprejel nekaj grozilnih pisem, pa tudi številne pozdrave in čestitke, največ iz Amerike. Na vprašanje, kdo bo plačal stroške za obrambo, je rekel, da se je s sorodstvom klienta pogodil za globalno vsoto 100.000 mark. Odločno je zanikal, da bi to plačala »neka« organizacija. V vseh razgovorih govori angleško, pred sodniki pa govoril nemško, ker je to edini jezik, ki ga Eichmann razume.

Novinarji so dr. Servatiusa vprašali tudi, kakšna bo njegova taktika pri obrambi. Odgovoril je, da je še ni določil, ker

še ne pozna taktike obtožbe, ki bo vsekakor izkoristila vse, kar je na razpolago in kar ji nudi zakon o kaznovanju nacistov in njihovih sodelavcev. Obramba bo prav gotovo temeljila na naslednjih točkah:

zakon o kaznovanju nacistov in njihovih sodelavcev v Izraelu ni priznan v mednarodnih krogih;

Eichmanna so pripeljali ilegalno v Izrael;

izraelsko sodišče ni poklicano, da obsodi zločine izven svojega ozemlja, in

Eichmann je izvrševal samo naloge svojih predpostavljanih

TA TEDEN SMO IZBRALI

Alojz Srebotnjak: Izbor zborov

Treba bi bilo vedno znova opozarjati na založniško dejavnost Prosvetnega servisa, ki se je zlasti v zadnjem času močno razrasla. Očitno jo vodi dobro zasnovan in temeljito premišljen načrt, ki skuša zadostiti ne samo vsakdanjim potrebam, temveč tudi razumljivim in nujnim zahtevam po kvaliteti. Med zadnjimi novostmi smo dobili v roke »Izbor zborov« Alojza Srebotnjaka.

Alojz Srebotnjak je v naši zborovski literaturi ime, ki ga srečujemo komaj slabih deset let in vendarle že povezujemo s pojmi resnične doživljenjske, dobrega zborovskega stavka in zmerno sodobne orientacije. Avtor sodi med tiste redke mlade skladatelje, ki so pričeli in zaključili svoje glasbene študije šele po drugi svetovni vojni in so v tem obdobju izredno močnega favoriziranja instrumentalne glasbe vendarle našli v sebi tudi pot, veselje in razumevanje za nadaljevanje pri nas nekoč tako vrhunsko razvite vokalne ustvarjalnosti. Izbor iz Srebotnjakovih zborovskih del zajema obdobje od njegovih prvih skladateljskih začetkov leta 1949 približno do zaključka študija na ljubljanski Akademiji za glasbo. Skladbe izpričujejo trdno kompozicijsko znanje, zanesljivo poznavanje zakonitosti različnih vokalnih ansamblorov ter živo melodično invencijo, ki je nekatere med njimi že močno popularizirala (»Bori«, »Pesem«).

Zbirka obsega deset pesmi — bodisi za ženski, moški ali mešani zbor ter je sestavljena z očitnim namenom, nuditi našim amaterskim ansamblom kvalitetno in sodobneje usmerjeno, pri tem pa njihovim izvajalskim sposobnostim še vedno dosegljivo literaturo. Zborom je toplo priporočamo, saj bo lahko močno poživila ponekod že zelo zastarele programe.

Finn Soeborg: Takšni so pač

Nečisto je Finna Soeborga roman »Takšni so pač« ena najbolj posrečeno izbranih izdaj, ki jih je založila Prešernova družba v svoji knjižni zbirki Ljudska knjiga. In kdor bo posegel po njem, bo bržčas prijetno presenečen.

Veseli roman, kot ga označuje avtor sam, sicer nima enotne zgodbe, kot bi pričakovali, je tako rekoč splet krajših prizorov iz življenja treh glavnih junakov,

mladih študentov-praktikantov v ministrstvu za obnovo. Ti prizori iz njihovega življenja in življenja njihove okolice se zapletajo in razpletajo v obdobju po prvi svetovni vojni, torej v času, ko so Dansko še vedno trle tegobe vojnih let, v času, ko so se jim pridružile še nove, ko je mreža birokracije prepredla tudi poslednje kote družbenega življenja. In odpor zoper prav to slednje je osnovni podton Finna Soeborga romana »Takšni so pač«.

Okrog zgodb glavnih junakov pa je avtor nanizal tudi zgodbe najbolj tipičnih predstavnikov družbe tedanjega časa. Kot živopisani kamenčki v mozaiku se le-te prepletajo v medsebojnih odnosih in tako ustvarjajo pisano podobo Danske v prvih mesecih svobode. Pričakovali bi, da bo avtor s satiro prebital vse nezdrave pojave tedanjega obdobja. Vendar ne. Zadovoljil se je s posmehom, ki se sicer na nekaterih mestih sprevrže v grotesko, vendar se globlje, rekli bi družbeno kritično ni lotil vseh teh pojavov. Zato so tudi njegovi junaki, čeprav tipične kreacije obdobja, kljub vsemu simpatične osebnosti. Breale se jim le nasmeji, kot se jim je nasmejal Finn Soeborg.

nn

KOMUNA - USMERJEVALEC PROSTEGA ČASA

Mnogokrat sprašujemo znanca ali prijatelja: kaj boš počel popoldne, kam greš zvečer? Če se naše in prijateljeve želje nekeje skladajo, se morda odločimo za skupen ogled filma, drame. Če pa ne, si po svoje razdelimo popoldanske in večerne ure in dneve, ko smo prosti, torej tisti čas, ki ga po navadi imenujemo prosti čas. Glede na svoje lastne interese in potrebe se odločimo bodisi za to ali ono, saj možnosti je nešteto. Vendar, marsikdaj se ne moremo odločiti. Tisto, kar je na razpolago, kar nam v tistem trenutku nudi ta ali ona kulturna institucija, družbena organizacija, športno društvo, nas morda ne zanima. Tako se predamo trenutnemu razpoloženju, morda zaidemo v najbližji lokal, se morda iz navade ukvarjamo z delom, ki ni najbolj nujno niti nam najbolj ne ustreza, ali pa porabimo za čisto neaktiven počitek več časa, kot bi bilo potrebno.

Ob takem preživljanju prostega časa seveda ne moremo govoriti o neki stvarni vrednosti tega, kar počnemo. Predamo se enostavno »liniji najmanjšega odpora«, kar zelo poenostavlja način našega življenja in ga dela monotono, čeprav se včasih tega niti ne zavedamo, ker pač drugega ne poznamo. Razvoj naše družbe, gospodarstva, kulture pa zahteva drugačno pojmovanje prostega časa. Ne samo počitek, ne samo zabava — seveda tudi to — ampak čim skladnejša povezava vseh naših aktivnosti, čim smotrnejše in zavestno udejstvovanje na tistih področjih, ki so najbolj zanimivi in potrebni posameznika. Šele tako smotrno izko-

riščanje prostega časa daje možnosti za vsestransko aktivnost, ki lahko v celoti zadovolji človeka, veča njegove duševne in telesne zmogljivosti, gradi celovitost, aktivno osebnost. In tu ne gre več postavljati meje med delom v podjetju in prostim časom, saj sta oba v tesni medsebojni povezavi in drug drugega dopolnjujeta. Če nas delo v podjetju, za katerega smo se prostovoljno odločili, veseli, to ni breme, katerega bi se hoteli čimprej rešiti. Zato je tudi prosti čas samo nadaljevanje rednega dela. Takrat se izobražujemo, da bi bili pri delu sposobnejši, da bi znali ne samo proizvajati, ampak tudi upravljati, poslušamo radio, beremo časopise, knjige, počivamo, gledamo televizijo, kino, gledališke predstave, se zabavamo, se ukvarjamo s športom, vse zato, da čimbolje zadostimo našim željam po skladnem razvoju lastne osebnosti, katere aktivnost se ne konča po odhodu iz tovarne, ampak se nadaljuje v prostem času in se potem spet vrača nazaj med stroje in akte.

V različnih krajih so različni pogoji in možnosti za delo kulturnih in izobraževalnih institucij. Lahko pa trdimo, da ima tako pri vsklajevanju različnih smeri udejstvovanja v prostem času kot pri programski usmerjenosti ter reševanju materialnih problemov eno glavnih vlog komunika celota. Prav vse družbene, politične organizacije, kulturne in izobraževalne ustanove, športne in turistične organizacije so dolžne, da v medsebojni povezavi skrbijo za pravilno usmerjevanje prostocasnih aktivnosti.

Treba je najti tiste oblike dela, ki bodo ustrezale potrebam in sposobnostim povprečnega delavca, vzbuditi v njem zanimanje za družbeno, kulturno in družabno življenje, treba je omogočiti vstop vsem delavcem v vse kulturne, družabne prostore, na igrišča, brez posebnih izkaznic. Tudi ni dovolj, če samo ustanovimo nek klub ali društvo, pa potem nihče več ne skrbi za nadaljnjo propagando, preprečevanje, za nek stabilen in sistematičen način dela. Anketa o tem, kako preživlja delavec svoj prosti čas, ki so jo lani izvedli v treh slovenskih mestih (Trbovlje, Vrhniko, Medvode), je pokazala, da večina delavcev smatra, da je prosti čas namenjen izključno počitku, pa še morda zabavi. Zato je še toliko bolj potrebno, da to mnenje z razvojem različnih oblik kulturnega, izobraževalnega in športnega udejstvovanja spremenimo. Oglejmo si za primer nekatere rezultate ankete v Medvodah in kaj je danes že drugače.

Ena glavnih ovir za večje udejstvovanje delavcev v prostem času je delo na polju, s katerim se ukvarjata dve tretjini anketiranih delavcev. Prav tako je 50 odstotkov delavcev v Medvodah preživljalo dopust doma, kjer se seveda ne spočijejo tako, kot bi se lahko. Letos se je stanje že izboljšalo in se je več delavcev odločilo za dopust v počitniških domovih. Vsi so izjavili, da pač niso bili navajeni, da pa jim je bilo zelo všeč in bodo še šli. Tu se kaže še pomanjkljiva skrb in propaganda delovnih kolektivov, sindikalnih podružnic pa tudi turističnih društev.

Na kulturnem področju ima največji vpliv radio in časopisi — nad 34 % anketiranih delavcev stalno posluša radio in bere časopise — sledi kino, manj pa se zanimajo za druge kulturne prireditve. Svoboda v Medvodah se lani ni mogla pohvaliti z aktivnostjo, niti letos, vendar pa prav zdaj urejujejo klubski prostor, ki bo nedvomno poživil interese, zlasti med mladino, za družabno življenje in razne klubske večere. Doslej se je še prevečkrat vse družabno življenje omejilo na lokale. Značilno pa je, da se je klubsko življenje že lepo uveljavilo izven Medvod in so na primer v Zapogah sami kupili radio in magnetofon, zbirajo pa tudi za televizor. Neke vrste klub imajo tudi pri Partizanu.

Na področju izobraževanja je precej visok odstotek — skoraj 50 % delavcev in uslužbencev, ki so obiskovali tečaje in seminarje za kvalifikacijo, veliko manjši interes pa je bil za drugo izobraževalno dejavnost. Letos pa se je delo delavske univerze zelo razmahnilo in so uspeli pridobiti ljudi tudi za druge oblike izobraževanja. Zlasti pa je veliko zanimanje za šolo za starše in šolo za življenje.

Čeprav po podatkih ankete za lansko leto ni videti, da bi občina in druge organizacije v Medvodah res vsestransko skrbela za razvoj kulturnih in izobraževalnih institucij, pa je letos precej drugače. Sodelovanje med delavsko univerzo, Svobodo, Partizanom ter drugimi društvenimi in političnimi organizacijami, podjetji ter občino je kar najboljšje. Tudi sredstev je enkrat več kot lani. Kljub še nekaterim pomanjkljivostim se vendar jasno vidi, da je komuna kot celota začutila in razumela potrebo ter da se zaveda svoje vloge kot glavnega usmerjevalca in voditelja tako pri vzgoji, izobraževanju in oddihu kot pri vključevanju svojih prebivalcev v čimaktivnejše kulturno, družabno in družbeno življenje.

V. S.

Prizor iz slovenskega celovečernega umetniškega filma »Veselica«

IMENITNA »VESELICA«

Beno Zupančič je postavil »Veselico« v prva povelja leta »administrativnega socializma«. Kako junaki njegovega scenarija — zlasti v prvem delu — administrirajo in ministrirajo, je skoraj že zgodovina, ob širnem bogastvu družbenega življenja že davno pozabljena preteklost. Čeprav je še živa tu in tam, je vendar sama na sebi anahronizem, in ker to vsi tako dobro vemo, se tej prisrčni, a vendar neobgleni preteklosti prizanesljivo nasmejnemo: češ, saj vemo, ni šlo brez tega administriranja in ministriranja, ni moglo biti drugače — ampak kje je že to!

Kljub temu »Veselica« ni zgodovinski film, kot bi morebiti kdo ironično sklenil po tem uvodu. Res ne obravnava strogo vzeto tiste znamenite »sodobne teme«, ki je kljub litrom prelitega črnila še vedno nismo dobili — je pa z našo sodobnostjo živo povezan, bolj kot kateri koli naš film doslej. Zdi se nam kot most med vojnimi, prvimi povojnimi in našimi današnjimi radostmi in skrbmi in, kot se tej reči pravi, problemi. Postavljen s pogumom in tenkim posluhom za človeka in čas. Zlasti to dvojje smo doslej hudo pogrešali.

Scenarij ima tudi prav razveseljive formalne od-

like. Na tem mestu se žal ne moremo razpisati o njih — kar nas pa ne ovira, da ne bi zapisali dveh ali treh očitkov (lepa logika, kajne?). Prvi očitek velja neenotnosti (težko je reči stilni neenotnosti, čeprav gre za nekaj takega) med prvim in drugim delom filma. Prvi del filma je namreč skorajda že satira, medtem ko je drugi del njeno pravo nasprotje, rekli bi, psihološka drama. Čeprav drugi del že zaradi vsebine ne more biti satiričen, kot je prvi (in bi bil prvi težko kaj drugega), je ta neenotnost filmu vendarle v škodo. Drugi očitek pa velja dialogu. Hotel je biti pogovoren in mu je to ponekod tudi uspelo, povsod pa ne; in tam, kjer mu ni uspelo, so tega krive hude nerodnosti, ki bi jih morebiti niti ne bilo tako težko odpraviti. Če si naša filmska podjetja že ne morejo privoščiti strokovnjakov zgolj za dialog, bi pa prav lahko našla druge poti, da pridemo do dobrega pogovornega jezika. To je namreč v naših filmih že kar pravilo: ne odrska izreka, temveč pogovorni jezik. Ta pa terja tudi drugače napisan dialog; tak, da bo pogovorno zvenel in ga bo igralce tudi zlahka pogovorno govoril. Seveda, če za to ne bomo načrtno skrbeli, tudi uspeha ne bo; škoda pa bo velika, ne

le zaradi manjše vrednosti filmov — vpliv filma je namreč širok in seže celo tja do slovenskih ur v šolah.

Režiser Jože Babič teh dveh hib scenarija ni odstranil, vendar to še ne pomeni, da je opravlil svoj posel slabo — nasprotno: dokazal je, da so bile lanskoltno debate o njegovi puljski prvi nagradi za režijo neupravičene.

Igralska ekipa je malce neuravnovešena, neenotna v stilu, ponekod tudi zasedba vlog ni najboljša; vendar v celoti zadovolji, zlasti še zaradi imenitno odigranih večjih vlog, med katerimi je treba na prvem mestu omeniti sijajnega Miho Baloha, pa tudi zaradi nekaterih prav mojstrskih »šarž«.

Drugi sodelavci naših filmov — zlasti mojstri, ki stojijo za kamerami — so že navajeni pohval, pa jim še ena ne bo škodila. Za kamero je bil Ivan Marinček, scenograf je bil Niko Matul, glasbo je napisal Bojan Adamič.

Pa zdaj, ko »je veselice konec«?

Film, ki smo ga brez pridržkov veseli. Po »Veselici« je naša kinematografija za doberšen korak bliže naši stvarnosti.

Za amaterske odre

Prosvetni servis in Ljubljani je s svojimi izdajami za vsa področja amaterskega kulturnega udejstvovanja ter z izposojanjem različnih rekvizitov in tehničnih pripomočkov že več let nepogrešljiv spremljevalec in svetovalec vseh kulturno prosvetnih društev. Med njegove najstarejše zbirke se uvršča Dramska knjižnica. Od leta 1958 do danes je v tej zbirki izšlo 39 del s skupno naklado 16.000 izvodov. Pri izboru del je edini kriterij, da igra glede na tekst, število oseb in tehničnih priprav ni preveč zahtevna, pri vsebini pa je podudarek na sodobnih temah in jugoslovanskih avtorjih, seveda ob primerji kvaliteti. Vsako delo je tudi opremljeno z navodili za režiserje.

Do konca leta bo v Dramski knjižnici izšlo še nekaj del, na katera že zdaj opozarjamo vse amaterske odre in društva. Zlasti bo pomembna knjižnica s teksti in navodili za tri proslave: za proslavo državnega praznika, za proslavo delavskega praznika in za Cankarjev večer. Tovrstne proslave so bile doslej povečini dokaj enolične, brez enotnega programa in vsebine. Sestavljalci so zato skušali vnesti večjo enotnost in zanimivost, tako da se skozi vsa proslava vidi neka rdeča nit. Ob tekstu so tudi vsa navodila za režijo, glasbeno opremo ter diaprojektivi.

Med dramskimi teksti bodo izšle letos še mladinska igra Clauda Avelina Baba Dien in košček sladkorja, ki nevsiljivo obravnava problem rasne diskriminacije, igra Miloša Mikelnja Atomске bombe ni več, ki govori o tem, kako otroci sami uničijo atomsko bombo, ter komedija o težavah v sodobnem zakonu Marjana Marincina Oženil bom svojo ženo.

Tem izdajam lahko pristoje še nov repertoarni svetovalec za amaterske odre ter tekste za tri vesele večere, ki bodo tudi izšli še do konca letošnjega leta. Vse te publikacije bodo tako kot dosedanje prav gotovo v veliko pomoč amaterskim odrom pri njihovem delu, pri čimskrbnejši izbiri repertoarja.

Oddelki za odrasle so postali ena od najbolj pomembnih oblik izobraževanja odraslih. Njihovo število narašča tako rekoč iz dneva v dan. Na naši sliki: motiv iz oddelka za odrasle pri poljanski osemletki v Ljubljani

Kje iskati rešitev?

Lahko trdimo, da je želja po izobraževanju ena najbolj značilnih potez današnje stopnje našega družbenega razvoja. O tem nam govori šolska reforma, o tem nas prepričuje razvoj delavskih in ljudskih univerz ter izobraževalnih središč v gospodarskih organizacijah, o tem zgovorno priča izreden porast oddelkov za odrasle pri rednih šolah. V razmeroma kratkem časovnem obdobju je nastalo 373 oddelkov za odrasle pri 143 osnovnih in 44 strokovnih šolah oziroma gimnazijah. In lahko z vso gotovostjo rečemo, da so prav ti oddelki za odrasle že postali ena od pomembnih oblik izobraževanja našega proizvajalca-upravitelja. Tako kljub temu — to je razkrilo posvetovanje Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih skupno z Zvezo delavskih in ljudskih univerz ter predstavniki okrajnih pedagoških služb — na teh oddelkih še vedno ni vse tako, kot bi si želeli.

Eden izmed perečih problemov je nadaljnja organizacija oddelkov za odrasle in poglobljene skrbi za njihov nadaljnji razvoj. Načeloma naj bi oddelke za odrasle ustanovljale redne šole, kjer so za to vsoto najosnovnejši pogoji in kjer je seveda tudi zadosten interes prebivalcev po izobraževanju. Kjer pa rednih šol ni, naj bi delavske in ljudske univerze ustanovljale take oddelke in jih povezovale z matičnimi šolami. Prav v slednjem primeru pa se je pokazalo, da nekatere redne šole iz kdo ve kakšnih vzrokov nočejo prevzeti skrbi nad podružničnimi šolami in se morajo oddelki za odrasle vezati na matično redno šolo v veliko bolj oddaljenih krajih, kar pa v znatni meri otežkoča delo na teh oddelkih. (Tako na primer pred časom ni hotela ESS v Celju prevzeti »patronažne službe« nad oddelkom za odrasle v Velenju in je zato oddelke iskal povezavo

s kranjsko ekonomsko srednjo šolo. Zaradi velike razdalje med matično šolo in oddelkom za odrasle pa bi v marsičem trpela smotnost in sistematičnost pouka.)

V veliko večji meri kot doslej pa bodo morali v prihodnje zasledovati delo v oddelkih za odrasle okrajni in občinski sveti za šolstvo, pedagoške službe. Oddelki za odrasle so pravzaprav le komplementarna oblika rednih šol, zato v resnici ni prav nobenega vzroka, ki bi govoril v prid temu, da bi morale nad njimi bedeti delavske univerze ali pa katera koli druga institucija, ki se ukvarja z izobraževanjem ali proučevanjem izobraževanja odraslih, medtem ko bi se sveti za šolstvo in pedagoške službe ukvarjali samo z rednim šolstvom.

Poglavje zase v problematiki oddelkov za odrasle je predava-

teljski kader. Pomanjkanje učiteljev, profesorjev in predavateljev močno hromi že delo v rednih šolah, učna obveznost se sicer ni povečala, povečalo pa jo je v znatni meri veliko premajhno število učnih moči. Zato si oddelki za odrasle ne morejo vselej zagotoviti zadostnega števila predavateljev ali pa morajo pristati na to, da poučujejo strokovno manj razgledani predavatelji, pa čeprav bi moral prav v teh oddelkih poučevati v strokovnem in pedagoškem smislu najboljši kader. Izhodišče iz sedanjega stanja pa je samo v tem, da priskočijo na pomoč gospodarske organizacije. Zlasti pri strokovnih predmetih bi predavatelji iz prakse v znatni meri omilili ta problem. Se več, njihova strokovna razgledanost in izkušnost, ki so si jo pridobili v dolgoletnem praktičnem delu, bi v marsičem dvignila raven pouka.

Dosedanje izkušnje v oddelkih za odrasle pa so tudi razkrile, da zahteva pouk v oddelkih za odrasle veliko več od predavateljev kot pa pouk v rednih šolah. Načela andragogike so za večino predavateljev še nekaj povsem neznanega, metodika pouka v oddelku za odrasle ni istovetna z metodiko pouka v redni šoli. Zato bo ena najpomembnejših nalog prihodnjega obdobja, tudi v andragoškim smislu usposabljanje predavateljski kader na oddelkih za odrasle.

Doslej je Svet za šolstvo LRS potrdil že deset učnih načrtov za oddelke za odrasle: za osemletko, za strojni in elektro oddelke srednje tehniške šole, za gumarski in čevljarški oddelke

tehniške šole, za industrijsko kovinarsko šolo, za ekonomsko srednjo šolo, za lesno, kmetijsko in administrativno šolo. V bližnji prihodnosti bosta nastala še dva: učni načrt za triletno gimnazijo, seve triletno v oddelku za odrasle, in učni načrt za oddelke za odrasle vzgojiteljske šole. Pokazalo pa se je, da nekatere šole, zlasti na ekonomskih srednjih šolah je ta pojav kaj pogost, ne upoštevajo teh, za odrasle prilagojenih načrtov, pa čeprav jih je potrdil Svet za šolstvo LRS. Povsem svojevoljno vnašajo predavatelji v oddelke za odrasle nekatere elemente snovi iz rednih šolskih načrtov in tako po nepotrebnem otežkočajo in podaljšujejo študij. Načelo, da naj dobe slušatelji v oddelkih za odrasle v zgoščenih oblikah potrebno znanje, da naj bo poudarek predvsem na tistem znanju, ki ga bodo kandidati kasneje rabili v svojih poklih, da slušateljev ne smemo obremenjevati z nepotrebnim balastom, saj so polno zaposleni že v svojih podjetjih, to načelo se v takih primerih močno izmalči. In menda ne bo odveč, če priпомнимo, da bodo morali v prihodnje prav sveti za šolstvo in pedagoške službe bedeti nad tem, kako posamezne šole spoštujejo to načelo.

Se najslabše je v oddelkih za odrasle z učbeniki. Doslej ni namreč na Slovenskem izšla še nobena učna knjiga, ki bi jo lahko uporabljali slušatelji na teh oddelkih. Zato si predavatelji pomagajo z učbeniki za redne šole — toda tudi teh je premalo in kar je še slabše, pogosto sploh niso več primerni za pouk — ki pa niso taki, da bi jih lahko s pridom uporabljali tudi slušatelji na oddelkih za odrasle. Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih je sicer že pripravil skripta za 18 predmetov, vendar je to v primerjavi s potrebami še vedno samo pionirsko delo. Zato pa je toliko bolj vredno omeniti pobudo Zveze delavskih in ljudskih univerz, da bo začela izdajati skripta za posamezne predmete od začetne stopnje šolanja, to je od osemletke pa vse do stopnje višjega šolstva. Razumljivo je, da bo v tem primeru šlo le za splošne predmete, kot so matematika, fizika, kemija in da bo ostal problem skript za nekatere ozko strokovne predmete še vedno nerešen, pravzaprav da ga bodo morali reševati predavatelji sami. Po načrtih naj bi bila ta skripta sestavljena iz posameznih zvezkov, sestavljenih po načelu: razlaga snovi, njeno utemeljevanje na primerih in slednjič vaje, ki bi se združevale v smiselno zaokrožene lekcije, poglavja. Ta skripta sicer ne bodo pisana zgolj za oddelke za odrasle, namenjena so predvsem vsem tistim, ki si žele pridobiti kakoli, kakor koli in katerokoli znanje, vendar jih bodo lahko s pridom uporabljali slušatelji na prav teh oddelkih.

To je za zdaj osnovna problematika oddelkov za odrasle. Dovolj pereča, da bo treba za posamezne probleme čimprej iskati rešitve. Še posebno zdaj, ko tako rekoč iz dneva v dan raste želja in potreba po izobraževanju, ko nastajajo vedno novi oddelki za odrasle.

S. B.

KOMENIAR OB ROBU

PO POSVETOVANJH O STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU ZAVODA LRS ZA PRODUKTIVNOST

- Za dobro organiziran izobraževalni center je v prvi vrsti potrebna pomoč upravnih in samoupravnih organov gospodarske organizacije.
- Dejavnost centra je tesno povezana tudi z dejavnostmi drugih služb v podjetju.

Kot že rečeno, prav vsa posvetovanja Zavoda LRS za produktivnost potrjujejo trditev, da so številna izobraževalna središča že postala pomembne izobraževalne institucije znotraj gospodarskih organizacij. Kljub tej splošni ugotovitvi pa smo morali pripomniti, da je za smotno in nepretrgan proces izobraževanja na delovnih mestih še vedno Ahilova peta, kot bi lahko rekli, analitična ocena delovnih mest, profili kadrov na konkretnih delovnih mestih in planiranje potreb po izobraževanju. Uspešnost izobraževanja na delovnih mestih pa je v veliki meri pogojena tudi z organizacijsko strukturo izobraževalnega središča, pravzaprav z o d n o s i med upravnimi in samoupravnimi organi gospodarske organizacije ter izobraževalnim središčem. V kolikšni meri pa prav to slednje vpliva na smotnost in nepretrganost v sistemu izobraževanja za delovna mesta, naj pove naše današnje razmišljanje.

Že na prvem posvetovanju za metalurško in rudarsko stroko v Železarni Store se je izkazalo, da je za dobro organiziran izobraževalni center v prvi vrsti potrebna pomoč upravnih organov gospodarske organizacije. Kjer so upravná vodstva in samoupravni organi spoznali, da nagrajevanje po delu terja tudi izobraževanje za delo, da nadaljnji razvoj podjetja ni odvisen samo od novih strojev, temveč v prvi vrsti od strokovne usposobljenosti proizvajalcev, tam so izobraževalna središča v razmeroma kratkem času zaživela. Te gospodarske organizacije so izoblikovale tudi trdno organizacijsko strukturo izobraževalnih središč, z vodjem centra, strokovnim svetom in zborom instruktorjev za teorijo in prakso, ki sicer samostojno, a v tesni povezanosti z drugimi službami v podjetju, delujejo v sklopu kadrovske-socialnih služb. Tako na primer izobraževalni center kranjske Iskre tesno povezuje svojo dejavnost s HTZ službo, statistično kontrolo, kontrolo kvalitete proizvodnje, planske službe, industrijskega psihologa v podjetju... Vse to pa nedvomno daje izobraževanju v tem središču dokajšnjo mero sistematičnosti in smotnosti.

Manj utrjena je organizacijska struktura izobraževalnih središč v tistih gospodarskih organizacijah, kjer upravni organi še niso spoznali potreb po izobraževanju za delovna mesta, kjer nekako z nezaupanjem gledajo na razvoj izobra-

ZAUPANJE IN NEZAUPANJE

ževalnih središč in kjer nagrajevanje še ne stimulira proizvajalca, da bi se izobraževali za delovno mesto. V teh primerih lahko govorimo o centru za izobraževanje kot o eni osebi, to je o instruktorju za metodo, organizacijsko pa je tak center v večini primerov zelo nesamostojen, njegova dejavnost se ne prepleta z drugimi službami v podjetju. In nujna posledica takega stanja je, da programi v teh izobraževalnih središčih skušajo zadostiti le trenutnim potrebam proizvodnje, da so tako rekoč alfa in omega vsega izobraževanja le seminarji za organe delavskega samoupravljanja, jezikovni tečaji, in kvečjemu še tečaji o HTZ zaščiti, administrativni tečaji... Izobraževalni center pa v takih podjetjih sploh ne deluje v sklopu kadrovske socialne službe, kajti v veliki večini primerov je gospodarske organizacije tudi nimajo, temveč je organizacijsko vezan na splošni sektor podjetja ali pa celo direktno na upravno vodstvo podjetja. Vendar je treba pripomniti, da je upravičena takšna struktura pri manjših in organizacijsko nerazvitih gospodarskih organizacijah.

Na posvetovanju predstavnikov industrije gradbenega materiala in gradbeništva pa se je najbolj očitno pokazalo, da nekatera manjša podjetja sploh ne ustanavljajo centrov za izobraževanje in da ostajajo le pri komisijah za strokovno izobraževanje pri organih delavskega samoupravljanja. Tako je v večini slovenskih opekarn, tako je v Tehnogradnjah, tako v podjetju Gradbenik v Izoli, tako v ljubljanskih podjetjih Izolirka, Čevovod... Zanimiva pa je rešitev tega problema v treh mariborskih gradbenih podjetjih: SGP Konstruktor, SGP Staybar in SGP Gradnje so namreč osnoval skupno izobraževalno središče. Prek posameznih članov v operativnem svetu centra so vse tri uprave omenjenih podjetij neposredno povezane s centrom, preko posameznih članov v upravnem odboru centra pa vsi trije delavski sveti omenjenih podjetij lahko povsem neposredno usmerjajo izobraževanje v izobraževalnem središču. V čem je prednost te združitve bo bržkone vsakomur razumljivo, če povemo, da vsaka od teh treh gospodarskih organizacij ne bi mogla zagotoviti svojemu izobraževalnemu središču niti najosnovnejših delovnih pogojev. Z združenimi silami in sredstvi pa je ta problem odpadel ali pa se vsaj poraja v bolj »mili podobi«.

Vzroki, da manjše gospodarske organizacije ne ustanavljajo svojih izobraževalnih središč, so objektivni: premajhno število zaposlenih, premalo instruktorjev, preveč skromna finančna sredstva v skladih za kadre, prostori... Od tod tudi pobuda, naj bi se v prihodnje osnovali tako imenovani bazenski izobraževalni centri, kjer naj bi se strokovno izobraževali delavci sorodnih gospodarskih organizacij določene večjega področja. Pobuda sicer ni povsem nova, saj je bilo že pred časom precej govora o občinskih in krajevnih izobraževalnih centrih, zasluži pa vso pozornost že zaradi tega, ker doslej še ni prišlo do pomembnejšega premika v tej smeri.

Prav zaradi omenjenega tudi ne bi bilo smotno, da bi si vsaka gospodarska organizacija ustanavljala svoje izobraževalno središče. Center naj bo le tam, kjer so za to najosnovnejši pogoji, ki lahko zagotavljajo nepretrgan in sistematičen proces izobraževanja za delovna mesta. Manjše gospodarske organizacije s sorodno proizvodnjo in sorodnim proizvodnim procesom naj bi si zato ustanovljale skupna izobraževalna središča ali pa naj bi izobraževalne svoje delavce v krajevnih, občinskih ali bazenskih centrih. Predvsem teoretični del izobrazbe naj bi dobili proizvajalci v teh skupnih centrih, praktično pa naj bi se izobraževali in strokovno izpopolnjevali na delovnih mestih v svojih podjetjih. To je, vsaj kot se je pokazalo v poslednjem obdobju, edina pot, da si manjše gospodarske organizacije zagotove zadosten priliv delavcev in da dvignejo raven strokovne usposobljenosti že zaposlenih proizvajalcev.

Vsekakor pa je treba ob koncu tega razmišljanja ponovno zatrditi, da bo tudi v bodoče potrebna za smotnost in nepretrganost v sistemu izobraževanja za delovna mesta v prvi vrsti pomoč, zaupanje, razumevanje in dolgoročna kadrovska politika upravnih in samoupravnih organov gospodarske organizacije.

BOJAN SAMARIN

Pester program

Program družbeno ekonomskega izobraževanja trboveljske Delavske univerze predvideva večerno šolo za delavsko samoupravljanje ter vrsto seminarjev in tečajev, tako za izobraževanje organov samoupravljanja, za izobraževanje članov delovnih kolektivov — proizvajalcev, za izobraževanje članov zadržnih svetov in upravnih odborov kmetijskih zadrž, za izobraževanje družbenega upravljanja ter vrsto predavanj s področja gospodarstva in socialnega zavarovanja.

Tako bo letošnjo jesen pričela z delom večerna šola za

delavsko samoupravljanje, ki bo ena od sistematičnih oblik družbeno ekonomskega izobraževanja. Ta šola je v prvi vrsti namenjena predsednikom delavskih svetov in upravnih odborov gospodarskih organizacij ter ostalim članom delavskih svetov in upravnih odborov, članom klubov mladih proizvajalcev in članom odborov sindikalnih podružnic.

Poleg redne šole za delavsko samoupravljanje pa bodo organizirali še seminarje za člane delavskih svetov in upravnih odborov ter komisij pri delavskih svetih v strnjene obliki ali pa občasna redna predavanja.

Med oblikami strokovnega in splošnega izobraževanja naj omenimo večerno osemletko, večerno ekonomsko srednjo šolo, večerna oddelka Tehnične srednje šole (strojni in elektrotehnični oddelki), enoletno večerno administrativno šolo, kmetijsko-gospodarsko šolo, jezikovne tečaje iz slovenščine, angleščine, francosčine, italijanščine in nemščine, seminar o vodenju sestankov, seminar »Odnosi v podjetju«, seminar s področja socialnega zavarovanja, tečaj za vodenje premoženjsko pravnih zadev ter še več drugih tečajev, seminarjev in raznih predavanj. Prav tako so pripravili bogat program tudi za poljudnoznanstveno izobraževanje. (k)

Nemogoče je v enem samem sestavku v celoti prikazati program izobraževanja neke delavske univerze. Zato samo nekaj značilnosti, hkrati pa nekaj novosti, ki so jih predvideli v programu delavske univerze v Trbovljah. Predvsem so ugotovili, da klasične oblike niso več primerne in da postajajo vse bolj aktualne sodobnejše oblike. Tako so za novo sezono predvideli kar pet takih novih oblik in to: »Vi vprašujete — mi odgovorjamo«. Razgovori ob sedmih, »Ljudska tribuna«, »Večeri na vasi« in »Klubi večeri«. Tako naj omenimo, da bo poseben aktiv tovarišev pri Delavski univerzi odgovarjal na razna vprašanja državljanov, razen tega pa organiziral tudi razgovore o teh vprašanjih. »Razgovori ob sedmih« so namenjeni vodilnim članom SZDL, sindikalnih organizacij, LMS, oblastnih organov, svetov in drugim, na njih pa bodo govorili o najrazličnejših aktualnih družbenih in političnih problemih pri nas. V okviru »Ljudske tribune« bo za širše ter najaktualnejše sodobne probleme družbe, komune in zunanje politike organiziranih najmanj osem do deset predavanj, namenjenih kar najširšemu krogu državljanov. Vrsto predavanj in razgovorov pa predvidevajo tudi v novi obliki »Klubi večeri«.

Razbita iznajdba

Nürnberski ključavničar Peter Hennlein — živel je v šestnajstem stoletju — je imel ure nadse rad, zato je zavzeto poslušal, kako je bila stolpna ura na mestnem magistratu. Nezadovoljno je gledal smešne majhne peščene ure, ki so jih nosili mlajši Nürnberski meščani privezane na koleno.

»Neumnost,« je godrnjal. »Zdelati bi bilo treba pravo uro, takšno, da bi jo človek zares lahko nosil pri sebi. Seveda bi ura ne smela imeti nerodnih uteži in takih reči.«

Po cele dneve je sedel v svoji delavnici, opraviti si je dal na drobni napravi, podobni bobenčku. Pol leta se je ukvarjal s to rečjo. Kolesca za uro so bila že izdelana, mehanizem pa še ni deloval. Mojster Hennlein nikakor ni maral, da bi mehanizem njegove ure poganjale uteži, ni maral za kladivo.

Zena ni verjela, da bo mož uspela ta zamisel. Menila je, da zaradi tiste drobne reči zapravljajo dragoceni čas, ki bi ga lahko koristil za donosnejše delo, pri katerem bi tudi zaslužil.

Ko je Hennlein po hujšem zaskrbljenem prepričanju odšel od doma, ker ni več maral poslušati očitkov, je jezna žena stopila v delavnico in prevrnila mizo z njegovim orodjem. Drobna urica je na tleh razpadla na sestavne dele, nanjo so padli s police še žebelji in ključ.

Hennlein se je vrnil, njegova urica je bila razbita na koščke. Kolesca, ploščice, ohišje, kazalec in vijaki so ležali raztreseni in polomljeni na tleh.

Ves iz sebe je bil ključavničar. Misli je, da se mu bo zmešalo. Strmel je v razmetane drobne predmete, njihov odsev je migotal v kalnih očeh. Tik zraven ohišja pa je zagledal ključek in jekleno vzmet...

Viba! Ključ! Mar bi viba in ključ ne mogla poganjati njegove ure namesto tistih uteži in batov?

V trenutku največjega razočaranja in obupa se mu je utrla najbolj posrečena misel.

Zdelo se mu je, da njegova delavnica ni več dovolj varna, svoje delo in izum je hotel primerno zavarovati. Stekel je k prijatelju, ki je bil mestni župan, in mu razložil svojo čudno prošnjo:

»Ukaži, naj me zapro! V poru naj bom vse dotlej, dokler ne bom uresničil svojega izuma.«

Razložil mu je, kaj ima v mislih. Župan se je smejal, mojster pa je vztrajal pri svojem. Nazadnje je župan skomignil z rameni in — ugodil nenavadni prošnji.

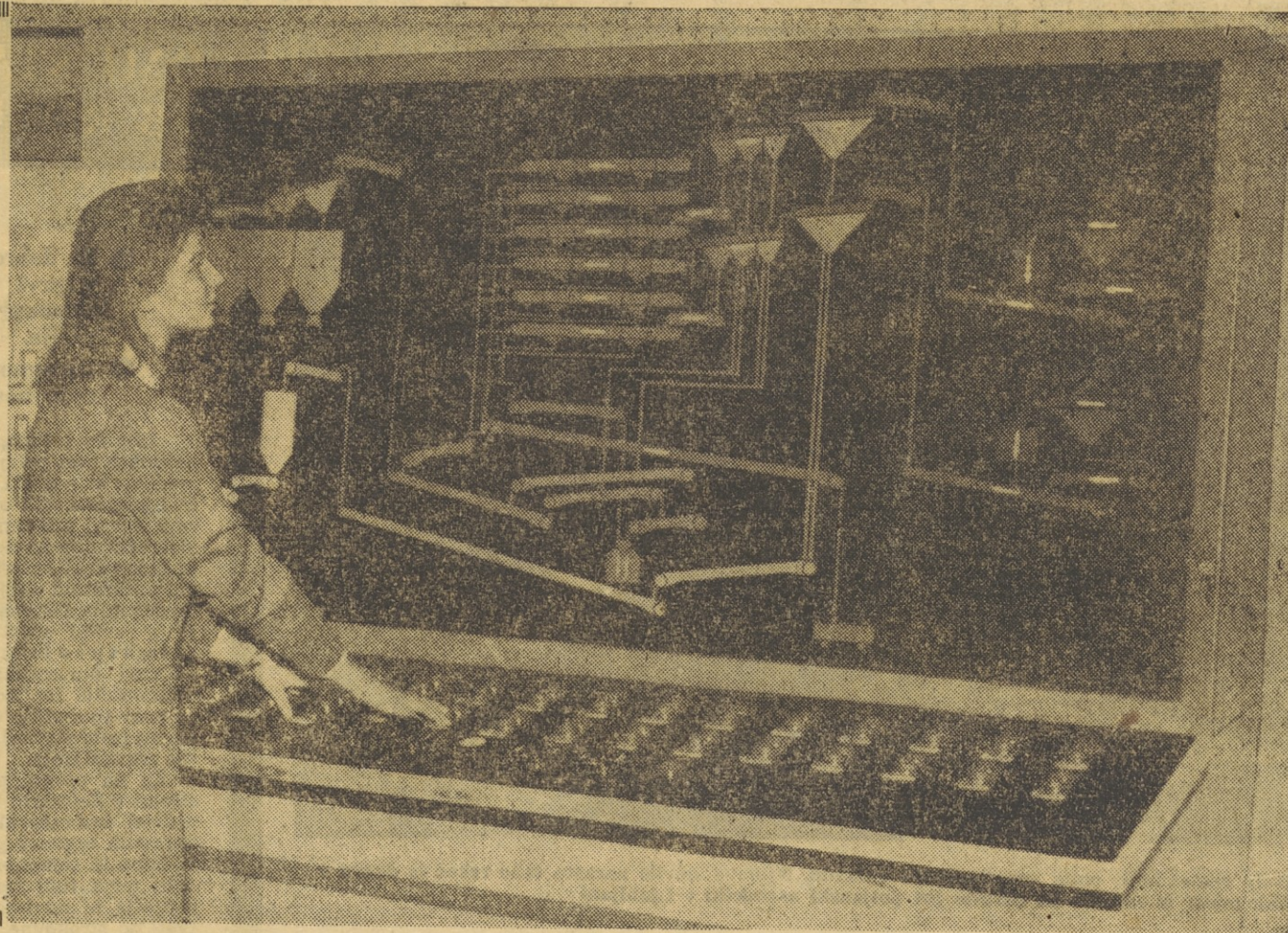
Nekaj tednov je mojster Peter Hennlein delal zaprt v sobici na magistratu. Potem je poklical paznika in mu naročil, naj gre po župana.

Pritekel je župan in ostrmel: v Hennleinovi sobici je bila ura, ki je tiktakala!

»Ta drobna jeklena vzmet poganja kolesca,« je vneto razlagal izumitelj. »S tem ključkom pa se ura navaja!«

Istega dne je dal župan razglasiti po Nürnbergu, da je mojster Peter Hennlein izdelal prvo žepno uro, ki si jo lahko vsakdo ogleda na občini.

Takšen je svetlobni pult centralne komandne naprave za separacijo premoga, ki ga je podjetje »Elektrosignal« (včlanjeno v poslovnem združenju »AVTOMACIJA«) izdelalo za kombinat črnega premoga na Kosovem polju. Prižgane in ugasnjene signalne luči ter posamezne osvetljene puščice, ki jih vidimo na sliki, opozarjajo delavca, ki upravlja s to napravo (za to delo zadostuje priučitev) na vsako napako in motnjo v tehnološkem procesu. Pritisk na ustrezeni gumb potem brž prepreči kakršno koli večjo škodo.

DOMAČI KOMANDNI CENTRI

V podjetjih zdaj precej govorijo o modernizaciji in avtomatizaciji ne le posameznih strojev in naprav, ampak po možnosti kar celotnega proizvodnega procesa. Nič čudnega, če se ljudje zanimajo za vsako tako napravo, da le zvedo zanjo. Na sejmu »Sodobna elektronika« je na primer pritegnil posebno pozornost obiskovalcev avtomatski komandni center za rudniško separacijo, ki je do zadnjega vijaka delo domačih rok. Nič zato, če se je v spomin obiskovalcev morda bolj vtisnilo nenehno prižiganje in ugašanje lučk na svetlobnem pultu te naprave, precej manj pa praktični pomen takih komandnih centrov. Tudi tako je vsak razumel, da pri nas delamo že zelo imenitne reči, ki — če so strokovno pojasnjene — postanejo še bolj imenitne.

»Zanimajo Vas torej naše avtomatske centralne naprave, ali komandni centri, kakor jim pravimo?«

Ing. Rudolf Placeriano iz ljubljanskega podjetja »Elektrosignal«, kjer že nekaj let izdelujejo tudi te naprave, ni čakal, da bi mu pritrdili.

»Veste, nikar ne mislite, da smo prav v našem podjetju znova odkrili smodnik. Toda ponosni smo, da smo z našim delom in trudom omogočili, da teh stvari ni treba več uvažati.

Sicer pa je bistvo komandnih cen-

trov prav to, da s centralnega mesta vklapljam vse ali vsaj večino naprav, ki sodelujejo v določenem delu proizvodnega procesa. V našem primeru, pri komandnih centrih za rudniško separacijo, gre torej za centralno vklapljanje vseh motorjev tekočega traku. S takim načinom vodenja proizvodnega procesa je prihranjeno precej truda in časa, da ne govorim o boljšem in nemotenem delovanju takih naprav.«

Skratka, imenitna zamisel. Kam pa bi prišli, če bi morali nekateri delavci

in strokovnjaki skakati od stikala do stikala in iz nadstropja v nadstropje, da bi uravnali nemoten potek dela, ki teče v določenem večjem prostoru. V rudnikih »Tito« v Banovičih imajo na primer rudniško separacijo, ki zavzema površino 3600 kvadratnih metrov v več etažah, objekt sam je visok 32 metrov, tekoči trak v separaciji pa poganjajo sto štirje elektromotorji. To bi se nahodil delavec (najbrž pa bi bilo več delavcev), če bi bila stikala in ostale komandne naprave montirane na posameznih motorjih. No, centralna komandna naprava poskrbi, da »sprehajanje« ni več potrebno, saj vodi določenega dela proizvodnega procesa (v našem primeru separacije) na svetlobnem pultu nenehno spremlja delovanje naprav (na to ga opozarja prižiganje in ugašanje raznih žarnic), ki jim sicer vsak čas lahko uravna delovanje po svoji želji.

Potem pa, ko taka naprava steče, za to je potrebno nekajkrat pritisniti na gumb (kolikokrat, več ali manjkraj, je odvisno od tega, do kakšne stopnje je komandni center izpolnjen) obvelja beseda avtomatov! Najsi se že dogodi kar koli, avtomati bodo posredovali, če bo treba, tudi ustavili stroje.

Res, lepa reč bi se pripetila, če bi, na primer, sredi transportnega traku nenadoma odpovedal eden izmed motorjev. Kjer v rudnikih še nimajo avtomatskih komandnih centrov za separacijo (v Sloveniji doslej še nikjer, prvi pa bodo dobili tak center v Kočevju) bi na takih točkah brž prišlo do znatnega kopičenja premoga. Tudi potem, ko bi bila okvara popravljena, bi to še precej časa (glede na to, kako bi se delavci v separaciji znašli v trenutni zmedbi) oviralo nemoteno delo.

Centralna komandna naprava ne dovoli take zadrege. Kadar se, vzemimo enak primer, pokvari motor nekeje v transportnem traku, avtomati takoj izključijo ne le motor, ampak tudi vse tiste, ki so v tehnološkem procesu pred njim. Taka avtomatska komandna naprava torej nudi dragoceno, naglo in učinkovito pomoč.

Zanimivo je tudi to, kako teče ponovno vključevanje zaustavljenih naprav. Najprej utripajoča luč opozori delavce, da se umaknejo stran od strojev. Vsakogar, ki to opozorilo prezre, ponovno opozorijo z različnimi zvočnimi signali. Komandni center avtomatsko posreduje vse te signale do vsake naprave, ki jo upravlja, tako da je opozorjen prav vsakdo, ki bi se v tem času zadrževal v bližini teh naprav. Kakršna koli »objektivna« opravičila za morebitne nezgode, ki bi se pripetile, če delavci ne bi bili obveščeni, da se bo delo odvijalo naprej (to se zdaj rado dogodi, saj opozorjanje s klicanjem nič kaj ne zaleže), torej tudi odpadejo.

Komandni centri, ki jih zdaj izdelujejo v podjetju »Elektrosignal« so zdaj taki, da je treba pritisniti na gumb za vsak stroj posebej, ki je vključen v komandni center. Ko bodo naročniki (predvsem rudniki, silosi, cementarne in na sploh težka industrija) zahtevali bolj izpolnjene komandne naprave, ki bi zgolj z enkratnim pritiskom na gumb sprožile celotni proces, bo »Elektrosignal« zlahka uresničil tudi take zahteve. Namesto tipkal (gumbov) bi bilo namreč treba vgrajevati posebne časovne releje, ki pa so zdaj razmeroma dragi. Drugače rečeno: več sredstev bodo imela podjetja na razpolago, več bolj dognanih (in ne samo najbolj preprostih) avtomatskih naprav jim bo na voljo.

V gospodarskih organizacijah že zdaj uporabljajo najbolj različna sredstva za kontrolo in vodenje proizvodnih procesov. Pri komandnih napravah, kakršno omenjam, gre predvsem za to,

da so vsi elementi takih naprav združeni na enem mestu, kar potem zagotovi bolj učinkovito delovanje kontrolnih, oziroma krmilnih naprav, s tem pa tudi omogoči boljšo delovno storilnost in večjo proizvodnjo. Že samo zato so utemeljeni nekaj večji stroški za te naprave, v primerjavi s klasičnimi (v teh primerih, je treba nekaj manj spojin kablov). Ob vse večjem zanimanju podjetij za avtomatizacijo je očitno, da so gospodarske organizacije že spoznale, da sem jim v te namene vložena sredstva res bogato obrestujejo.

—mG

Od tod in tam

HLADILNIKI ZA DREVJE

V nekem inštitutu na Floridi so izdelali tako velik hladilnik, da je vanj mogoče spraviti dorasel pomarančevce ali katero drugo tropsko sadno drevo. Take hladilnike bodo uporabljali predvsem znanstveniki, ki proučujejo učinek mraza na tropsko sadno drevo. Temperaturo in vlago merijo instrumenti na vrhu 15-tonskega hladilnika, katerega dell so tako oblikovani, da je napravo lahko razstavili in prepeljali.

NOVA PADALA

Najnovejši izum nekega ameriškega voljskega oporišča je padalo, iz katerega se padalec zlahka izmota, potem ko ga ne potrebuje več. Trije trakovi so pritrjeni na ramena s tremi zaponkami, ki imajo gumbe. Dokler padalec pada, se zaponke nikakor ne dajo odpeti, brž ko prileti na tla, pa se reši padala s tem, da pritisne na tiste gumbe. Potem se padalsko platno avtomatično loči od padalca, ki se mu ni več treba izmotaati iz zapletajočih se vrvi.

KONSERVE BREZ KLJUČEV

V Ameriki so začeli izdelovati nove konzerve, ki jih ni več treba odpirati s posebnim ključem, temveč s trakom, torej podobno kot na primer celofanski omot na cigaretnih škatlicah. Trak je iz aluminija, na koncu ima jezic. Če se bo nova zamisel obnesla, se bo verjetno kmalu uveljavila. Ključ za odpiranje konserv bomo morda čez čas gledali le še v muzejih.

OD PIŠTOLE DO PUŠKE: DESET SEKUND
Član nekega kanadskega lovskega združenja je izdelal pištolo, ki jo je mogoče spreminiti v puško kalibra 22. Premično cev pištole lovec odstrani, potem pa mehanizem vstavi v okvir puške, ki je v desetih sekundah pripravljen na strel. Za vse to ne potrebuje orodja, ker vse opravi s prsti.

ČLOVEK IN SKRIVNOSTI NJEGOVH MOŽGANOV

Našli so »ključ«

Če bi koga vprašali, kateri organ je najbolj zapleten med vsemi, kar jih je ustvarila narava, bi bil odgovor prav gotovo takle: človeški možgani.

Celo najpopolnejši »misleči« elektronski, kibernetični stroji so otroška igrača v primerjavi s procesi in operacijami, ki se vrstijo v človeških možganih. Spričo tega je povsem razumljivo, da si inženirji in fiziologi čedalje pogostje zastavljajo vprašanje: »Kako delujejo človeški možgani?«

... Medicincem in biologom je uspelo razporediti na posebne valove vse živce človeškega in živalskega organizma. Izračunali so celo, da sestavlja človeški živčni sistem 15 milijard celic. Elektrofiziolgi pa so proučili elektriko in električne pojave v posameznih živcih. Vsak živec, tudi najmanjši, je pravzaprav snop, sveženj, kopica mnogih drugih posameznih živcev. In kolikšna je živčna celica? Neznansko majhna: v kubičnem centimetru bi bilo dovolj prostora za 10 milijonov celic.

Že davno so znanstveniki razmišljali, kako bi otipali celico živca z izredno občutljivim instrumentom ali pripomočkom. Vrata v to skrivnost pa so bila zaprta.

Izdelali so aparate, s katerimi je bilo mogoče meriti električne valove človeških mpžgan, vendar registracija teh valov ni zadoščala za razlago šuma milijarde celic, še manj pa je bilo mogoče po teh valovih spoznati celo vrsto raznih drugih živčnih šumov.

Sele nedavno so znanstveniki našli ključ, ki odpira ta vrata v skrivnosti celic človeških možgan. Ključ je pravzaprav drobna steklena paličica, ki ima na koncu komaj desetstotinko milimetra premera. Temu instrumentu so dali fiziologi ime mikroelektroda.

Ne da bi poškodovala živčno celico, je mikroelektroda prodrla vanjo in izmerila električni potencial med površino in notranjostjo celice. Mnogi znanstveniki v raznih deželah in različnih laboratorijih so svoje raziskave strnili v ugotovitve, da znaša električni potencial več stotink volta.

Živčna celica, ena iz kopice petnajstih milijard, pa je zelo zapletena reč. Pogledimo na primer, kaj je vir elek-

trike pri ljudeh in živalih? Pozitivno in negativno naelektrjeni ioni. Teh je mnogo zunaj in znotraj v celici. Dražljaj v celici: ioni naglo spremenijo položaj, električni »potencial« se naglo veča. Živčni vršički prestrezajo »signale«, ki jih potem posredujejo dalje s hitrostjo 360 km na uro.

Mikroelektroda naj bi pomagala pojasniti razliko med celicami v možganih in tistimi v hrbtničnem mozgu ali med celico očesnega živca in celico živca v srcu itd., to pa ni lahko. Vseh teh petnajst milijard celic namreč deluje zapleteno, v tesni medsebojni povezanosti, kakor pravimo. Konček ene celice je »gumbek«, ki se dotika površine sosednje celice.

In zdaj: kako potujejo signali s kraja dotika? Znanstveniki imajo različna mnenja. Nekateri menijo, da draži sosedo elektrika, ki »zdri« po živcu. Tako pravijo pristaši električne teorije o prenosu dražljajev med živci. Drugi pa sodijo, da prenaša dražljaj posebna kemična snov, ki jo izloči »gumbek« na koncu živčne celice. Leta 1958 so pod elektronskim mikroskopom, ki je povečeval 50.000-100.000-kratno, fotografirali v tem »gumbku« mehurčke, ki so se razleteli v trenutku, ko je prišel »signal« z mesta stika.

»Ključ« so torej našli, zdaj pride na vrsto nadaljnje proučevanje notranjosti celic živcev, ne vseh hkrati, temveč le ene ali nekaterih iz kopice 15 milijard, kolikor jih ima človek.

Z vsemi temi problemi so se ukvarjali na nedavnem kongresu elektrofizilogov v Kijevu, kjer je imel glavno poročilo sovjetski znanstvenik P. G. Kostjuk.

D. M.

DOPIŠNA ŠOLA V LJUBLJANI

razpisuje vpis

v I. letnik dopisne ekonomske srednje šole

v dopisno administrativno šolo

v I. in II. stopnjo dopisne splošnoizobraževalne šole (osemletka)

v I. stopnjo jezikovnega tečaja za nemški in italijanski jezik

Glede na veliko zanimanje in povpraševanje podaljšujemo vpis za vse šole in tečaje do 31. oktobra t. l., za administrativno šolo pa do 15. decembra t. l.

Pravico do vpisa v vse šole imajo člani organizacije ZB in otroci padlih borcev. V dopisno ekonomsko srednjo šolo in v tečaje tujih jezikov pa se lahko vpišejo tudi člani sindikatov.

Prijave pošljite na naslov:

Dopisna šola, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3

Program, prijave in navodila za vpis in šolanje v Dopisni šoli dobite na okrajnih in občinskih odborih ZB, pri občinskih in okrajnih sindikalnih svetih ali v Dopisni šoli — Ljubljana, Likozarjeva 3, telefon 30-043.

Za posebne informacije priložite znamko za odgovor v znesku 20 din.

Obveščamo vse vpisane in tiste, ki se bodo še vpisali, da bodo prve pošiljke gradiva sledile v začetku novembra t. l., za administrativno šolo pa v januarju 1961.

V PATU

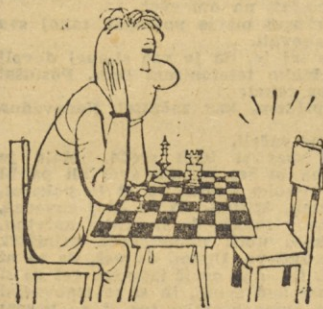
Vanje ni uprt soj reflektorjev. Njihovih imen ne pišemo z verzalkami. Toda njih to ne moti. Zanje je del vsakdanjosti, da ob prostem času sedijo za črno-bela polja in se predajo plesu lesenih figur po šahovnici.

Ker pa je tekmovalje prav tako del naše vsakdanjosti, se ne zadovoljijo vedno z istimi nasprotniki. In tako vsako leto sedijo šahisti, ki jim je šah razvedrilo, za deske v svojih podjetjih, tovarnah, ustanovah, ali pa gredo v goste. Enkrat tedensko doživljajo veselje ob zmagi, se jezijo ob porazu in nestrpno pričakujejo naslednje kolo.

To šahovsko sindikalno prvenstvo se iz leta v leto bolj razrašča. Spodaj, ni pa moč tega trditi za višjo stopnico, na katero naj bi stopilo najboljši sindikalno moštvo v Sloveniji.

Ze lanske Bled je dal čutiti, da prihaja končno tekmovalje na mrtvo točko. Za letošnje pa lahko trdim, da je celo — v patu.

Pred durmi je namreč že novo tekmovalje, ki se ga bo udeležilo sto in sto sindikalnih moštvo po šest igralcev. Se zdaj pa nimamo najbolj-

šega v Sloveniji, kot smo ga dobili vsako leto.

Ne gre za pokal, ki ga prejme prvi. Ampak, če se nečesa lotimo, izpeljimo do kraja, pa čeprav je »samo« sindikalno tekmovalje. Nikoli ni dobro ostati na polovici poti — v patu.

STRAH ALI MALOMARNOST?

»S sodelovanjem v športni napovedi pomagate razvoju telesne kulture v vašem kraju...«

(S talona Športne napovedi)

Hočem staviti in vstopim v poslovalnico Jugoslovanske loterije po stalni listek. »Počakajte, morda jih bo kdo prinesel nazaj,« pravijo. In zvem se, tako mimogrede, da so prek radia naprosili vse

tiste, ki so vzeli več listkov, da naj prazne, ki jih niso uporabili, vrnejo poslovalnici, da bodo lahko stavili še drugi.

»Ali ti ljudje, ki je njihova dolžnost, da zagotovo stavne pogoje, sploh kaj mislijo,« se ujemijo. »Mar se boje, da bi s športno napovedjo dobili na lepem preveč denarja?«

Ce se je že Jugoslovanska loterija lotila športne napovedi, kar je vsekakor koristno in vredno pohvale, potem ne sme biti njenim zastopstvom v posameznih krajih deveta briga. Kar zamislimo si, kako bi bilo, če bi imeli do športne napovedi povsod takšen odnos kot v Ljubljani. Potem prav gotovo ne bi iz kola v kolo dosegli rekordnih števil, ki so prav zadnjo nedeljo dosegle vrhunec: več kot 84 milijonov dinarjev. Od tega je bilo v Sloveniji vplačanih nekaj čez milijon 600.000 dinarjev.

Polovico zneska vsakega kola gre za gradnjo športnih objektov v krajih vplačila.

Torej ne bi smeli dovoliti, da denar, ki ga ljudje hočejo prispevati za razvoj športa, zamrzne na ledu brezhraničnosti!

ŠILO

ŠPORTNI NAREZEK A LA PORTOROŽ

Pravzaprav spravljajo gostinci s svojimi športnimi igrami človeka v zadrego. Težko je namreč oceniti njihov športni program, še težje je zapisati ali so te igre uspele ali ne, povrh vsega pa se vsiljuje še vprašanje: so takšna športna tekmovalja na republiški ravni sploh na mestu ali ne?

Poznamo športne igre kovanarjev, gradincev, nadalje še športne igre elektrogospodarskih kolektivov, grafičarjev in še nekaterih, ki se vsako leto pomerijo v republiškem merilu. Vendar — in prav tu tiči zajec! — predstavljajo te igre samo nekakšno finale vsega tistega športnega udejstvovanja, ki je v kolektivih preko raznih medobratnih tekmovalj ter tekmovalj v občinskem in krajnem merilu trajalo preko celega leta. Torej so po svoji vsebini nekakšen logičen zaključek vsakoletne športne sezone in obenem vzpodbuda za še temeljitejše priprave za prihodnje leto.

Pri gostincih je stvar bistveno drugačna. Na njihovih vsakoletnih športnih prireditvah se srečujejo športniki, ki so bili celo leto prepuščeni sami sebi in ki nimajo za seboj nobenega treninga in nobenih tekmovalj. Seveda so med njimi tudi izjeme, to so tisti redki posamezniki, ki so vključeni v raznih športnih društvih ali klubih, kjer tudi trenirajo in tekmujejo. Vendar je takih aktivnih športnikov prav med gostinci izredno malo.

Pravijo, da je temu kriv naporen poklic. Ne vem, najbrž je res, toda tudi drugi poklici so naporni. Nihče ne more trditi, da je delo metalurgov, rudarjev, gradincev manj naporno, pa imamo vseeno v njihovih vrstah dovolj športnikov! Se bolj porazno sliko dobimo če upoštevamo, da je letos od 1200 udeležencev zbora nastopilo v športnih tekmovaljih le 72 tekmovalcev (30 v streljanju, 24 v šahu, 8 v namiznem tenisu in 10 v tekni s pladnji) ter da so jedra spravili skupaj dve moštvi po 11 igralcev za nogometno tekmo, ob katero pa se bomo ob koncu sestavka še enkrat obregnili.

S tem prihajamo do bistva športnih iger gostincev, do bistva, ki hkrati govori proti njim pa tudi za! Po eni strani ugotavljamo, da jim manjka tista normalna, zdrava športna osnova, po drugi strani pa je morda prav zaradi tega toliko bolj koristno, da skušajo vsaj s priložnostnimi vsakoletnimi igrami vzbuditi med gostinci zanimanje za športno udejstvovanje. Posebno še za tiste panoge, ki bi se lahko v naših gostinskih podjetjih, zlasti še v turističnih krajih, udomačile in postale priljubljena oblika zabave in razvedrila tudi za goste. Spominimo se, da smo pred leti že imeli nekaj podobnega, sicer v skromni obliki; nobene resne objektivne ovire pa ni, da ne bi teh navad obnovili in jih celo načrtno forsirali. Denimo: balinanje, kegljanje, šah, namizni tenis, kaj vem, morda tudi tenis in odbojko! Prav gotovo bi se turisti, tudi tisti, ki sicer najraje obsedijo za dobro obloženimi mizami, razveselili športnega igrišča, ali vsaj le skromne mize za namizni tenis, postavljene neke na vrtu gostišča, kjer bi se zabavali njihovi otroci, včasih — in to najbrž ne tako poredko — pa tudi oni sami.

Gostinski šolski center v Ljubljani posveča precej pozornosti športnemu programu. Tako imajo gojenci svoje rokometno moštvo, igrajo nogomet, se udeležujejo pohoda ob žici okupirane Ljubljane, kjer so mladinke celo zmagale, skratka

odpira mladim gostincem vrata v šport. Ko pa gojenci zapuste šolske prostore in odidejo na svoja delovna mesta, ostanejo naenkrat brez najbolj osnovnih materialnih pogojev, in sicer brez igrišč in brez športnih rekvizitov, in s tem je tudi njihovu športnemu udejstvovanju postavljena ovira. Čeprav bi človek pričakoval, da bodo prav ti mladi ljudje prinesli v kolektive nove pobude in da bodo prav oni tisti, ki bodo potegnili za seboj še ostale, hkrati pa priiskali, da se tam, kjer so za to pogoji, ustvarijo vsaj najbolj skromna igrišča.

Ce je torej osnovni namen športnih tekmovalj gostincev predvsem propagandni učinek, potem moramo zapisati, da so letos uspeli le delno. Delno zato, ker so razen nogometne tekme skoro vsa tekmovalja potekala — rekli bi v ilegali; z majhnim številom udeležencev in še manjšim številom gledalcev. Organizator tekmovalj se je sicer potrudil in storil vse, kar je bilo v njegovi moči. Toda — tu postaja stvar zabavna — odgovorili so gostinci in turistični organizacije!

Tako smo brali v programu tekmovalj: tekmovalje v veslanju bo na tekmovalni progi med kopaliskim in pristajalnim pomolom dne 19. X. ob 15.30. V primeru velikega števila prijavljenih tekmovalcev lahko vodstvo tekmovalja odredi izločilno tekmovalje. Tri najboljše plasirane posadke prejmejo spominska darila.

Toda izločilnih tekmovalj ni bilo in ni bilo finalnih tekmovalj in ni bilo razdelitve spominskih daril. Ker ni bilo veslanja, vse to pa iz preprostega razloga, ker ni bilo — čolnov. Čeprav se v Portorožu še sprehajajo ob pomolu zldoglačeni turisti, so čolne že pospravili. Kadar pa so čolni enkrat na kopnem tudi turističnim delavcem iz vse Slovenije ne uspe, da bi jih lahko še enkrat potisnili v vodo.

Tekmovalje v streljanju je bilo napovedano v dvorani strelske družine ob 15. uri. Stiri najstj dni pred tem je bilo vse pisмено dogovorjeno, rezervirano, s podpisni žigom potrjeno. Dva dni pred tekmovaljem so organizatorju v osebnem razgovoru zagotovili, da je vse v najlepšem redu, jutri na sam dan tekmovalja še vedno vse, kakor so se dogovorili, pol ure pred pričetkom tekmovalja pa so nastopile komplikacije. Kje dobiti ključ? Ključa ni nikjer! Končno se stvar po mučnem posredovanju le pojasni: v dvorani bodo prav ob napovedani uri zborovali člani društva rezervnih oficirjev. Hočeš nočeš, so morali tekmovalje preložiti na večer. Takrat pa so bile na sporedu že kulturne prireditve in tako so postrelili strelci svoje naboje v neskaljeni samoti.

Za tekmovalje v namiznem tenisu ni bilo mogoče dobiti dvorane v Portorožu. Zato so tekmovali v Piranu. Rezultat: osem tekmovalcev in šest gledalcev.

Organizator je nameraval vključiti v program tekmovalja tudi kegljanje kot najbolj priljubljeno športno panogo. In spet je bilo treba načrte korigirati, ker v Portorožu ni več kegljišča, niti primerne bališča.

Tako se je zgodilo, da so turistični in gostinski delavci enkrat na lastni koži občutili pomanjkljivosti svojega poslovanja. Nemara tudi to ni tako nemumno!

Pa še o nogometni tekmi, s katero so nas najbolj razočarali.

Ne gre tu za kvaliteto igre in tehničnega znanja igralcev. Saj so se športno in poizrtvalno borili. Grajati pa je treba skrajno nešportno potezo nogometne reprezentance Stajerske. V pravih tekmovalja je bilo jasno zapisano, da smejo za moštvo Stajerske nastopiti gostinski in turistični delavci zaposleni v okrajih Celje, Maribor in Murska Sobota. Torej je bilo področje dovolj veliko, da bi na njem lahko zbrali 11 nogometašev svoje stroke. Namesto tega pa so v moštvo nastopili le štirje gostinci, sedem dobrih igralcev pa so si preprosto »sposodili« pri mariborskih trgovcih, ki so znani kot odlični nogometaši. S takšno postavbo so seveda zmagali in skoraj tudi osvojili prehodni pokal, če ne bi sleparija prišla v poslednjem trenutku na dan.

Kaj moremo ob takšnem ravnanju zapisati drugega kot to, da je skrajno nešportno, da, pa tudi skrajno netovariško! Postavlja pa se še drugo vprašanje: Kdo je plačal dvodnevno bivanje v Portorožu sedmim trgovcem, ki so se udeležili zbora gostincev? Takšna praksa, če ji ne bi odločno stopili na prste — in vse kaže, da so ji vse premalo — lahko lepega dne spremeni zbor gostincev, denimo, v zbor mizarjev, pekrov, uslužbencev PTT in vseh tistih, ki bi jih zasnubili, da bi branili ugled in slavo posameznih športnih reprezentanc gostinskih in turističnih delavcev.

Kakšen smisel bi potem še imele športne igre gostincev, menda res ni treba komentirati. Precej kritičnih pripomb smo zapisali, vendar ne z namenom da bi podcenjevali prizadevanja organizatorjev in prizadevanja nastopajočih športnikov-gostincev, temveč predvsem zato, da bi jih opozorili na pomanjkljivosti letošnjih tekmovalj, tako da bi se tem nevesčnim prihodnje leto laže izognili.

MILAN MAVER

REZULTATI TEKMOVANJ GOSTINCEV

Namizni tenis: 1. Jože Lavrič («Kompas» Ljubljana), 2. Viktor Rožanc (Zdravilišče Dobrna), 3. Jože Robič (Martuljek). Od žensk je nastopila samo Ruža Vojsk («Kompas» Ljubljana, ter se pomerila v moški konkurenci, za kar ji je treba izreči priznanje ne glede na dosežen uspeh.

Tek s pladnji: 1. Severin Lazar (Triglav, Koper), 2. Jože Jurko (Celje). Vsi ostali tekmovalci so bili disqualificirani. Med njimi naj omenimo Jožko Pušar, ki je imela v moški konkurenci tretje mesto tako rekot že v žepu.

Streljanje: 1. Vinko Imenšek

(Sindikat gostincev Portorož) 80 krogov od 100 možnih, 2. Vlado Jenko («Kompas» Ljubljana) 79 krogov, 3. Mirko Juvan (Gostinstvo Zagorje) 76 krogov. Edina tekmovalka Majda Rebernik se je s 34 krogi uvrstila na 17. mesto.

Šah: 1. 15-letni Vojko Musel (gostinski šolski center Maribor) 7,5 točke, 2. Dolje Petrešič (Park hotel, Bled) 7 točk, 3. Mirko Sribar (Trbovlje) 6,5 točke.

Nogometna tekma reprezentance Stajerske proti reprezentanci Goranske se je končala s 4:2, vendar tekma ni bila priznana kot polna tekma.

V BORBI ZA TOČKE MNOŽIČNOST PRED KVALITETO

Športne igre v tezenski občini — V vseh disciplinah sodelovalo nad 500 športnikov

Kakor vsako leto je tudi v letošnji jeseni občinski sindikalni svet priredil tekmovalje za člane svojih delovnih kolektivov. Tekmovali so v nogometu, odbojki, namiznem tenisu, streljanju, šahu in kegljanju. V prvi skupini so tekmovali športniki večjih kolektivov, ki imajo že stalna moštva ter so sodelovali že na prejšnjih tekmovaljih.

v drugi skupini pa športniki manjših kolektivov, ki imajo slabšo opremo in so letos nastopili prvič. Organizatorju je tudi uspelo, da so tokrat nastopile tudi ženske ekipe v dveh panogah.

Za vsa tekmovalja je vladalo veliko zanimanje in gledalcev ni nikoli manjkalo. Razveseljivo je tudi dejstvo, da na tekmovaljih

ni prišlo do nobenih neujubnih izgredov in da so potekale v prijetnem in prijateljskem ozračju. Za uspele organizacije gre nemalo zaslug športni komisiji Občinskega sindikalnega sveta Tezne in predsedniku ObSS tovarišu Emilu Tomaziču.

Rezultati tekmovalj pa so naslednji: I. skupina: namizni tenis: 1. TAM, 2. Elektrokovina; šah: 1. TAM, 2. Metalna, 3. Elektrokovina; odbojka: 1. Elektrokovina, 2. Svila; nogomet: 1. Elektrokovina, 2. Metalna, 3. TAM; streljanje: 1. TAM, 2. TAM II., 3. IKS TAM.

II. skupina — namizni tenis: 1. Prosvetni delavci iz Slivnice, 2. IKS TAM, 3. Pohorski dvor; šah: 1. IKS TAM, 2. Tovarna pohištva, 3. Impregnacija Hoče; odbojka: 1. IKS TAM, 2. Livarna Hoče, 3. Tovarna pohištva iz Podbrezja; nogomet: 1. Livarna iz Hoč, 2. IKS TAM, 3. Tovarna umetnih gnojil iz Rač; streljanje: 1. Livarna iz Hoč, 2. Pohorski dvor, 3. Pinus; kegljanje: 1. Metalna, 2. TAM, 3. Elektrokovina.

V nogometu sta nastopili tudi dve ženski nogometni enajstori, vendar se je srečanje Sana — TAM končalo neodločeno 0:0 in sta obe ekipe delili prvo in drugo mesto.

Tekmovalja so trajala teden dni, zaključiti pa so jih v soboto s finalno nogometno tekmo, nakar so se vsi nastopajoči športniki zbrali v restavraciji Kovinarja na Tezni, kjer je sledila slavnostna razglasitev rezultatov in razdelitev nagrad ter pokalov.

D. G.

ŠPORTNE IGRE V MURSKI SOBOTO

V torek popoldne so bile v hotelu »Zvezda« v Murski Soboti sodelovale skupine vseh športnih kolektivov, ki imajo v Murski Soboti svoje delovne kolektive. Tekmovali so v nogometu, odbojki, namiznem tenisu, streljanju, šahu in kegljanju. V prvi skupini so tekmovali športniki večjih kolektivov, ki imajo že stalna moštva ter so sodelovali že na prejšnjih tekmovaljih.

V nogometu, kjer je sodelovalo 15 tekmovalnih ekip, so zavzele prva tri mesta sindikalne podružnice Panonije, Mure in Blisk-Rafimus, v odbojki (12 moštvo) Pomurski tisk, Panonija, Oddelek za notranje zadeve — Sodišče, v kegljanju — moški (11 ekip) Panonija, TMI Pomurka in Zeleničarji.

v kegljanju — ženske Pomurski tisk in OLO, v šahu (14 moštvo) Banke, Sograd — Zidar in OLO, v streljanju z zračno puško (11 ekip) Panonija, Trgovci in Rafimus — Blisk, v lahki atletiki (prijavljenih 7 moških in 2 ženski skupini) je zasedla prvo mesto Panonija, toda brez borbe, v kolesarjenju (6 ekip) Mura, Trgovci in Rafimus — Blisk.

V skupnem plasmanu je zasedla prvo mesto in dobila glavni prehodni pokal sindikalna podružnica Panonije s 152 točkami, na drugem mestu je Pomurski tisk, na tretjem Rafimus — Blisk itd.

Organizacija tekmovalja letos ni povsem zadovoljila. Tako niso bila izvedena zaradi slabega vremena tekmovalja v lahki atletiki, namiznem tenisu in pouličnem teku, čeprav so bila redno razpisana.

S. K.

JOVAN MAKSIMOVIC HIEBAR

Zadrževal sem se v zadnjem delu. Se preden je avtobus zavil na Terazije, sem videl, kako je tisti pri pločevinasti ograji odšel proti Albaniji.

Stopil sem k sprevodniku in mu ponudil denar za vozovnico. Skrivaj mi je pomislil, vendar se je spretno delal, kakor da me ne pozna.

To pot ni bilo časa, da bi prisluškoval pomenku stalnih nočnih potnikov v tem avtobusu. Takoj sem se približal tistemu, ki sem ga poznal, pa nisem vedel, od kod. Sedel je skoraj prav tam kot prejšnji večer. Njegov sedež je bil za soferjevim hrbtno, gledal je nazaj. Sedež njemu nasproti je bil prost.

Gledal sem ga, skoraj vsiljiv sem bil, ker sem ga hotel zaplesti v pogovor. Sem eden izmed tistih ljudi, ki ugotovijo s sluhom več kot z očmi, vsaj kar se spominja tiče. Cioveški glas si izvrstno zapomnim.

Potnik, ki me je zanimal, pa je gledal skozi okno. Ni maral začeti pomenka z menoj.

Sprevodnik z brki, ki je sedel neznanec nasproti, jo vstal in stopil k soferju, da bi mu nekaj povedal. Izkoristil sem priložnost in smuknil na prosti sedež. Medtem sem namenoma stopil sopotniku na nogo.

»Oh, oprostite, prosim! Po naključju...«
Nadzanje se je le obrnil in me odkrito sovražno pogledal.

»Vem, da ni bilo po naključju.«
Tisti trenutek, tisto sekundo so delovala vsa moja čutila, možgani so izbrskali iz spomina...

Pred menoj je sedel človek, ki sem ga bil pet let poprej poslal v ječo, človek, ki je enkrat že streljal proti meni!

Bil je Stanislav Hlebar, mislim, da Slovence po rodu, član tihotapske tolpe, ki je mednarodnih vlakih prenašala v Jugoslavijo ure in nalivna poroka, kampanje za vžigalnice in druge drobne reči, ki jih pogosto prodajajo komisijske trgovine.

Hlebar je bil član te tolpe, vendar mu niso dokazali tihotapstva. V ječo je šel samo zato, ker je streljal name. Samo enkrat je bil ustrelil. Ko je videl, da se kljub temu ne bo izmazal, je rafinirano pametno dvignil roko in mi sam izročil samokres.

Zaradi tega so mu kazen skrajšali za polovico, ker je pred sodniki priznal, da mu je žal, in je tako napravil dober vtis.

»Kako se imate, Hlebar?«
Kljubovalno se je nasmešnil:

»Dobro, da se še spominjate imena. Hvala, zelo dobro mi gre, a vi? Upam, da se imate tudi vi dobro. Čedno ste napravili, niste več videti tako zeleni, kot ste bili takrat, ko ste mene prišli. Zbujate vtis resnega moža, zrelega človeka...«
»Tudi vi ste se spremenili,« sem rekel, ker sem hotel nadaljevati pogovor.

»Odsedel sem štiri leta strogega zapora. V tem času bi se vsakdo spremenil. Vidim, da se pogosto vozite s tem avtobusom, pravzaprav se začnate voziti...«

»Ali vas to moti?«
Skoraj zavpil je:

»Pa še kako me moti! Ne vidim vas radi! Vem, da niste navaden potnik, namenjen na vožnjo ali tja nekam. Spet nekaj vohlja, zasledujete. Vem, tovariš Petrič, da nekoga zasledujete, prav gotovo.«

»Kako bi mogli vedeti? Ali ne bi mogel h kakemu dekletu?«
»Hehe, to ste dobro povedali! Dekle, da, to iščete. Samo ne verjamem, da jo boste našli...«

Pri tem sem opazil, da je gledal nekoga nad menoj. Samo trenutek ali dva je gledal tja, pa sem takoj spoznal, da te besede niso namenjene samo meni, temveč še komu, ki stoji za menoj.

Nisem hotel pogledati nazaj, Hlebarja nisem hotel izpustiti iz rok.

»In? Kaj se veste, Hlebar?«

»Tisto, česar vi ne boste nikoli izvedeli! Tega ne bo izvedel nihče izmed tistih, ki vohljajo okoli, ki vtičajo nos v tuje reči. Nihče izmed tistih ne bo izvedel tistega, kar človek lahko skriva. Narobe sem storil, ko sem nekoč streljal proti vam, ker me sploh ne bi mogli zmašiti v zapor. Sami veste, da je tako...«

Bilo je zares tako.
Avtobus je že drvel po Ulici vojvode Stepe. Na prvi postaji so vstopili trije miličniki. Vedej sem, da je tam blizu naš vod. Ljudje so se po službi z avtobusom vračali domov.

Vstopili so spredaj, eden izmed njih me je pozdravil.

»Zdravo,« sem odgovoril in naglo pogledal človeka za seboj. Bil je eden izmed dveh neznanec, tisti v kapi.

Spogledala sva se, njegov pogled se je takoj izgubil nekje v daljavi.

Tisti trenutek pa me ni več zanimalo, ali me gleda ali ne, ker sem vedel, da je tu zaradi mene, prav tako kot tisti v klobuku. Morda je bila majhna past ali pa so hoteli ugotoviti, kaj počnem v avtobusu, koga iščem na tej nočni vožnji.

Naglo sem se ozrl po miličnikih. Sami močni fantje, potice bi napravili iz vse te družine nepridipravov. Hkrati pa sem vedel, da jih ne smem poklicati na pomoč, ker bi bilo to narobe. In še iz enega razloga njihova pomoč ni bila tako nujna, vendar vam ga bom za zdaj zamočal.

Avtobus je hitel po Ulici vojvode Stepe, deževne kapljice so se zgostile, postajale so debelejšje. Na vsaki postaji je izstopilo nekaj potnikov, pri gornji telefonski govornici je odšel še zadnji miličnik. V avtobusu smo ostali samo še mi: Hlebar, tisti v kapi in oni v klobuku, pa sprevodnik s čudnim pogledom in jaz.

Postaja Študentski dom. Najprej sem hotel izstopiti, da bi se pomenil z domskim vratarjem, pa sem se premislil in obsedel. Izstopil je samo tisti sprevodnik.

Peljali smo se dalje.

Na cesti nas je prehitel črn avto. Njegovi žarometi so osvetlili notranjost avtomobila in v njem Hlebarjev obraz z nasmehom, ki ni obetel nič dobrega.

Priznam, da mi je bilo malce tesno v trenutku, ko sem se ozrl v črn avto: gospod Boguslavski je dodal plin in pospešil hitrost. Zraven njega je sedel neznanec...

Spreletelo me je, to ponavljam, ker sem zasluhl, da se je tisti trenutek začela najostrejša igra, gneča pred mojim golom, bi rekel, če bi bil nogometaš. Vedej sem; če

ne bom previden, se mi lahko kaj pripeti.

Prislo je nekaj, kar me je pomirilo, vendar sem bil še bolj previden. Tisto, kar me je umirilo, sem opazil šele tedaj, ko sem vstal, se obrnil in pogledal sprevodnika ali točneje, mimo njega v ozadje.

Zadnje tramvajsko postajališče v Ulici vojvode Stepe.

Izstopil sem prvi, za menoj pa so v gostem redu prišli Hlebar ter tisti s čepico in oni v klobuku.

Obstal sem in si prižgal cigareto. Avtobus se je premaknil, videl sem sprevodnika, ki je gledal proti nam. Nisi me sanja se mu ne, v kakšni nevarnosti sem, kaj vse se lahko zgodi...

V takem položaju lahko človeka ubijejo ali ga poškodujejo, da je pohabljen za vse življenje...

Ali pa se je vse skupaj oblikovalo v tisti ovinek, na katerem so moji tovariši čakali Freda Boguslavskega in ga prestregli, kakor je rekel eden izmed tovarišev, ki sem ga že omenil v tej zgodbi.

XIV

Prižgal sem si cigareto, vtaknil obe roki v žepa na površniku in se čisto počasi odpravil čez cesto proti tramvajski čakalnici.

»No, podgana mala, pomnim se kaj!«

Glas, ki je to rekel, je bil zelo blizu, komaj dva ali tri korake za mojim hrbtno. Pogumno sem stopal dalje, nisem pospešil koraka. Vedej sem, da bi mogoč vsak moj nagli gib sprožil nepričakovano reakcijo, ki bi lahko prinesla smrt.

Pogledal sem po ulici, od koder smo prišli, in se razveselil.

Z ugaslimi žarometi je avto počasi peljal proti nam, tako počasi, da se je zdelo, kakor da stoji.

Ozri sem se v smeri, kjer je izginil avtobus. Tam so se zaloputnili avtomobilska vrata, neka postava je stopila proti meni.

Veseli sem bil, in tesno mi je bilo, oboje hkrati.

Napravil sem še en korak, potem pa sem se počasi, kot rekrut na vezbalšču obrnil na levo krog.

Hlebar se je zmagoslavno režal. Sredi prazne ulice sva se gledala, na naju je pršel dež.

Pa sem ostal, kjer sem bil, in rekel:

»Dragi moj Hlebar, glej no, kako se življenje ponavlja. Nekeč si že streljal name, pa si mi potem kar hitro dal samokres, s katerim si me hotel poslati na oni svet. To ti je rešilo življenje. Zdaj, dragi moj, se ti spet ponuja takšna priložnost...«

Hlebar, človek eksplozivne narave, ki izbruhne in spet ugasne, se je pripravil, da bi mi storil kaj hudega. V roki je očitno držal samokres.

Tudi jaz sem stisnil ročaj svojega samokresa v plašč na površniku. Vedej sem, da bom storil napako, če ga bom izvelke prvi. Navsezadnje človek ne more gledati na tri konce hkrati.

Spet sem zadrževal, zakaj tisti trenutek bi moral priti reakcija z druge strani, tisto, kar bo tem trem naglo strah v kosti in jih zaustavilo.

Ali bo vodnik Stojan znal to storiti?

Nisem smel gledati v tisto smer, ker bi me to izdalo.

Čakal sem, čakal...

Potem pa se je zgodilo, bilo je strašno svedo in strašno veselo hkrati: Hlebar in jaz sva se v trenutku kopala v žarometih avtomobila, ki je bil počasi pripejal do naju. Končno sem le pogledal v tisto luč in se ozrl proti žarometu na službenem vozu.

Tudi Hlebar se je ves iz sebe ozrl v tisto smer, čeprav je še vedno meril s samokresom proti meni.

Potem nisem več čakal: kot mačka sem skočil nanj, že sem držal v levi samokres, prsti desnice pa so papadli Hlebarjevo grlo. Padla sva na vlažno cesto, nad nama pa je zaživela krogla tisti trenutek, ko sva začela padati in sem slisal pok.

Zares sva se poprijela, zakaj nihče ne umre rad.

Slišala sva vpljite in strele, nekdo je tekel, avto je odprl, sploh je vse skupaj strašno odmevalo v tihi deževni noči.

Vodnik Stojan je bil pri meni. S palico je mahnil Hlebarja po ramenu, da je izpustil samokres. Ni se več upiral.

Vstal sem in se ozrl. Miličnik Radoje je zvil tistemu v čepici roko na hrbet.

Naš avto je zdrvel mimo nas za črnim avtomobilom, v katerem je bežal Boguslavski.

Oni v klobuku je stal ob drogu in visoko dvigal roke.

»Kje je oni iz avtomobila?«

»Upelo mu je uiti, odpeljal se je,« mi je malce razočarano rekel Stojan.

Vsi trije napadali so dobili lisice na zapetih. Radoje jih je vzel v oskrbo. Z ropavom sem si čistil plašč, ki pa je bil ves moker in blaten, zato sem si premislil in si prižgal cigareto.

Čez nekaj minut se je vrnil naš avto. Vodnik, mlaši vodnik Peter, mi je rekel:

»Uel je, tovariš Boško. Vedej sem, da ga ne morem zasledovati, dokler bi me bilo volja, ker ste tu v tili... Videl sem številko...«

»To zaostajate,« sem rekel.

Pohiteli smo nazaj.

Šestdeset, sedemdeset, sto...

V trenutku smo bili doli ob Donavi, na drugem koncu mesta.

Tu pa se je začela drugačna zgodba: pri-zadevanje, da bi izvedeli, kar je bilo ne-navadno važno.

Zakaj so me ti ljudje napadli?

Tega nisem vedel.

Naključje je hotelo, da sem prosil, naj me patrolja spremlja in me prestreže. Ko bom izstopil, ker me ni mikalo, da bi spet čakal na avtobusni končni postaji in izgubil že drugo noč. Hote sem le do vratarja študentskega doma, pa smo prišli tolpo, da še sami nismo vedeli, kakšno, tolpo, ki me je hotelo poslati na oni svet.

Nočni dežurni mi je pomagal, takoj sva začela preiskovati.

Zdelo se mi je, da je vse skupaj dovolj važno, da lahko telefoniram šefu. Poslušal je, potem pa rekel:

»Takoj pridem, kar začnite! Nenavadna reč...«

Mirno smo začeli.

Hlebar, spet si imel srečo. Malo je manjkalo, pa bi šel na oni svet ali pa bi ti odmerili visoko kazen. In si je pokazal, da si pameten. Mislim, da se zdaj zaveda, da je imamo v rokah, da si skuša načrtovati s premisljenimi ubiti nameščena tajništva za notranje zadeve. Upam, da veš, da to ni majhna reč. Če si se prvič izmazal, češ da si izgubil oblast nad seboj, in si se izgovarjal na strah in samooobrambo ter si se potem vdaj, zdaj tak izgovor ne bo več zalegel. Zato lepo povej vse po vrsti...

Milčnik je vložil list v pisalni stroj, da bi vodil zapisnik.

Hlebar se je s komolci naslonil na kolena in povzel glavo. Zdelo se mi je, da razmišlja, kako naj ravna to pot.

Meni pa se je mudilo. Naglo sem stopil k njemu. Zdržni se je, nekako nagonsko je ravnal.

Mislil je, da ga hočem udariti.

Najbrž je imelo moje lice strašen izraz, ker se je ustrašil:

»Nikar! Vse bom povedal!«

»Kdo ti je ukazal nocojšnji napad?«

»Boguslavski.«

»Ali je on šef tolpe?«

»Da, on je.«

Torej je res: nemirni Mirko je prišel popoldne k meni na dom z namenom, da bi me spravil na pot, ki pelje do žalostnega konca, pa naj se je zdel njegov nastop še tako neroden in naiven.

»Zakaj ste me hoteli ubiti?«

»Nismo vas nameravali ubiti, le prestrašili naj bi se...«

Tisti trenutek me je gledal ponižno, skesano.

Vedej sem, da laže, ker ni mogoče tako napasti organa javnega reda in ga potem pustiti živga! Spoznal pa sem tudi, da so bili oni iz tolpe dreci plahi, ko so se odločili za tako dejanje. Predvsem pa nisem mogel povezati tega napada z izginulo Vero.

Nisem vedel, kaj je počela ta družina, sveda pa sem moral Hlebarju prikrivati, da ne vem, za kaj gre, da nimam niti pojma o njihovi dejavnosti.

Zato sem začel na drugem koncu:

»Zakaj ste ubili Vero?«

Hlebar me je začuden pogledal:

»Kakšno Vero?«

»Nikar ne motiviti!« je moj kolega posegel vmes. »Prišli so te, najbolje bo, da lepo priznaš.«

Spored Radia Ljubljana za teden od 31. oktobra do 6. novembra

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
dne 31. oktobra	dne 1. novembra	dne 2. novembra	dne 3. novembra	dne 4. novembra	dne 5. novembra	dne 6. novembra 1960
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00 Marko Tajčević: Pesem mrtvih protestarcev	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00-8.00 Nedeljski jutranji podzav
5.10-5.30 Nekaj domačih	6.10 Lepa melodija	5.10-5.30 Nekaj domačih	5.25-5.45 Nekaj domačih	5.10-5.30 Nekaj domačih	5.25-5.45 Nekaj domačih	6.30 Vredni zvoki
6.30-6.40 Reklame	7.15 Partizanski zbori	6.30-6.40 Reklame	6.30-6.40 Reklame	6.30-6.40 Reklame	6.30-6.40 Reklame	7.35 Igra pihalni orkester LM
8.05 V deželi Miguela Cervantesa	7.30 Radijski kotledar in prireditve dneva	8.05 Mladina poje	8.35 Zbor Madrigalistov iz Celovca	8.05 Emili Adamič-Kruno Cipič: Korška suita	8.05 Zabavni orkester RTV Beograd	7.45 Jakov Gotovac: Suita iz opere Morana
8.42 Zabavni zvoki	7.35 Vilim Marković: Dramatična uvertura - Gvido Učakar: Zvoki iz bosanskih gozdov	8.30 Blaž Arnič: Simfonija dela	8.55 Radijska šola za višjo stopnjo	9.00 Naš podlistek	8.30 Mahnen koncert kitarista Bruna Tonazija	8.00 Mladinska radijska igra
9.00 Naš podlistek	8.00 Mladinska radijska igra	9.00 Jezikovni pogovori	9.25 Skladbe Matije Bravničarja in Pavla Sivica	9.20 Narodne za glas in klavir	8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo	8.30 Iz albuma otroških pesni
9.20 Prizori iz komičnih oper	8.55 Dve jesenski pesni v izvedbi otroškega zbora	9.15 Izbrali smo za vas	10.15 Iz oper Bellinija, Donizettija in Rossinija	9.40 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe	9.25 Ali vam ugaja?	8.45 Melodije za dobro voljo
10.15 Od polke do catypsa	9.00 Melodije slovesa	10.15 Iz oper Bellinija, Donizettija in Rossinija	10.40 Pet minut za novo pesnišvo in Pozdravi mladim risarjem	10.15 Skladbe za harfo igra harfistka Jelica Pertot	9.45 Stevan Hristić: Cetra suita iz baleta Ohridska legenda	9.45 Stevan Hristić: Cetra suita iz baleta Ohridska legenda
10.40 Poje Ljubljanski komorni zbor	9.00 Da bi drugi živeli	10.15 Iz oper Bellinija, Donizettija in Rossinija	11.00 Melodije iz Španije	10.35 Zabavni orkester Raphaela Laško	11.30 Pionirski tehnik	10.00 Se pomnite, tovariši...
11.00 Zvočna mavrica	10.00 F. Chopin: Preludij za klavir	12.25 Zabaven opoldanski spored	11.20 Antonin Dvorak: Koncert za violončelo in orkester v h-molu	11.00 Odiomski iz Mozartovih oper	11.30 Dobri znanci godejo in pojo	10.30 Laska glasba
11.30 Za otroke	11.00 Simfonični koncert	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.00 Trio orglic Andreja Blumauerja	11.30 Človek in zdravje	12.00 Dobri znanci godejo in pojo	10.45 Spoznavajmo svet in domovino!
12.00 Veseli hribovci	12.00 Opoldanski glasbeni spored	13.30 Klavirske skladbe Franza Liszta	12.15 Kmetijski nasveti	11.40 S popevkami čez kontinente	12.15 Kmetijski nasveti	11.45 Igra Kvintet Jožeta Kampla
12.15 Radijska kmečka univerza	12.30 Zbori in ansambli iz oper	14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo	12.25 Arje iz romantičnih oper	12.00 Pesmi iz Vojskovine Radijska kmečka	12.25 Zabaven opoldanski spored	13.30 Za našo vas
12.25 Majhnj zabavni ansambli	13.15 Obvestila, vmes glasba	14.35 »Jes pa no hišico mam«	13.30 Komorni zbor RTV Ljubljana	12.25 Ritmi Latinske Amerike	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.45 Koncert pri vas doma
12.45 Marjan Lipovšek: Stiri skladbe za violino in klavir	13.30 Slovenske narodne pesmi	15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba	13.45 Veliki zabavni orkestri	12.40 Domači napravi izpod zelenega Pohorja	13.30 Pihalni orkester JLA	15.30 Po vašem okusu
13.15 Obvestila in zabavna glasba	14.00 Melodije za godala	15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba	14.05 Felix Mendelssohn: Sen kresne noči, scenska glasba	13.30 Igra Alfred Scholz s svojimi godbeniki	13.50 Dvospevi iz Puccinijevih oper	16.00 Humoreska tega tedna
13.30 Igra Mariborski godalni ansambel	15.15 Adagio cantabile	15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba	14.35 Naši poslušalci čestitajo in poudarjajo	13.50 Ženski zbor »Svoboda«	14.20 Sport in športniki	16.20 Za nedeljsko popoldne
13.50 Popevke na tekočem traku	15.45 Ivo Tijardović: Matj joče nad mrtvim sinom	16.00 Koncert po željah poslušalcev	14.40 Iz svetovne književnosti	14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo	14.35 Naši poslušalci čestitajo in poudarjajo	17.10 »Pelj so jih matj moja...«
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce	16.00 Reportaža z žalnih svečanosti	17.00 Lokalni dnevnik	15.40 Iz svetovne književnosti	14.35 Poje sopranistka Victoria de Los Angeles	14.35 Naši poslušalci čestitajo in poudarjajo	17.30 Radijska igra
14.35 Naši poslušalci čestitajo in poudarjajo	16.30 Simfonični fragmenti	17.15 Sestanek v sredo	16.00 Pevka Olivera Markovića	14.40 Iz svetovne književnosti	14.50 S knjižnega trga	18.17 Antun Sorkočević: Sonata za orkester
14.50 Naši popotniki na tujem	17.00 Radijska igra	17.30 Plesni orkester Erwin Lehn	16.15 Pesnikovu ljubezen in življenje	14.50 Iz svetovne književnosti	15.00 Zvočni kaledoskop	18.27 Sprehod po New Yorku
15.00 Operne melodije	17.43 Tam na Plogled gori...	17.45 Jazz na koncertnem odru	17.00 Lokalni dnevnik	15.45 Radijska univerza	15.25 Iz najnovejšega repertoarja »Jugotona«	18.45 »Tvoj in moj klarinet...«
15.15 Lokalni dnevnik	17.58 Dolina miru	18.00 Kulturna kronika	17.15 45 minut turizma in medij	16.00 Petkovo glasbeno popoldne	16.40 Pevski zbor France Prešeren iz Kranja	19.30 Radijski dnevnik
15.30 Srečanje na poti	18.00 Obvestila	18.15 Od Gallusa do Hindemitha	18.00 G. Puccini: Tretje dejanje opere Tosca	17.00 Lokalni dnevnik	16.45 Lokalni dnevnik	20.05 Izberite melodijo tedna!
16.00 Sportni tehnik	18.05 Igrajo veliki zabavni orkestri	18.45 Pozdrav z gora	18.30 Helmut Zacharias s svojim orkestrom	17.15 Po kinu se dobimo	17.15 Po kinu se dobimo	20.50 Orkester Jackie Gleason
16.15 Slavni umetniki našega časa - IV.	19.30 Radijski dnevnik	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	18.45 Ljudski parlament	17.30 Obvestila, reklame in zabavna glasba	17.30 Obvestila, reklame in zabavna glasba	21.00 Sprehodi po glasbeni galeriji I.
16.50 Človek in zdravje	20.00 Jugoslovanske zborovske skladbe	19.30 Radijski dnevnik	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	17.45 Cetrt ure s pevcom Markom Novoselom	18.45 Plesni zvoki	22.15 Ob radijskem sprejemanju komorni koncert
17.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	20.30 Glasovi, ki so utihnili	20.00 L. van Beethoven: Fidelio Opera v 2 dejanjih	19.30 Radijski dnevnik	18.00 Narodne in ponarodele v priredbi Vlada Goloba	18.45 Okno v svet	
20.00 Glasbeni varieté	21.30 Laska glasba	22.15 Cetrt ure s pevcom Markom Novoselom	20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	
20.45 Kulturna tribuna	22.15 Anton Rubinstein: Motto lento in Moderato iz Klavirskega kvinteta op. 99	22.30 Ameriški popevke	20.45 Lojze Krakar: Nove pesmi	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	
21.00 Priljubljeno kvintetu Jožeta Kampla	22.37 Narodne žalostne poročila	23.00 Literarni nopturno	21.15 Janez Matičič: Simfonija v e-molu	20.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	20.00 »Oj, more duboko...«	
21.17-24.47 Koncert simfoničnega orkestra JRT	23.00 Poročila	23.05 Iz modernega glasbenega sveta	22.15 Po svetu jazza	20.15 Tedenski zunanje-politični pregled	20.20 Kakor v kinu - Napad na pošto kočijo	</

Novo!

»TOPS« bo izdeloval male prenosne pisalne stroje

V zadnjem času se na našem trgu vse bolj iščejo majhni prenosni, ceneni, enostavni, vendar pa sposobni pisalni strojčki. Odras teh potreb je prav gotovo večja življenjska raven našega človeka, hkrati pa tudi dvig kulturne ravni. Sicer imajo prodajalne uvožene majhne prenosne stroje, vendar so cene le-teh za našega povprečnega potrošnika precej visoke.

Obrnili smo se na upravo podjetja TOPS in vprašali, kaj menijo o potrebah tržišča po majhnih prenosnih pisalnih strojih in pa, če podjetje pripravlja proizvodnjo takšnih strojev. Odgovorili so nam tole:

ZE LETOS

Podjetje TOPS že dve leti konkretno dela na pripravah za proizvodnjo malih prenosnih pisalnih strojev. V našem konstrukcijskem oddelku so temeljito pregledali in proučili devet vzorcev tujih pisalnih strojev, ki bi jih lahko v kooperaciji proizvajala naša tovarna. Dobili smo vzorce iz Zapadne Nemčije, Italije, Nizozemske, Združenih držav Amerike, Vzh. Nemčije in Češkoslovaške. Z večino proizvajalcev teh pisalnih strojev smo stopili v stik in se pozanimali, kakšni so pogoji za proizvodno sodelovanje, kakšni so licenčni pogoji in pa kakšni so stroški in zahteve proizvodnje. Po temeljitih študiju in računih smo se odločili za sodelovanje z neko češkoslovaško tovarno. Mali prenosni pisalni stroj te tovarne je zelo soliden, hkrati pa je njegova proizvodnja tudi zelo poceni. Ker so pogoji kooperacije ugodni, smo se odločili, da osvojimo proizvodnjo te vrste pisalnih strojev. Pogodba o sodelovanju je že sklenjena, prav te dni pa bo registrirana pri našem Izvršnem svetu.

Pričakujemo, da bodo prvi novi prenosni pisalni stroji prišli na trg že konec letošnjega leta.

Se nekaj podatkov in kratek opis pisalnega stroja. Novi prenosni ali »portable« pisalni stroj tovarne TOPS, ki bo imel verjetno oznako TOPS-M1,

je nizek, elegantne oblike, izdelan v različnih barvah oziroma barvnih kombinacijah, ki ustrezajo individualnim estetskimi željam potrošnika. Vložen bo v kovček iz umetnega usnja. Te kovčke bodo prav tako izdelovali v različnih barvah.

Konstrukcija novega pisalnega stroja je razmeroma enostavna, vendar pa zelo trpežna. Stroj nima nobenih kompliciranih prenosov in mehanizma, čeprav ima vse potrebne priprave sodobnega pisalnega stroja. Izdelovali ga bodo s črkovnicami v latinici, hkrati pa tudi s črkovnicami srbske ter makedonske cirilice.

Se posebej naj omenimo, da bo stroj zelo priročen, saj bo v celoti tehtal okoli 5 kg.

V Tovarni pisalnih strojev pričakujejo, da bodo za začetek lahko dali na trg letno okoli 5000 teh strojkov.

In končno še cena?

Po računih in upoštevanje vse zahteve licenčnega sodelovanja s tujino bo za zdaj cena znašala okoli 50.000 dinarjev. Prav to bo gotovo marsikoga pripeljalo do odločitve, da si bo kupil novi TOPS pisalni stroj. Zaradi tega lahko pričakujemo, da bo morala tovarna že v nekaj letih povečati svojo proizvodnjo.

TEŽAVE S PROSTORI

Vprašali smo še, kako je s težavami pri osvajanju proizvodnje novega pisalnega stroja.

Povedali so nam, da posebnih težav za zdaj ni. Težave so splošne. Za vsak pisalni stroj oziroma za vsak naš izdelek moramo izdelati zelo veliko sestavnih delov. Standardni pisalni stroj EMONA ima recimo kar 2100 delov, novi pisalni stroj TOPS M1 bo imel okoli 1000 sestavnih delov. Vse to zahteva posebno organizacijo proizvodnje, kajti če manjka samo en še tako majhen sestavni delček, ne moremo sestaviti pisalnega stroja, kar pomeni, da ne moremo izdelka poslati na tržišče. Prav zato bodo v prihodnje še bolj koordinirali proizvodnjo

in skušali usmerjati proizvodnjo na izdelovanje takšnih sestavnih delov, ki bodo hkrati uporabljivi pri več različnih tipih pisalnih strojev.

Tudi s kadri sedaj nimamo posebnih težav, čeprav je bilo v prvem obdobju razvoja podjetja prav zaradi kar lra precej težav. V nekaj letih smo si pridobili strokovno zelo sposoben predelavski in mojstrski kader, nižje kvalificirani in kvalificirani kader pa smo si vzgajili sami. Zanimivo je, da v podjetju nismo imeli posebnih tečajev, pač pa smo zaposlene strokovno izpopolnjevali na samem delovnem mestu. Tako imamo danes skoraj na vseh delovnih mestih za določeno delovno operacijo popolnoma sposobne ljudi. V prihodnje bomo morali vzgajati edinole še več takšnih delavcev, ki bodo znali opravljati več operacij in ki bodo lahko stopili na katerokoli delovno mesto, če se bo pokazala potreba.

Težave — lahko rečemo precejšnje — so s prostori in strojnimi parkom. V perspektivnem načrtu imamo precejšnje povečanje tovarne in proizvodnih zmogljivosti. Rekonstrukcijo tovarne pa ne narekuje samo povečanje proizvodnje, ampak tudi modernizacija proizvodnje, ki bo hkrati prinesla večjo rentabilnost. Mislimo, da bo treba na popolnejšo organizacijo sistema proizvodnje po tekočem traku, kar v sedanjih prostorih ni mogoče.

POVEČANJE PROIZVODNJE — ZMANJŠANJE UVOZA

In kakšen razvoj vaše proizvodnje še lahko pričakujemo, je bilo naše zadnje vprašanje.

Doslej smo izdelali okoli 15.000 standardnih pisalnih strojev oznake EMONA, okoli 5000 »portable« pisalnih strojev SAVA, več kakor 1000 razmnoževalcev TOPS-Gestetner in 2000 seštevalnih priprav TOPS-Suma.

V prihodnje nameravamo še bolj izpopolniti naš standardni pisalni stroj. Ti pisalni stroji bodo precej iz-

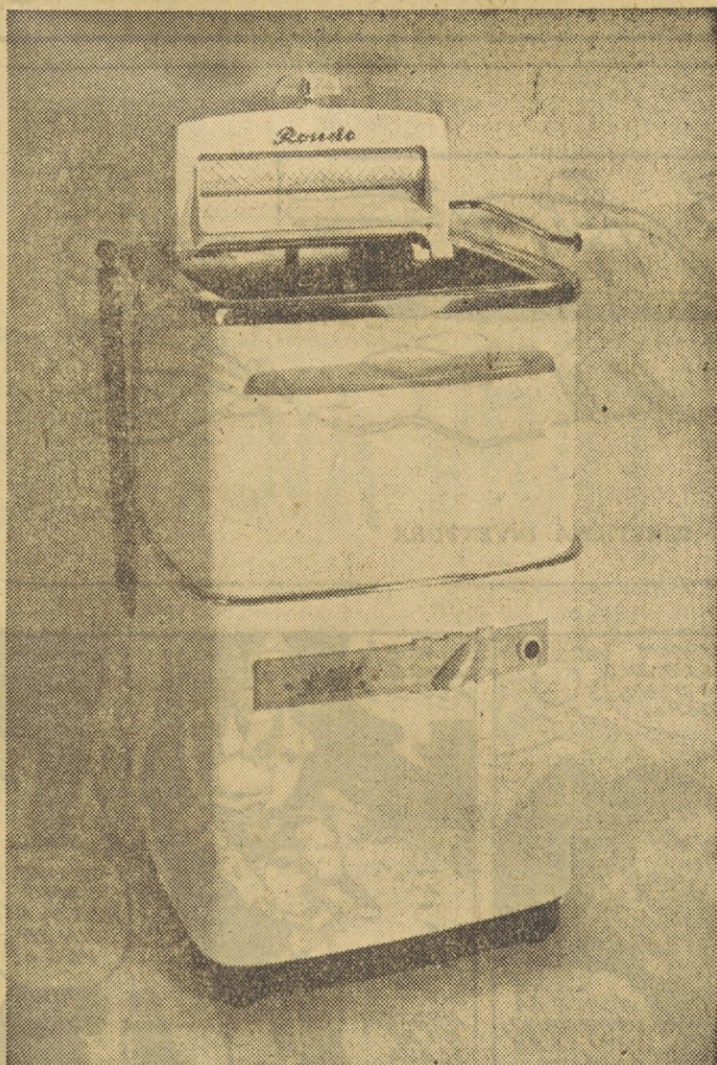
Elegantni mali prenosni pisalni stroj TOPS M1, ki bo kmalu prišel na trg

popolnjeni in bodo — kar je najpomembnejše — imeli tudi decimalni tabulator.

Zdaj uvažamo še okoli 3% vrednosti sestavnih delov pri standardnem pisalnem stroju. V prihodnje bodo stroje izdelovali izključno sami.

Tudi za izdelovanje ostalih strojev bomo skušali čimprej osvojiti vse dele, kar pomeni, da bomo v najkrajšem času vse sestavne dele izdelovali sami.

Povečanje proizvodnje, osvajanje novih in boljših izdelkov, pocenitev proizvodnje in boljša organizacija dela pa bodo seveda zahtevali precejšnja vlaganja. Nekaj bo moglo investirati podjetje samo, mnogo pa bo morala posoditi družba. Upamo, da glede tega ne bo težav, saj bodo vlaganja za povečanje proizvodnje tistih izdelkov, ki jih sedaj izdeluje tovarna TOPS, prav gotovo dobro naložena.

Novi proizvod mariborske Hidromontaže: pralni stroj tipa A-04, zmogljivosti 4 kg perila

Se pred desetimi leti so bile na kraju, kjer je zdaj moderna mariborska tovarna »Hidromontaža«, njive in travniki. Podjetje se je iz leta v leto naglo širilo in večalo. S širjenjem oddelkov pa se je povečalo tudi število njihovih proizvodov in izbira.

Prav te dni je kolektiv »Hidromontaža« praznoval deset let samoupravljanja. V teh desetih letih je v raznih organih delavskega upravljanja sodelovalo okoli 200 zaposlenih. Za te proizvajalce je bilo delo v or-

ganih upravljanja pravzaprav velika šola gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Ob obletnici so imeli tudi slavnostno sejo delavskega sveta, kjer so pregledali desetletni razvoj podjetja. Ugotovili so, da so dosegli prav lepe uspehe, da pa je bila pot do njih zelo težavna. Zlasti veliko naporov so imeli pri montaži 20 velikih elektrarn, kajti delati so morali brez posebnih izkušenj in brez večjih sredstev. Tudi pozneje, ko so začeli izdelovati hladilnike, pralnike in druge

Pri kolektivu »Hidromontaže« v Mariboru

Pester razvoj

potrošne izdelke, so se morali trdo prizadevati, da so osvojili proizvodnjo in da so dosegli takšno kvaliteto in renome, kot ga imajo danes. Na svečani seji so tudi nagradili nekaj najbolj delovnih članov kolektiva.

Kolektiv »Hidromontaža« je opravil pravzaprav pionirsko delo. Podjetje je zelo mlado, saj je nastalo komaj dve leti pred uvedbo delavskega upravljanja. Ko je prvi delavski svet prevzel vodstvo podjetja, je bila »Hidromontaža« šele na začetku svojega razvoja. Prav takrat je bila »Hidromontaža« po zveznem družbenem planu zadolžena za montažo opreme na hidroelektrarnah. Ker je bila za nas takrat izgradnja hidroelektrarn velikanskega pomena, se je moral kolektiv zelo prizadevno lotiti svojega dela in opraviti velike montaže v kar najkrajšem času. Kolektiv je svojo nalogo zelo dobro opravil.

Ker podjetje ni imelo svojih prostorov, je delavski svet sklenil, da bodo zgradili najprej upravno poslopje in delavnice za izdelavo in popravilo montažnih naprav. Ker niso imeli dovolj denarja, je kolektiv samoiniciativno sklenil, da bo pomagal z udarniškim delom zgraditi predvidene objekte. Ze tedaj so tudi začeli graditi prva delavska stanovanja in ustanovili oddelek za konstrukcijo montažnih pripomočkov. V prvem letu delavskega upravljanja so opravili vsa pripravljana dela za montažo na osrednjih hidroenergetskih objektih, ki smo jih tedaj gradili.

Leta 1952 so začeli montirati naprave na hidroelektrarnah Jablanica, Zvornik in Vučenica. Hidromontaža je preskrbela vso opremo in jo tudi sama montirala. V letih 1953 in 1954 so opravljali velika dela tudi na

drugih hidroelektrarnah, vzporedno s tem pa si gradili nove objekte podjetja. Prvi delavnici so dodali še oddelek za mehanično delavnico. S tem so zmogljivost delavnic toliko povečali, da so lahko začeli izdelovati večje montažne pripomočke, kakor so motorna vitla, montažne igle in gradbeni stroji. Ustanovili so tudi oddelek za elektroproizvode, hkrati pa še oddelek za elektrokonstrukcije.

Leta 1955 smo pri nas v glavnem dogradili vse ključne oziroma večje hidroenergetske objekte. Pri »Hidromontaži« je bilo tedaj zaposlenih 1055 ljudi. Delavski svet se je znašel v težavnem položaju, kajti treba je bilo preusmeriti proizvodnjo in zagotoviti zaposlenim popolno zaposlitev. Skenili so, da bodo začeli izdelovati hladilnike in pralne stroje. Kolektiv je zelo enotno in z velikim poletom začel osvajati proizvodnjo novih proizvodov za široko potrošnjo. Organi upravljanja so se zavedali, da bo preusmeritev proizvodnje zahtevala precejšnja materialna sredstva. Zaupali so kolektivu in niso se zmotili. Se tisto leto so bili izdelani prvi proizvodi za široko potrošnjo. Zaradi pomanjkanja deviz niso osvojili montažne proizvodnje, pač pa izdelave polizdelkov za hladilnike. Potrebne so narekovale povečanje konstrukcijskega oddelka. Po ugotovitvah ekonomskih analiz je delavski svet prišel do raznih zaključkov in sprejel razne ukrepe glede poslovanja podjetja. Zgradili so tudi prve proizvodno halo. Dograjena je bila leta 1957. S tem so bili dani temelji za razširitev industrijske proizvodnje in za prehod iz obrtne na maloserijsko proizvodnjo. Podjetje se je na tržišču s svojimi novimi proiz-

vodi hitro uveljavilo. Z razširjenjem podjetja so morali ustanoviti tudi servisni oddelek ter oddelek za projektiranje in izdelavo pralnic. Po dograditvi prve proizvodne hale so začeli graditi drugo, ki je bila dograjena leta 1958.

Kvaliteta izdelkov »Hidromontaže« se je vidno boljšala. Z novimi proizvodnimi postopki so dobili hladilniki in pralniki novo sodobno obliko. V tem letu so začeli svoje proizvode tudi že izvažati, po vsej Jugoslaviji pa so opremili mnogo pralnic za potrebe stanovanjskih skupnosti in javnih ustanov. Tudi proizvodnja montažnih transformatorskih postaj je bila povečana in prešli so iz obrtne na serijsko proizvodnjo. Zgradili so si svojo lakirnico, uredili garderobo, sanitarije ter še marsikaj drugega. Z dograditvijo druge hale so si lahko uredili tudi orodjarno.

»Hidromontaža« izdeluje danes kar veliko število izdelkov za široko potrošnjo, za industrijo in za ostalo gospodarstvo, razen tega pa opravlja še razne usluge.

Zelo znani izdelek so komandne plošče, s katerimi so opremljene mnoge naše elektrarne ter velike razdelilne transformatorske postaje. Nizko napetostne razdelilne plošče pa so montirali v mnoge naše industrijske objekte.

Montažne transformatorske postaje so zelo prikladne za mestno in podeželsko kabelsko omrežje, za napajanje stanovanjskih blokov, tovarn, rudnikov in pristaniških naprav. Prikladne so zlasti zato, ker jih je mogoče hitro postaviti. Prav zato naglo prodirajo tudi na razna gradbišča. Na važne odseke električnega omrežja pa kot rezervne postaje.

S svojimi specialnimi vozili

prevažajo »Hidromontaža« najtežje tovore, kot so rotorji in statorji generatorjev ter transformatorji največjih moči in napetosti. Njihova vozila lahko prepeljejo tovor težak 120 ton.

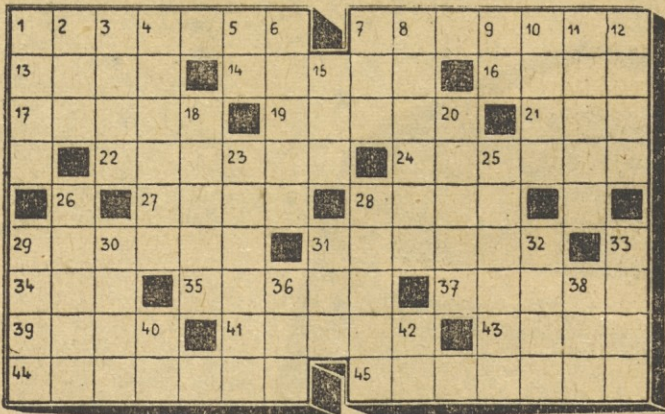
Za široko potrošnjo pa izdeluje »Hidromontaža« moderne absorberijske hladilnike za gospodinjstvo tipa HIMO KT 65. Hladilniki so odlične kvalitete z visoko hladilno zmogljivostjo in so lepi in moderni. Notranji prostor je racionalno izkoriščen, potrošnja električne energije pa je majhna. Garantirana je dolgoletna uporaba.

Turbolatorski mali pralni stroj TO-2 je lep, moderne izvedbe in izdelan iz zelo kvalitetnega materiala. V stroju je vgrajen električni grelec, ki omogoča segrevanje vode in po potrebi tudi kuhanje perila. Za ožemanje je stroj opremljen z valjčno ožemalno napravo, za polnjenje in praznjenje pa je vgrajena injektorska črpalka.

Za potrebe stanovanjskih blokov, manjših skupinskih pralnic in stanovanjskih skupnosti v manjših območjih izdelujejo pralni stroj tipa F-07 z zmogljivostjo 7 kg perila. Pripraven je tudi za postavitev v pralnice z velikimi pralnimi stroji B-25 in B-50, predvsem za pranje manjših kosov in finnega perila. Delovanje stroja je polavtomatsko. S temi stroji je opremljeno več sto pralnic v stanovanjskih skupnostih, industriji, družbenih domovih, bolnišnicah, hotelih itd.

Od ustanovitve do danes je kolektiv »Hidromontaže« prehodil naporno, vendar uspešno pot. Vodila ga je od montažnih del do proizvodnje sodobnih gospodinskih in gospodarskih naprav. Kvaliteta proizvodov je podjetju ustvarila ugled povsod naši državi, izdelki pa se uveljavljajo tudi v tujini.

Za razvedrilo in kratek čas

KRIZANKA ŠTEV. 40

Vodoravno: 1. barvitost, 7. naprava za proizvajanje atomske energije, 13. od morja obdan kos kopne zemlje, 14. listnato drevo, 16. globoka nezavest, 17. zavitek sviloprejke, 19. vrsta hazardne igre, 21. nikalni prislov, 22. dedno posestvo, 24. izumetničenost v izrazu ali vedenju, 27. reka v Srbiji, 28. svetovno znano kopališče pri Benetkah, 29. sladka vrsta vina, 31. figura dvojnega zanikanja, 34. del krožnice, 35. trgovinski prostor, 37. gugam, zibljem, 39. prebivalec sosedne države, 41. potapljam se, 43. vrsta oblakov, ki se pojavljajo zelo visoko nad zemljo, 44. človek, ki zna brati misli na daljavo, 45. gonil »puščavskih ladij«.

Navpično: 1. plavžarsko gorivo, 2. tuje moško ime, 3. močvirnat travnik v nižini, 4. bližnja okolica, 5. vas pri Ljub-

ljani, 6. južnoameriška žival s podaljšanim rilcem, 7. pregovor, 8. pušcavnik, 9. enaka soglasnika, 10. zvoki, 11. del pohištva, 12. grobnica, 15. bitka, 18. izumitelj dinamita, 20. žlahtni plin, 23. zvezna država v ZDA, 25. kratke vesti, 26. železniški tiri, 28. tenka kožica, 29. ograja, 30. slonov zob, 31. vrsta industrijske rastline, 32. starogrški junak, 33. arabski knez, 36. pojem v geometriji, 38. naplačilo, 40. izraz pri igri, 42. kemični znak za mazurij.

REŠITEV PREJSNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. metronom, 8. kupim, 13. meteorit, 14. korale, 15. er, 16. sto, 17. kar, 19. urin, 20. Haiti, 22. lapuh, 24. tri, a, 25. sitka, 27. Atene, s, 29. nat, 31. Irtiš, 33. tarok, 35. iris, 37. par, 38. beg, 39. Pu, 40. kanape, 42. amarilis, 45. akant, 46. skarabej.

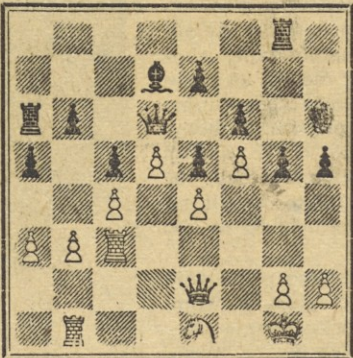
Kombinirajmo

Beli na potezi dobi.

BELI: Kg1, De2, Tb1, Tc3, Se1, Pa3, b3, c4, d5, e4, f5, g2, h2 (13).

ČRNI: Kh6, Dd6, Ta6, Tg8, Ld7, Pa5, b6, c5, e7, e5, f6, g5, h5 (13).

Namesto »Beli dobi« bi lahko zapisali tudi »Črni je mat v 5 potezah«. Kako, v tej blokirani poziciji kaj takega? To je vendar nemogoče — boste dejali. Pa je mogoče, še kako mogoče, toda, razumljivo, le z žrtvijo v smeri proti črnemu kralju. Naprej pa kar sami kombinirajte in takoj vam bo vse jasno!

REŠITEV: 1. D:b5!, K:h5 mat. (tuh poteka) s 4. Sf2+ in 5. Td3! pozicije 2. Td3+ K:g4 3. Sd4! konca za črnega tedaj nekoliko sečnega haska, čeprav nastopi (tuh s K je prav tako brez po-

28. oktober — praznik Brežic

Oktober 1941... Brežice preživljajo svoje najtemnejše dneve. Ljudje morajo zapuščati svoje domove, z nasajenimi bajoneti jih okupator rine v živinske vagon. Vlaki odhajajo nekam daleč na Nemško, v Srbijo... Brezup je razpotežen v tem času. Takrat, takrat pošlo v okoliških gozdovih prve puške. Ustanovitev brežiške čete vzbudi v ljudih upanje, da se bodo nekega dne vendarle lahko vrnil.

In vrnil so se. Ne vsi, mnogo jih je bilo, ki so morali žrtvovati svoje življenje, tisto najbolj dragoceno, kar so imeli, da je lahko prišel dan svobode. Vendar to ni bil čas za obklopanje, preveč je bilo sedov okupatorjevega nasilja, preveč je klicalo deo, da bi se lahko ljudje prepustili žalostnemu obujanju spominov na minula leta groze. Brežičani so sčno zgrabili za krampe in lopate. Sledovi okupatorjevega razdejavanja so se počasi umikali. Okoli starega centra mesta so zrasli novi stanovanjski bloki, poslovne zgradbe, zraslo je veliko veliko novega. Skorajda ni moč razumeti, kako je bilo to mogoče v občini, ki ima tako malo industrije. Vendar je vsako leto prineslo kaj novega, novo zmago delovnega človeka, ki si je otepel ustvariti boljše in lepše življenje. Tako tudi letošnji občinski praznik praznujajo prebivalci brežiške občine z novimi uspehi: najmlajši se veselijo dveh novih, sodobno opremljenih šol, prebivalcem Cateža in Bojtnega bo po dveh novih vodovodih pitekla voda. Planirani porast družbenega standarda bo kljub deževni letini dosežen, čeprav ustvarja nad polovico dohodka v občini prav kmetištvo. K takemu rezultatu pa so v prvi vrsti pripomogli podjetja.

Gozdno gospodarstvo Brežice gospodari z gozdovi na območju Orlice, Bohorja, dela Kuma in Gorjancev in skupni površini 16.000 ha. Kolektiv, ki šteje 540 zaposlenih, je pristopil k urejanju plantaž hitro rastočega drevoja. Pripravljeni so že vsi investicijski programi za 450 ha takih plantaž in pripravljene so tudi že delni finančni sredstvi. Zasadijo so že prvih 28 ha plantaž s topoli, do konca letošnjega leta jih bodo še 12, do pomladi pa še 35.

Podjetje Agroservis se je razvilo iz majhnega kolektiva, leta 1952 je šlo na 12 zaposlenih, v sorazmerno velik kolektiv, saj je letos v njem že približno 120 zaposlenih. To podjetje se zdaj pripravlja na široko proizvodno namakalni naprav iz plastične mase, ki naj bi dvignila njegov promet za več kot 400 % v primeri s sedanjim.

Tudi avtotransportno podjetje Prevoz se lepo razvija. Z avtobusi

vzdržuje lokalne in medkrajevne proge ter pripravlja turistične vožnje. Kolektiv se je strokovno tako usposobil, da sam popravlja avtomobile v svojih delavnicah in sprejema celo tovrstne usluge.

Podjetje Komunala Brežice je še mlado, saj je bilo ustanovljeno šele pred tremi leti, vendar se je že lepo uveljavilo s svojimi obrati: vodno inštalaterstvo, kleparstvo in ključavničarstvo, z obrati za servisno službo Tobi, Himo in Goran Štednikov, z radiocentrom, fino mehaniko, soboslikarstvom, plekskarstvom in drugimi komunalnimi službami.

Potrošnike v Brežicah sošno in zadovoljivo oskrbujejo dve podjetji. Trgovsko podjetje Krka ima razen trgovine na debelo še 14 prodajal na drobno. Odpri pa bo ta kolektiv še eno prodajalno v novem naselju Brežic, kjer za zdaj še ni nobene trgovine. Prav tako z uspehom posluje tudi trgovsko podjetje Ljudska potrošnja in nudi potrošnikom vse vrste blaga v desetih prodajalnah v občini.

Vino Brežice je izvozno podjetje z odkupnim področjem na Dolenjskem, Posavskem in Bizeljskem. Z modernizacijo točilnih naprav se bo kolektiv preusmeril predvsem na izvoz vstekljenih vin, po katerih je v tujini veliko povpraševanje.

Mestna pekarna je kljub zastarelim napravam, ki otežujejo normalno delo, presegla letošnji polletni plan. Nove in sodobne pekarne, ki bi bila za Brežice in njih okolico tako zelo nujna, pa to pod-

jetje brez pomoči občine in drugih gospodarskih organizacij ne bo moglo zgraditi, ker so njegova lastna sredstva preveč skromna.

Najmlajše podjetje v občini Brežice, saj je od njegove ustanovitve preteklo le nekaj mesecev, je Kovina na Bizeljskem. Njen glavni proizvod so kovinske ograje.

Tudi gostinstvo je v brežiški občini dobro razvito. Čateške toplice so znane po vsej domovini, prav tako gostišče Mokrice, ki posluje v starodavnem mokriškem gradu.

OB PRAZNIKU OBČINE IN 15. OBLETNICI ČESTITAJO:

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBORI ZB NOV
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE LMS

In kolektivi:

GOZDNO GOSPODARSTVO
TRGOVSKO PODJ. LJUDSKA
POTROŠNJA
PREVOZ
VINO
MESTNA PEKARNA
TRGOVSKO PODJETJE KRKA
AGROSERVIS
KOMUNALA
BOLNIŠNICA
KOVINA, BIZELJSKO
ČATEŠKE TOPLICE
GOSTIŠČE »MOKRICE«, MOKRICE

INVENTURA

DRUŽINSKA INVENTURA

— Sto šejtanov, nikdar ni viška!

— Do zaključka inventure ne morete dobiti zobotrebcev

ZARADI INVENTURE ZAPRT!

TEKSTILNA INVENTURA

